

CRXXI 271

ORII ROMANI
NTEMPORANI

C. BANU

GRĂDINA LUI GLAUCON SAU MANUALUL BUNULUI POLITICIAN

www.dacoromanica.ro

FUNDATIA PENTRU LITERATURA
SI ARTA - REGELE CAROL II

FUNDAȚIA PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ „REGELE CAROL II”

CPT.-COMANDOR
P. C. FUNDĂȚEANU

Libertatea mărilor și prizele maritime

epulzat

Au apărut

M. CONSTANTIN-WEYER

I. F. ROUQUETTE

ALAIN GERBAULT

COLONEL T. E. LAWRENCE

RENÉ BAZIN

MIHAI SADOVEANU

C. ARDELEANU

R. P. HUC

HOMER

JAKOB WASSERMANN

H. M. STANLEY

R. P. HUC

F. YEATS-BROWN

JAKOB WASSERMANN

DEAN FARRAR

R. P. HUC

BIBLIOTECA „ENERGIA”

Cavaler de la Salle traducere din
limba franceză de Paul I. PRODAN

Lei 40

În căutarea fericirii traducere din
limba franceză de E. FLĂMÂNDĂ

Lei 40

Singur, străbătând Atlanticul tradn-
cere din limba franceză de A. VIANU

Lei 20

Revolta în deșert traducere din limba
engleză de Mircea ELIADE, cu o hartă

2 vol.
Lei 60

*Pustnicul din Sahara. Viața părintelui
Charles de Foucauld* traducere din limba
franceză de Alexandru HODOȘ

Lei 30

Viața lui Ștefan cel Mare (Ediția a III-a)

Lei 30

Domnul Tudor (Ediția a II-a)

Lei 30

Descoperirea Tibetului traducere din
limba franceză de Apriliana MEDIANU

Lei 30

Odiseia traducere în proză din limba elină
de E. LOVINESCU (Ediția a II-a)

Lei 60

Viața lui Stanley traducere din limba
germană de Radu CIOCULESCU

Lei 40

Autobiografie traducere din limba en-
gleză de Mary M. POLIHRONIADÉ

Lei 60

În China traducere din limba franceză de
Natalia BĂLUȚĂ

Lei 40

Bengali traducere din limba engleză de
Radu GEORGESCU

Lei 40

Christofor Columb traducere din limba
germană de I. SÂN-GIORGIU

Lei 40

St. Winifred sau Școala și lumea ei
traducere din limba engleză de W. și C. NOICA

Lei 60

În Tartaria traducere din limba franceză
de Victor STOE

Lei 40

Au apărut

Ing. I. ORBONAȘ

H. STAHL și DAMIAN

P. BOGDAN

Au apărut

O. HAN

Al. BUSUJOCEANU

GH. OPRESCU

Au apărut

MIRCEA DAMIAN

TUDOR ȘOIMARU

OCTAV SULUȚIU

Au apărut

ELENA GENERAL

PERTICARI DAVILA

E. DVOICENCO

EM. BUCUȚA

BIBLIOTECA „INFORMATIVĂ”

Manual de atelier mecanic

Lei 80

Manual de paleografie slavo-română

Lei 140

BIBLIOTECA „ARTISTICĂ”

Sculptorul D. Paciurea, cu 24 de planșe

Lei 60

Andrieescu

Lei 120

*Pictura românească în secolul al
XIX-lea*

Lei 320

BIBLIOTECA „ORAȘE”

București, cu 48 de planșe

Lei 120

Constanța, cu numeroase ilustrații în text

Lei 80

Brașov, cu numeroase ilustrații în text

Lei 100

BIBLIOTECA „DOCUMENTARĂ”

Amintirile Colonelului Lăcusteanu,
publicate de Radu CRUTZESCU

Lei 70

*Din viața și corespondența lui
Carol Davila*

Lei 200

Inceputurile literare ale lui B. P. Hasdeu

Lei 60

Duiliu Zamfirescu și Titu Maiorescu

Lei 120

GRĂDINA LUI GLAUCON
SAU
MANUALUL BUNULUI POLITICIAN

S'AU TRAS DIN ACEASTĂ CARTE, PE
HĂRTIE VIDALON, DOUĂZECI ȘI CINCI
DE EXEMPLARE NEPUSE ÎN COMERȚ,
NUMEROTATE DELA 1 LA 25

C. BANU

GRĂDINA LUI GLAUCON

SAU

MANUALUL BUNULUI POLITICIAN

BUCUREȘTI

FUNDAȚIA PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ, „REGELE CAROL II“

39, Bulevardul Lascar Catargi, 39

1937

I

Ești grav amenințat când adversarii te vor simți slăbind în puterile ofensive. Ești pierdut când vor simți-o prietenii.

II

Dela 'nceput și dintr'odată nu-ți slăbește arsenalul.

Ești totuși nevoit? Fă-l cel puțin pe adversar să creadă că ți-au mai rămas și alte arme.

În fața celor cari vor să te distrugă trebuie să apari întotdeauna mai puternic decât ești în realitate și mai ales decât își închipuie dâșii.

III

Dacă ești slab sau dacă le pari, nu năzui să dobândești simpatia celor puternici. Dă-le impresia unei voinți robuste, fă-i să te creadă tare și, fără s'o cauți, simpatia lor te va descoperi.

IV

Dela primii pași în politică — și i-a făcut de timpuriu — Licinius a și 'nceput să-și pregătească situația culminantă, pe care o întrezărea ambiția lui nemărginită. A intrigat,

a lingușit, a calomniat, a trădat, și-a apropiat pe unii, a silit pe alții să se 'ndepărteze, în scurt a uzat și a abuzat de toate procedeele, pe care un politicianism fără scrupul i le punea la 'ndemână.

Ascensiunea i-a fost fulgerătoare și strălucită, dar tocmai când era gata să culeagă în sfârșit toate roadele atâtor osteneli, un banal accident de automobil zădărnici o vieață întreagă de uneltiri și de turpitudini.

V

Nu spera să-ți atragi bunăvoința celor mari prin apeluri la compătimirea și la generozitatea lor.

Chiar dacă mila lor ar trece dela vorbe la fapte, și încă ei n'ar izbuti s'o facă decât micșorându-te și înjosindu-te.

Fii însă tare. Dovedește-le că știi să vrei și că poți încă. Arată-te ca o primejdie cât de mică, și favoarea lor te va căuta.

VI

Licheaua izbutește acolo unde omul de caracter cade învins. Căci bunăvoința celor puternici, când nu știe de frică, se îndreaptă mai bucuroasă către cei capabili de toate umilințele și de toate josniciile decât către oamenii cari, prin independență și prin demnitate, le-ar putea creea, la un moment dat, dificultăți și complicațiuni.

Așa dar, ori te impui prin teama ce inspire, ori așterne-te covor sub picioarele conducătorilor.

VII

Nu-l învinui pe adversar de toate îndrăznelile chiar și de acelea, pe care nu le are. Cu timpul el ajunge s'o creadă iar tu s'o simți.

VIII

Cei mai străluciți apărători ai ordinei stabilite sunt adeseaori tocmai acei cari nu mai cred într'însa.

IX

Când guvernezi, prea multe idei te încurcă. Dar și lipsa oricărei idei nu te descurcă.

X

Din turnul de fildeș, politică nu se poate. Cel mult te închizi într'însul ca, după scurtă vreme, să ieși sporit în prestigiu și autoritate.

Nu întârzia însă. Iubirea prietenilor e capabilă să te uite acolo mai repede decât ura adversarilor.

XI

Dintre toate «crațiile», cea mai antipatică e pedantocrația. Profesorii lui Caragiale nu sunt decât o slabă imagine a acelor spirite mărginite, care își închipuie că, printr'o erudiție mai mult sau mai puțin autentică, pot înlocui bunul simț și intuiția lucrurilor ce trebuie săvârșite.

XII

Ca să ajungi și să te menții în situațiile culminante, îți trebuie suprafața și independența. Cu banul Statului le poți cuceri pe amândouă. Cumpără-i deci cu generozitate pe cei cari pot să te impună opiniei publice. Creează-ți de asemenea baza materială, fără de care rămâi la discreția celor puternici. Procedeele se vor uita. Dar importanța și averea îți vor rămâne.

XIII

Există o mistică a cuvintelor. Mulțimea, incapabilă să pătrundă până la esența lucrurilor, se amețește de sunete și cade victimă a iluminărilor ori a șarlatanilor.

Îi trebuie ani ca să se trezească și, chiar după ce s'a trezit, îi mai rămâne în suflet ceva din vraja vorbelor deșarte, în care a crezut.

XIV

Unii te strâng de gât plângând. Alții, râzând. Aceștia au cel puțin meritul sincerității. Preferă-i. Poate că nici nu vor duce operația până la sfârșit. Ceilalți nu vor vărsa însă ultima lacrimă până ce nu-ți vei da ultima suflare.

XV

Chiar când fondul a murit de mult, formele continuă să trăiască. Și atât de mare e puterea lor încât acei cari le apără cu îndârjire sunt convinși că sub ele există altceva decât neantul.

Oamenii înțelepți însă, le respectă ori le nesocotesc cu buna știință că ele nu mai reprezintă decât umbre fără de substanță.

XVI

Nu-ți apăra onestitatea niciodată. Căci, ori o ai și atunci e vreme pierdută; ori n'o ai și atunci e vreme și mai pierdută.

XVII

Să nu urăști. Cel mai rău sfătuitor e ura. Ai un adversar primejdios? Zdrobește-l sau, cel puțin, izolează-l. Ai un prieten nesigur, care te tulbură și te încurcă? Înălătură-l. Dar pentru ce ți-ai complica și chinui viața cu o patimă, care te poate împinge la acțiuni greșite ori excesive?

Urăști oare creanga care te rănește? Piatra, care te face să aluneci? Vântul, care îți biciuie fața?

Rupi creanga; ásvârli piatra; întorci spatele vântului, — și atât.

XVIII

Un șef, care-și pleacă urechea la toate intrigile, lăsându-se influențat de ele atât în raporturile cât și în acțiunile lui, lucrează, inconștient, contra propriilor lui interese.

Dar nici să-și astupe urechile la toate șoaptele, toate minciunile și toate calomniile ce susură în jurul lui. Căci șeful trebuie să le știe toate, să-i asculte pe toți, să nu disprețuiască nici-o informație, dar să facă ceea ce judecata

lui, liberă de orice siluire, îi spune că e bine și oportun să fie făcut.

XIX

Idealismul bătrâneței e adeseori vâlul ce se asvârle peste turpitudinile tinereții.

XX

Adevărați prieteni, e greu să ai în viața de partid. Te mângâi poate cu gândul că ai cel puțin amici politici? De fapt, nu ai decât complici.

XXI

E mai multă necesitate sufletească la cel care lingușește decât la cel care se lasă lingușit.

XXII

Sunt oameni născuți să comande; alții, să slujească. Descoperă-i pe aceștia; strânge-i în jurul tău; satisfă-le instinctele servile. Vei afla printre dâșii devotamentele cele mai statornice. Cu o singură condiție: să nu încerci a face din slugă, stăpân.

XXIII

Dacă nu ești stăpânit de o mare ambiție, preferă situațiile minore. Lipsite de strălucirea celor majore, îți dau în schimb liniștea, banii, securitatea.

Iar în ochii partidului vei încarna dezinteresarea și abnegațiunea.

XXIV

Nu-ți pierde vremea în destăinuiți și explicații ale trecutului. Ceea ce a fost, adică ceea ce nu există, nu poate trezi decât interesul câtorva și încă și al acestora foarte platonice. Căci ceea ce nu mai este e ca și când n'ar fi fost. Și chiar dacă nu e cu totul cotropit de valul nemilos al uitării, rămân doar simple amintiri, iar cu amintirile numai, nu poți mișca pe nimeni și nu poți doborî pe nimeni.

Dacă urmărești într'adevăr un scop politic, înfige-te puternic în realitatea clipei prezente; răscolește patimile actuale; pune în mișcare interese și ambițiuni ale momentului și, mai presus de toate, îndrăznește, nu luptându-te cu umbrele trecutului, ci războindu-te cu oamenii în carne și 'n oase ai prezentului.

Și, dacă ești cineva, vei învinge.

XXV

Ca și astrele, lichelele sunt de toate mărimile.

Sunt lichelele mărunte, pierdute în pulberea anonimatului. Te izbești de ele la fiecare pas. Te lingușesc, se gudură, primesc cuvântul brutal și disprețuitor ca o binefacere, te cuceresc prin persistență, prin nedemnitate și servilism. Va sufla vântul interesului într'altă parte? Nu numai te vor părăsi dar te vor scălda în talazuri de bârfeli și te vor lovi fără niciun fel de cruțare.

Sunt și lichelele importante, strălucind printre personalitățile de mâna întâi. Afișează sentimente și virtuți cardinale. Nu le lipsește cultura, uneori nici talentul.

Toată lumea le recunoaște prestigiul și autoritatea. Se impun în situațiile cele mai înalte. Au banii și onorurile.

Dar vine o împrejurare și licheaua ce dormea într'înșii se trezește, se mișcă, triumfă. Scuipă unde a lins, calomniază, insultă, lovește.

Nu te emoționa. E gata, dacă interesul ți va dicta, să revină de unde a plecat. Să lingă, unde a scuipat, să lingusească din nou, să te ridice în slava cerului, să se bată cu pumnii în piept urlându-și devotamentul.

Intre licheaua mărunță și licheaua importantă, nicio deosebire. Doar că pe cea d'întâi o măтури cu o lovitură de picior; pe cea de-a doua o accepți căci dintre amândoi tu ești toleratul, iar, când îți revine, o primești cu toată cinstea ce i se cuvine.

XXVI

Cu simțul politic te naști. Experiența, cel mult ți-l poate ascuți.

Numai așa se înțelege cum oameni cu o inteligență mediocră și cu o cultură redusă văd mai just decât alții, hotărît superiori dar cari, în alcătuirea lor intelectuală, nu au acel simț al posibilităților și al realităților, — singurul capabil de a te împiedeca să calci alături cu drumul ori să naufragiezi în apele ispititoare ale himerei.

XXVII

Orgoliul nu exclude nulitatea precum nici geniul. Dar nici nu le implică.

XXVIII

A nu înțelege realitățile și a nu măsura posibilitățile în politica practică, nu e nici idealism, nici rectitudine și niciun fel de atitudine morală, — e pur și simplu prostie.

Căci politica practică pornește dela ceea ce este, ținește ceea ce e cu puțință și numai astfel își atinge scopul, adică puterea fără de care orice acțiune nu e decât vorbărie goală și agitație sterilă.

XXIX

Firește, în genere orice șef preferă în jurul lui sclavi. Cu ei, nicio primejdie. Ba una singură: intriga, — pâinea zilnică a sufletelor josnice. Dar pentru intrigă ai indiferența, disprețul ori biciul. Nici chiar acesta nu-i revoltă. Dimpotrivă, îl primesc cu voluptate dacă nu cu recunoștință. Li ustură dar le desmiardă simțimintele servile.

XXX

Și poltronii au clipele lor de curaj și de îndrăzneală. Bizue-te deci pe lașitatea lor dar și pe altceva încă.

XXXI

Așa zisele «atitudini morale» nu sunt întodeauna și altitudini morale.

Dezamăgirea, care adeseori e la originea lor, nu e tocmai o culme. Ce sunt atunci gelozia, invidia, ura,

amorul propriu ofensat, interesele materiale jignite ori ruinate?

De altminteri, orice atitudine morală se poate ușor preschimba într'una imorală. Căci în definitiv, șanțul care le desparte îl poate sări oricine și oricând. Așa cum sari din opoziție la guvern.

XXXII

Dintre toți partizanii politici, oamenii cu idei sunt cei mai periculoși. Căci ceea ce îi trebuie unui partid nu sunt ideile ci disciplina. Iar disciplina s'a dus când fiecare crede că gândește și încearcă să-și impună, sub formă de idei, secrețiunile sale cerebrale.

De aceea, cu drept cuvânt, partidele creează așa zisele « cercuri de studii », care, în deobște, nu sunt altceva decât trenul celor incapabili de a trăi fără « idei ».

Firește, o elementară prudență îi face pe șefi să-l gareză pe una din liniile moarte ale partidului.

XXXIII

E absurd să negi existența norocului. Nu este însă decât o împrejurare sau un complex de împrejurări prielnice. Desăvârșirea lui stă în tine însuși.

O ezitare de-o clipă; o greșeală, cât de neînsemnată în aparență, și norocul îți iese din cale, ba uneori se preschimba în dificultăți și înfrângeri.

Fii deci cu ochii 'n patru la ceea ce se petrece în jurul tău, dar fii tot astfel și la ceea ce se petrece în sufletul tău. Căci regula, dela care nu trebuie să te abați niciodată,

este să te miști în conformitate nu cu ceea ce crezi că ești ori ceea ce dorești să fii ci cu ceea ce ești în realitate, așa cum puterile tainice ale firii te-au zămislit.

Ești lichea? Nu căuta să lucrezi ca un om de caracter. Ești om de caracter? Nu încerca să fii lichea.

De simți nevoia, poți să apari celorlalți cum socoți mai bine. Dar în acțiunea ta de înălțare, rămâi ce ești, luptă cu armele ce ți-a hărăzit natura și trage toate foloasele, pe care le poți afla nu numai în împrejurări dar și în posibilitățile tale sufletești.

XXXIV

Vrei să te încredințezi de calitatea sufletească a unui om, care trece drept un « caracter »? Dă-i posibilitatea de a fi lichea.

O folosește? Nu-ți zice că e un caracter înfrânt de împrejurări ci o lichea, căreia i-a lipsit prilejul.

XXXV

În afaceri ca și 'n politică, mai 'nainte de a pleca la drum cu cineva, studiază-l.

De este rău, ocolește-l. De este intrigant, înlătură-l. De e pismaș, fugi de dânsul.

De este toate la un loc, nu-l suprima, dar nici nu împiedeca pe alții să-l suprime.

XXXVI

Nu e deloc o bună socoteală să intri într'un partid și să lucrezi ca idealist.

Dacă pornirile îți sunt sincere și irezistibile, nu vei fi decât oaia în mijlocul lupilor.

Ascunde-le deci cu îngrijire. E mai presus de puterea ta? Caută cel puțin să tragi dintr'însele toate foloasele de ordin practic, pe care ți le îngăduie oamenii, împrejurările și aluatul tău sufletesc.

Căci un idealism bine mânuit poate deveni nu numai o forță de înălțare dar și un izvor nesecat de câștiguri materiale.

XXXVII

Fiecare popor, cu temperamentul lui. Pentru ce atunci nebunia de a le visa pe toate asvârlite în tiparul acelorai instituții?

Din fericire temperamentul reacționează căci își au și popoarele anafilaxiile lor. Unele suportă cu ușurință sclavia, oricum ar fi botezată. Altora, libertatea le este insuportabilă.

Violența conducătorilor izbutește adeseori să impună ceea ce instinctul condușilor respinge. Dar succesul e trecător, căci mai presus de orice violență sunt puterile tainice și neînfrânte ale sufletului omenesc.

XXXVIII

Spiritul de libertate și de umanism d'abia dacă rezistă în ultimele tranșee ale democrației. E o defensivă eroică dar nu-i decât defensivă.

XXXIX

Nu numai poetul se naște. Și licheaua.

Inteligență, cultură, talent, situație socială, politică, nimic nu împiedică pe cel născut, să fie.

XL

În orice împrejurări și față de oricine, ferește-te de a crea ireparabilul.

De sigur, și ireparabilul se poate repara dar cu câtă răbdare, cu câte eforturi și mai întotdeauna cu câte umilinți!

XLI

Nu atât serviciile, pe care le-ai adus celor puternici te pot ridica și menține cât mai ales acelea, pe care le-ai primit dela dâșii.

XLII

Cea d'întâi virtute a unui guvern e să nu cadă.

E incapabil să și-o împlinească? Celelalte sunt de domeniul literaturii.

XLIII

Decadența unui Stat începe nu atunci când oameni de valoare, capabili de mari realizări, își fac din situațiile ce ocupă un izvor de câștiguri mai mult sau mai puțin alături de lege și de morală. Începe însă atunci când

orice mediocritate, oricât de stearpă, găsește posibilitatea și îngăduința de a primejdui interesele publice prin venalitate și banditism.

XLIV

Lipsit de frâna unui șef de înaltă autoritate morală ori a conștiinței fruntașilor, partidul devine o bandă, împotriva căreia în zadar s'ar mobiliza ideile.

Singură violența, sub orice formă ar fi, o poate atinge și, în cele din urmă, doborî.

XLV

Crispinus e partizan al sterilizării:

— Aplicând-o și la noi ca 'n Germania, într'un număr de ani nu vor mai fi tâmpiți. . .

— Catastrofal, — exclamă Marcellus. Pe spinarea cui vor mai trăi atunci inteligenții?

XLVI

Nicăieri ca în pseudo-democrație, verbalismul, laș ori îndrăzneț, nu-și arogă drepturi mai întinse și mai necontestate. Cetățenii: victime consimținde ale exercițiilor retorice. Toate instinctele, toate pasiunile, toate poftele, toate nebuniile, — trezite, excitate, lingușite, încurajate. Iar opera de guvernare, film sonor, în care vorba umflată desleagă toate dificultățile, iar

stearpa agitație dă tuturor, cârmuitorilor ca și cârmuitorilor, iluzia marilor acțiuni constructive.

Și astfel cuvântul, care a fost la începutul începutului, adeseori e și la începutul sfârșitului.

XLVII

Nimic ca pasiunea puterii nu dă, față de noi înșine, judecăților și acțiunilor noastre o valoare etică. Ceea ce la alți numim calomnie, intrigă, răzbunare, venalitate devine, în ce ne privește, critică obiectivă, abilitate politică, dreaptă sancțiune, atențiune pentru interesul public.

Ipocrizie? La unii, poate. La cei mai mulți însă, inconștiență.

XLVIII

În politică sunt mai multe canale decât oameni de bine; mai mulți mișei decât oameni de curaj; mai multe lichele decât oameni de caracter.

Și te mai întrebi, naivule Marcus, tu, care ești om de ispravă, leal și demn, pentru ce zaci zdrobit pe câmpul de luptă?

XLIX

Vieța este o prefacere perpetuă și creatoare. Și voiți ca numai cugetarea politică să rămână încremenită și moartă?

Sunt totuși oameni, cari din această imobilitate de cimitir își trag tot rostul și toată gloria existenței lor.

L

Opera de civilizare a unui popor nu exclude constrângerea. Dimpotrivă, o implică. A lăsa numai pe seama timpului și a instituțiilor libere ridicarea oamenilor din animalitate și barbarie este încă una din nebuniile spiritelor utopice ori submediocre.

LI

Adeseori tinerețea are toate prejudecățile iar bătrânețea toate iluziunile.

LII

Invidia nu cunoaște vârsta.

Ea chinuește depotrivă pe cei bătrâni ca și pe cei tineri.

Aurelius, om care-și putea socoti vieța încheiată, nu era agitat pe patul de moarte decât de un singur gând: că Novius reușise să obțină portofoliul, după care el însuși ostenise în zadar până în clipele din urmă.

LIII

În iubirea de astăzi e mai întodeauna sâmburele urii de mâine.

LIV

Cele mai odioase sunt dictaturile ipocrite: au toate îndrăznelile în abuz și toate nerușinările în depravare, iar, în schimb, nici-o răspundere.

E lașitatea ridicată în sistem de guvernământ.

LV

În politică, mai mult ca în orice, nu-ți pierde vremea căutând să înviezi lucrurile moarte. Mergi cu viața înainte.

LVI

Naive, popoarele înapoiate sunt pururea în căutarea celor mai bune instituțiuni. Ca și cum instituțiunile ar avea altă valoare decât aceea, pe care le-o dau oamenii.

LVII

Mișeilor nu le poți răspunde decât cu disprețul. Nu pentru că acesta ar fi o forță distrugătoare, căci nu distruge pe nimeni. Dar pentru că e singura în stare să-ți dea acea libertate și liniște a spiritului, fără de care viața nu-i decât o chinuitoare și stearpă convulsione.

LVIII

Sunt și oameni pentru cari sacrificiul nu e vorbă deșartă. Ei, nu numai că-și poartă crucea cu voluptate dar, când nu-i simt povara, o caută.

Aceștia sunt boii dela roată ai oricărui plug politic. Partea lor e mai toată greutatea brazdei și mai toate bicele argaților.

A celorlalți, e toată atențiunea și toată generozitatea stăpânului.

LIX

Trebonius e nelipsit dela toate: botezuri, nunți, înmormântări, parastase, recepții, comemorări, sărbătoriri, inaugurări...

— Înțelegi, mon cher, îi explică dânsul unui intim, omul politic trebuie să fie întotdeauna pe ecran.

Și poate are dreptate: partidul întreg nu vede un guvern din care Trebonius ar putea să lipsească.

LX

Un atac mediocru prețuește mai mult decât cea mai strălucită apărare.

De aceea oamenii politici cu experiență nu se apără decât atacând.

LXI

De cum te-a zărit, Crispinus îți zâmbește. Îl saluți, te îmbrățișează. Te desparți, ochii lui te urmăresc cu dușie iar mâna lui schițează săruturi...

Ești destul de departe? Bucură-te. De nu ai fi, ce ți-ar mai auzi urechile!

LXII

Bătrânețea, spunea Leopardi, e răul cel mai mare pentru că îl lipsește pe om de toate plăcerile, lăsându-i numai poftele.

Dar și poftele dispar una câte una. Iar dintre ele, cea din urmă pofta puterii.

De aceea atâți bătrâni încurcă luptele politice cu ceea ce dâșii numesc experiență, dar care în realitate nu e decât vanitate senilă.

LXIII

E înțelept să cunoști și limitele puterilor tale, nu numai p'ale celorlalți. Căci dacă slăbiciunile acestora te pot înălța, mai ales propriile tale forțe te pot menține.

LXIV

Orice șef de partid, când este la guvern, vorbește «pe deasupra intereselor de partid» dar lucrează pentru ele.

E destul că în opoziție nu poate decât vorbi fără să lucreze.

LXV

Să-i faci pe ceilalți să creadă ceea ce crezi tu, nu e greu.

Să-i faci să creadă ceea ce tu nu crezi e mai puțin ușor.

Și totuși arareori politician experimentat, care să nu izbutească.

LXVI

Fii cât mai avar în distribuirea laudelor. Căci dacă pe unii îi leagă și-i stimulează, pe cei mai mulți îi umplu de orgoliu și-i fac insuportabili.

LXVII

E o greșeală să forțezi succesul. E una și mai mare să nu ți-l pregătești.

LXVIII

Și ura, care distruge, e uneori creatoare. Căci și dintre ruini izbucnește viața.

LXIX

Nu pleca niciodată trântind ușa celor puternici. Nu cumva să se 'nchidă așa de tare încât niciodată să n'o mai poți redeschide.

LXX

Politica e neprevăzutul? Se poate. Și totuși marii oameni de Stat sunt aceia cari au prevăzut, au pregătit și au învins.

LXXI

Nu admirăm pe ceilalți decât în măsura, în care ni se pare că propriile noastre merite nu sunt întrecute.

LXXII

Cu mediocritatea se deprinde mai lesne un popor decât cu orice. Căci spiritul colectiv, întotdeauna mediocru, e în chip firesc atras către ceea ce nici nu-l întrece nici nu-l tulbură.

LXXIII

Moderațiunea nu e totdeauna semnul unui spirit ponderat, al timidității ori al unei conștiinți neliniștite.

Orgoliul și-o impune adeseori de teama unor reacțiuni care l-ar putea atinge.

LXXIV

L-ai învățat să zboare? Nu-l mai reține; dă-i drumul. Dar își va frânge gâtul. Atât mai rău pentru el; atât mai bine pentru tine.

LXXV

Și 'n politică ai dreptul să te sinucizi. E ridicul însă să pretinzi altora de-a o face împreună cu tine.

LXXVI

Nu-i om să nu celebreze cinstea lui Saturninus. Și e adevărat că nu și-a însușit niciodată banii Statului. I-a asvârlit însă cu dărnicie partizanilor. A tolerat toate fraudele când autorii lor îi erau devotați. A răsplătit cu generozitate pe toți cei cari îl susțineau. Din aventurieri trăind în marginea societății a făcut multimilionari, campionii intrigilor și loviturilor lui, — în scurt cu banul public a plătit fără să ezite serviciile de tot felul ce i se aduceau lui personal.

Iar aceasta, în dicționarul politic, poartă numele de onestitate.

LXXVII

E o mare pagubă că în regimul democratic, oamenii, într'adevăr înzestrați și hotărâți să servească Statul, își pierd trei sferturi din viață în lupte istovitoare și sterpe.

E însă o pagubă mai mare că alții, neîndestulător înzestrați și hotărâți să exploateze Statul, nu-și pierd toată viața în aceste lupte.

LXXVIII

Specialiștii sunt uneori o calamitate. Convinși că dețin adevărul absolut ; lipsiți de înțelegerea vieții totalitare a Statului ; mărginiți și prezumpțioși ; utili numai când lucrează în subordine, ei devin, în posturile de comandă, o cauză permanentă de pagube și de încurcături.

Noroc că bunul simț fără de specialitate restabilește apoi ceea ce se mai poate restabili.

LXXIX

Nimic nu sporește prețul izbânzilor noastre ca neizbânda celorlalți.

LXXX

Cu cât simți pe un partizan mai lipsit de caracter, cu atât înlesnește-i mijlocul de a se compromite.

Și cât mai grav.

E singura cheazășie a unui devotament inalterabil.

LXXXI

Intre alte daruri pe care Flaminius le avea, era și acela de-a întrebuința, cu o rară măiestrie, în discursurile sale, clar-obscurul.

Ascultătorii se sileau să-l înțeleagă, fericiți când credeau că l-au înțeles. Firește, fiecare după capul lui. Iar el, nu numai că le da impresia unei mari adâncimi de cugetare dar, chiar în chestiunile cele mai delicate și mai penibile, se strecura fără să spună nimic deși avea aerul că spune mai mult decât rațiuni superioare i-ar fi îngăduit.

LXXXII

Valerius e opera soției lui. Frumoasă, inteligentă, cochetă, ea l-a ridicat treaptă cu treaptă, acordând celor puternici ceea ce nici lui nu putea să-i refuze.

O singură umbră de-asupra acestei căsnicii fericite: teama amândorora că ravagiile timpului vor sdruncina o carieră atât de strălucită.

De aceea, prevăzătoare și practică, soția lui Valerius își pregătește din timp o retragere demnă și confortabilă, bine meritată prin atâtea osteneli politice.

LXXXIII

Strigi, voi striga și mai tare. Ameninți, te voi amenința și mai strașnic. Insulți, te voi insulta ca la ușa cortului. Mă calomniezi, te voi calomnia fără milă. Vrei să mă suprimi politicește, te voiu suprima fizicește...

I le-am spus cu glas domol lui Ascanius, maestru șantajist și chintezență de canalie. Și, fiindcă Ascanius știe că sunt dintre domolii, cari nu se dau îndărăt dela faptă, m'a îmbrățișat cu efuziune:

— Ce copil ești! Nu vezi că noi amândoi suntem făcuți ca să ne înțelegem?

LXXXIV

Nu e nimeni deasupra calomniei: ori și cât ai disprețui-o, ea te atinge. A o evita, e peste putință. A o combate e vreme pierdută.

Caută deci mai bine să obții tăcerea calomniatorilor ori cumpărându-i ori terorizându-i. Iar când ți-au căzut în mână, fii sălbatec și fără cruțare.

E o reputație, care te va feri de neplăceri viitoare.

LXXXV

Ferește-te de-a deveni în politică piesă de muzeu. O retragere la timp, întotdeauna regretată de cei cărora le-ai mai putea folosi, îți va salva odată cu demnitatea și interesele.

LXXXVI

Oricât de nedreptățit te-ai simți, nu te plânge. Plângerea te clasează: ești dintre cei cari, fiind loviți, se resemnează să geamă prin colțuri în așteptarea unei compensații. De obicei, mai curând ori mai târziu, șeful nu ți-o refuză.

Dar, ia procedează altfel. La nedreptatea șefului răspunde îndoindu-ți devotamentul public pentru dânsul, iar când îl vei prinde la strâmtoare, execută-l cu zâmbetul pe buze.

Să nu te temi de răzbunare. E om inteligent și știe să facă politică: a doua zi vei fi în grațiile lui, mai mult decât oricând și decât oricine.

LXXXVII

Claudius, om inteligent și chibzuit, obișnuia să spună: despre femeile, pe cari le-am iubit și prietenii, cu cari am lucrat, eu nu vorbesc rău niciodată.

Generozitate! — exclamă intinii. Numai Crispinus, sceptic și cinic, adaugă:

— Și prevedere! Generozitatea ca și iubirea îngroapă mai bine secretele, iar patronul și le preferă îngropate decât târându-se prin saloane și cafenele.

LXXXVIII

Un conducător mediocru e o adevărată binefacere pentru toate submediocritățile.

Numai astfel, oameni, cari sub o altă conducere, ar fi considerat cele mai modeste satisfacțiuni ca o neașteptată fericire, ajung să nu mai cunoască nicio limită în aspirațiunile lor, devenind, în posturile ce li se încredințează, o calamitate publică.

Tristă mângâiere pentru inteligențele înlăturate.

LXXXIX

Joc de societate:

Ce calitate găsești la originea puterii oamenilor politici?

— La A., inteligența.

— La B., talentul.

— La C., intriga.

— La D., munca.

— La E., îndrăzneala...

— Dar la F.?

Se uită toți unul la altul; se gândesc și nu descoperă nimic.

Dar Numerius, ursuz solitar, mormăie:

— Temperamentul soției.

XC

« Caracterul » de astăzi e adeseori licheaua de mâine. Din nefericire « licheaua » de astăzi nu e niciodată caracterul de mâine.

XCI

Nimic nu întreține bunele raporturi între politicieni ca teama ce au unii de alții.

Nu uita dar că amicii te vor iubi cu atât mai mult cu cât te vor teme mai mult.

Întreține-le deci, metodic și stăruitor, iubirea.

XCII

Un șef de partid sentimental, dac'ar putea să existe, n'ar fi decât o lamentabilă caricatură. Firește, în raporturile cu partizanii și în motivele care îi determină acțiunea.

În viața lui intimă, e altă poveste. Acolo nimic nu-l împiedică să aibă chiar candorile sentimentale ale unui licean la prima lui dragoste.

XCIII

Programele partidelor se pot schimba. Ceea ce nu se schimbă este interesul personal al partizanilor.

XCIV

Înțeleaptă și generoasă, Natura compensează întotdeauna: infirmului îi dă inteligența, iar prostului, norocul.

Generoasă cu Pomponius, i le-a dat pe amândouă. Dar, speriată ea însăși de atâta dărnicie, i-a refuzat caracterul. Ceea ce pentru Pomponius e o teamă mai puțin. Știe el doară că norocul și caracterul nu prea duc bună căsnicie împreună.

XCV

A lua în exploatare Statul se cheamă, în limbaj de partid: a face operă creatoare.

Că se găsesc partide și oameni cari o practică, nu e nici-o mirare: politica e doar pentru cei mai mulți arta de a se îmbogăți nu numai fără muncă dar și cu glorie.

E mai de mirat că se găsesc mii de naivi cari s'o creadă. Dar, de când lumea, naivii se nasc pentru fericirea deștepților.

XCVI

Aponius e întotdeauna preocupat și îngrijorat. Pe fața lui severă se resfrânge în permanență umbra unor gânduri extrem de grave. Ai zice, văzându-l, că se simte responsabil de soarta întregului glob pământesc.

Și totuși, preocupările lui, deși foarte serioase, sunt mai puțin grave: de ani încearcă pe lângă șef să-l desumfle pe Tiberius, firește ca să-i ia locul. Iar șeful, om care se plictisește în orele libere, se amuză și întreține jocul.

XCVII

Numai marii oportuniști pot crea opere durabile pentru că numai dâșii lucrează în ritmul realităților.

XCVIII

Arareori iubim pe cei cari ne par fericiți. În genere, îi invidiem.

Pe cei nefericiți însă, începem prin a-i plânga și adeseori sfârșim prin a-i iubi.

XCIX

Suntem fiecare din noi mai mult sau mai puțin prizonieri. Ai unei iubiri, unii. Ai unei uri nestinse, alții. Ai unei chinuitoare ambițiuni, câteodată. Și chiar ai propriului nostru succes, de multeori.

Omul, într'adevăr și cu totul liber, e așa de rar încât, când apare, devine o irezistibilă forță a Naturii.

C

De îndată ce apare un caracter, toți se coalizează împotriva lui.

De aci trebuința imperioasă ca în țările, în care nu te poți bizui pe opinia publică, toți să te creadă la fel cu dâșii până când, ajuns și puternic, îi vei putea zdrobi.

CI

Pe cei mediocri un mare succes îi poate distruge mai repede decât o mare înfrângere.

E deci înțelepciunea însăși să năzuiască după succese mediocre.

CII

Nimic mai urât celor ajunși decât să revadă pe cei cari le-au cunoscut începuturile. Iar când aceștia, crezând că se fac plăcuți, țin să le-o și amintească, indispun și irită.

De vrei să obții ceva, ori dai parvenitului iluzia că ești dintre cei cari știu să tacă, ori — ceea ce este mai sigur — dă-i certitudinea că ești dintre acei cari știu să vorbească.

CIII

În pragul mormântului, Martianus se dedă la cugetări retrospective.

Una din ele:

O jumătate din viață am dorit ceea ce n'am putut dobândi, iar în cealaltă am dobândit ceea ce n'am dorit.

CIV

Cei mai periculoși dușmani ai libertății nu sunt acei cari o combat, ci acei cari abuzează de dânsa.

CV

În raporturile cu partizanii, nu te îngriji atât de ceea ce variază, adică de opiniunile lor, cât de ceea ce este statornic, adică de poftele lor.

CVI

Atilius era dintr'o generație, care știa să urască.

Bolnav, aproape trăgând să moară, d'abia mai putu să-i șoptească lui Petronius:

— Mă duc Petronius, vă las...

— Nu te duci, nu te poți duce, Atilius.

— Dar de unde știi?

— E oare cu puțință ca Roscius să-ți supraviețuiască?

— Canalia! Nu, nu trebuie să mor înaintea lui... Nu m'am răzbunat încă...

Și lucru de neașteptat, Atilius a mai trăit, s'a răzbunat și a murit apoi, împăcat cu soarta și cu sine însuși.

CVII

Nu poți schimba împrejurările. Poți însă oricând să te folosești de ele.

CVIII

Omul politic nu vede decât scopurile imediate. Cu discernământ și voință, poate găsi și soluțiile potrivite.

Omul de Stat însă, dincolo de aceste scopuri, vede țelurile îndepărtate, pentru a căror realizare lucrează cu

prevedere, cu chibzuință și în tăcere. Acesta e arhitectul constructor; celălalt nu e decât zidarul.

CIX

Improvizațiile fictive — adică cele pregătite și memorizate — par adeseori mai reale decât acele care se produc pe neașteptate, în împrejurări neprevăzute.

Atât de mare este puterea artei încât, în fața ei, însăși natura apare lipsită de adevăr și de spontaneitate.

CX

Sunt virtuți antipatice precum sunt și vici simpatice.

CXI

Probitate, dezinteresare, abnegație, idealism, ascunde-le cât mai adânc în adâncul sufletului.

Căci cum ai vrea să te impui cu astfel de însușiri într'o lume, pe care interesul egoist o cârmuiește și în care necinstea nu numai nu e osândită dar e încă admirată?

Va veni poate ziua când, ajuns și puternic, vei stăpâni și înfrâna toată această gloată abjectă și lașă dar până atunci urlă cu ea, ca să nu te mănânce.

CXII

Nu uza de violență decât când ai siguranța succesului.

Dacă aceasta nu-ți lipsește, să nu-ți lipsească nici curajul. Și nici nu-ți căuta alianțe aiurea decât în lașitatea celorlalți.

CXIII

— Nu mai avem vieață de partid, — oftează Lucius, și după el Valerius, și după Valerius, Titus și atâția, unul după altul.

Șeful, om cuminte și înțeleghător, îi privește zâmbind cu indulgență. Iar a doua zi miniștrii primesc ordinul să deschidă mai larg robinetele.

Și vieața de partid reîncepe.

CXIV

Nu e formă de guvernământ mai prielnică șarlatanilor și escrocilor politici ca pseudo-democrația.

E paradisul turpitudinii.

CXV

A ști să taci e o artă. A ști să taci vorbind e o artă și mai mare.

Flaminius era neîntrecut în această privință. Nu numai că știa să pună conversația pe drumul ce voia, dar poseda totdeodată secretul formulelor vagi, îndărătul cărora își ascundea adevărata lui gândire.

Plecai încredințat că ai aflat ceva dar, când voiai să-l prinzi, vedeai cu uimire că acest ceva era nimic.

CXVI

Istoria omenirii nu e decât un șir neîntrerupt de violențe: între popoare, între clasele sociale, între partide, între indivizi.

La temelia oricărei stăpâniri e violența și orice încercare de eliberare a celor stăpâniți începe ori se termină tot cu violență.

A o condamna în bloc e o nerozie. A stabili un *distinguo* e o ipocrizie. A o admite ca pe una din forțele naturei este singurul lucru cuminte.

De altfel, cu voia ori fără voia noastră, ea lucrează înainte, distruge și creează în acelaș timp.

CXVII

Nu ideile creează pe om ci omul creează ideile. Adevăr banal, pe care reformatorii îl ignorează. Ca și cum o «ideologie», ciupită de prin cărți, poate transforma de azi pe mâine o societate, care își are complexiunea ei organică, determinată de puterile neînvinsse ale eredității și ale istoriei.

CXVIII

Nu e necesar să apropii pe partizani unii de alții. E chiar primejdios câteodată.

Între ei, lasă-i mai bine să se mănânce. Într'altfel riști să te mănânce pe tine însuși.

CXIX

Frivolitatea lui Septimius nu e decât artă și calcul. Tot așa cum Octavus joacă rolul omului serios, stăpânit de gânduri severe, Septimius îl joacă pe al omului ușuratic, preocupat numai de ceea ce îl amuză.

În realitate, și unul și altul nu caută decât să-și satisfacă interesele și ambițiunile.

Mai inteligent și mai plin de resurse, Septimius reușește mai ușor, căci are de partea sa pe toți aceia pe cari o intrigă amoroasă îi atrage mai mult decât cea mai gravă problemă de Stat.

Și aceștia sunt cei mai numeroși.

CXX

Pe cât rațiunea te va ajuta și firea îți va îngădui, ferește-te de a te arăta susceptibil. E forma cea mai insuportabilă a egoismului și a vanității. Gândește-te că mai e și altceva pe lume decât eul tău, la care raportezi tot ce gândesc, ce exprimă, ce fac ceilalți.

Intr'altfel această nenorocită infirmitate, care dovedește tuturor cât ești de vulnerabil, pe prieteni îi va obosi, iar pe adversari îi va stimula dându-le succese ieftine dar răsunătoare.

CXXI

Nu instituțiile libere pot face dintr'un popor de sclavi, un popor liber.

CXXII

Singură valoarea morală a indivizilor poate să dea ideilor ce ei reprezintă puterea de radiere și de creațiune,

CXXIII

Una e să visezi, alta e să cugeți. Precum una e să te agiți și alta să lucrezi.

CXXIV

— Șefule, nu mai merge! Ori luptăm pentru o idee, ori ne vedem de nevoile noastre...

A doua zi, Crispinus primește o misiune gras retribuită.

Și, idealist cum este, Crispinus continuă să lupte pentru o idee.

CXXV

Toate legile de apărare a Statului ca și toate măsurile extralegale nu pot nimic împotriva capetelor înfierbântate, când acestea găsesc în mediul social materia inflamabilă.

Singurul mijloc de a evita catastrofele stă în mâinile cârmuitorilor când aceștia au simțul autorității și al disciplinei.

CXXVI

Nu iluminatii fac revoluțiile, ci guvernele slabe și anarhice.

CXXVII

Când o societate nu mai vede în instituțiile libere garanția ordinei, a libertății și a dreptului ei la viață, despotismul devine o chestie de îndrăzneală și de prilej.

CXXVIII

Când nu e calcul ori o neputință, generozitatea nu e decât un cuvânt.

CXXIX

Syrianus — om inteligent, cult și plin de spirit — a fost necesitos întotdeauna. Nevoia l-a învățat să « tapeze », în dreapta și în stânga, cu mai mult ori mai puțin succes.

— Nu te temi — își permite un intim — că va veni o zi când, obosită, lumea îți va întoarce spatele?

— Nu, pentrucă numărul proștilor nu se va sfârși niciodată. Li voi lăsa moștenire și lui fiu-meu.

Și din fiul trăiește astăzi din moștenirea părintească.

CXXX

Cine a spus că pentru intrigă nu-ți trebuie decât spirit și nici decum talent?

Priviți-l pe Postumius. Intrigile lui sunt adevărate opere de artă. Cu atât mai mult cu cât uneori nu face decât artă pentru artă.

CXXXI

Toată arta bărbatului politic este de a construi cu ajutorul oamenilor, pe cari îi are la îndemână. Nici nu poate importa alții nici nu-i poate crea.

Trebue însă să-i cunoască perfect, cu defectele și vițiile ce au, dar și cu însușirile care ar putea fi puse în mișcare în vederea unui scop superior.

CXXXII

În politică nu avem, nu trebuie să avem nici prieteni personali, nici dușmani personali.

Pe cei dintâi vom fi întotdeauna înclinați să-i supraevaluăm și deci să ne micșorăm șansele acțiunii la care-i asociem. Pe ceilalți, riscăm să-i urîm chiar după ce motivul politic a încetat și deci să ne reducem din posibilitățile succesului.

CXXXIII

În genere, cea mai detestabilă din influențele ce se pot exercita în politică este aceea a femeilor. Lipsite în deobște de simțul realităților și deci al posibilităților; luând propria lor stare nervoasă drept rezultatul unei judecăți politice; incapabile să se ridice mai presus de iubire și de ură, — ele încurcă, rătăcesc, paralizează.

Ce drept apare cuvântul, pe care un om de Stat îl spunea odată, cu farmecul lui învăluitoare, unei doamne inoportune:

— Cu doamnele nu-mi permit să discut politică. Ele sunt prea sus în stima mea ca să le pot coborî în arena unde loviturile nu numai se dau dar se și primesc.

CXXXIV

Seara, ajutându-l să se desbrace, feciorul, om vechiu și credincios al șefului, îi aduce ecoul celor auzite. Bărbat înțelept șeful nu le disprețuește.

— Bun om, d-l Ionescu!... Toată lumea îl vorbește de bine și toți se miră că nu e ministru.

— Dar tu, de ce te miri, Ioane?

— Pentru că azi dimineată mi-a dat doi poli: na-ți, și când îl ajuți pe șef să se culce, nu uita să-i spui... adică ce spusei adineauri.

A zâmbit șeful, a zâmbit și Ion. Parcă zâmbetul lui Ion era mai ironic decât al șefului.

CXXXV

Venalitatea conducătorilor e mai puțin periculoasă decât toleranța lor. Căci ceea ce poate pune în primejdie existența și desvoltarea Statului nu este atât corupțiunea, oricât de abjectă, a unuia ori a câtorva. Ci sentimentul înrădăcinat în cei mulți că totul le poate fi îngăduit.

CXXXVI

Zadarnic îți vei pierde vremea căutând oameni, cari să nu fie nici proști, nici lacomi, nici răi, nici ingrați. Nu-i vei găsi. Și chiar de i-ai găsi, crezi că i-ai mânu mai cu înlesnire decât pe ceilalți?

CXXXVII

Hotărîtor în triumful unui om ori al unui partid, n'a fost și nu este nicăieri doctrina ci starea sufletească, pe care știu s'o creeze în mulțime.

CXXXVIII

Și'n polică arta conversației nu e atît arta de a vorbi
cât de a face pe ceilalți să vorbească.

CXXXIX

Să nu întreprinzi o acțiune contrară nu numai temperamentului tău dar și părerii ce și-au făcut ceilalți despre tine.

Ești de mai înainte învins, oricare ți-ar fi hotărîrea de a învinge.

CXL

Curios. Tinerețea-i mai pripită decât bătrînețea, iar bătrînețea mai lacomă decât tinerețea.

Ca și cum cea dintâi n'ar avea o viață întreagă înainte-i, iar cea de a doua ca și cum ar avea-o.

CXLI

Greșești când oferi o situație aceluia care nu numai că nu ți-a cerut-o dar nici nu s'a gândit vreodată s'o aibă. De este mai prejos de aspirațiunile lui, îl umilești. De este mai presus, îl ridici pe o treaptă, de pe care cu greu îl vei mai putea coborî.

Deviza să-ți fie: nu numai pe fiecare la locul lui, dar și nimănui ceea ce nu așteaptă.

CXLII

Cu cât ești mai gol, cu atît te înalți mai ușor.

CXLIII

Pe cei mici fi mai poţi mişca prin virtuţile lor ; pe cei mari numai prin viciile lor.

CXLIV

— Nu mai merge... Țara e la marginea prăpastiei... Factorul constituțional... Nu, nu!... Nu mai merge... Încă vreo câteva zile și deschid campania. Și nu eu voi fi de vină dacă vor cădea și capete, care n'ar trebui să cadă.

Peste câteva zile Aulus e la putere. Plin de importanță și cu zâmbetul grav al fericitului:

— Toate se aranjează... Putem privi situația cu optimism. De altfel întotdeauna am spus că țara își are rezervele ei infinite de rezistență.

— Dar «factorul constituțional»?...

— Înțelepciunea însăși!

CXLV

Virtuțile ca și viciile sunt marfă de sezon. Ce vrei să faci cu cele dintâi în perioadele de decadență? Cum te-ai putea impune cu cele din urmă în vremuri de redresare morală!

CXLVI

Ni se tot vorbește de învățămintele Istoriei. Dar învățat-a cineva vreodată ceva din cele trecute?

Adevărul este că în Istorie nu căutăm decât argumente pentru propriile noastre patimi și rătăcirii.

CXLVII

Nu-i acțiune politică pe care s'o întreprinzi fără ca o mulțime de imbecili să nu te urmeze.

Cântărește-ți sorții izbânzii nu după numărul acestora ci după propriile tale puteri.

CXLVIII

— Șefule, — strigă Auctus — ai fost admirabil, extraordinar! Incă un discurs ca ăsta și suntem la putere.

Șeful, obosit, zâmbește îngăduitor. Iar Auctus, părăsind sala la braț cu Sulpicius, nu se poate opri să-i șoptească:

— Șeful a fost astăzi mai slab ca 'ntotdeauna. Incă un discurs ca ăsta și ne-am asigurat pentru câțiva ani de opoziție.

CXLIX

Nu încerca să spui celor mari alte adevăruri decât acelea care le convin. Pentru dâșii acestea sunt singurile adevăruri; celelalte sunt iluziile ori absurditățile unor spirite înfierbântate ori mediocre.

CL

Bunul simț e adeseori singurul geniu al oamenilor de Stat.

CLI

L-am întâlnit pe Faustus. Tocmai venea dela șef, căruia încercase să-i stoarcă o făgăduință.

— N'am obţinut nimic, dar în schimb i-am spus tot ce cred eu.

Peste puţin, l-am văzut pe Mamercus. Venea tot de acolo:

— Am obţinut tot ce-am vrut...

— Dar în schimb?

— În schimb, i-am spus tot ce crede dânsul.

CLII

Cel din urmă lucru necesar unui partid este programul. Câţiva « băieţi » deştepti îl aranjează în două-trei zile. Căci nu cu programul mişti masele şi nu cu el cucereşti puterea.

De altfel, programele nu se fac spre a fi îndeplinite. De s'ar îndeplini, slova moartă ar fi mai tare decât realitatea vieţii şi aceasta nu s'a văzut niciodată.

CLIII

Şi băşica de săpun se înalţă, dar ce repede crapă !

CLIV

— E vorba ca Novius să treacă la noi...

— O strălucită achiziţie ! Inteligenţă, cultură, talent, avere... Bateţi fierul până e cald : asediaţi-l !...

Dar Novius a trecut în alt partid :

— A, atât mai bine ! O ghiulea mai puţin de picioarele noastre. Mediocritate pretenţioasă şi mai ales necinstită. Un succes mai mult pentru noi şi încă o înfrângere pentru adversarii noştri.

CLV

Mediocritatea izbutește adeseori acolo unde spiritele superioare cad învinse. Și e foarte firesc. Ea are de mai 'nainte câștigată înțelegerea, simpatia și sprijinul opiniei publice, pe care orice superioritate o tulbură scoțând-o din făgașurile ei și o umilește dovedindu-i propria-i nulitate.

CLVI

Talentul irită, virtutea obosește. De le ai, ascunde-le în fundul sacului. Va veni poate o zi când îți vor fi utile. Totul e cu puțință!

CLVII

Orice politică bazată pe altceva decât pe interesele și patimile omenеști e de mai 'nainte menită insuccesului.

Dar și orice calcul greșit al acestora poate duce la același rezultat.

CLVIII

Demagogia e avaria democrației. Avarie, pentru care nu există niciun fel de profilaxie și niciun fel de terapeutică. E destul contactul cu marea mulțime: ai contractat-o, fără greș și pentru totdeauna.

Dar și avariații trăesc și adeseori realizează opere durabile.

CLIX

Oamenii mari nu sunt indispensabili. Necesari câte-odată, ei devin uneori o adevărată calamitate.

Impinși, prin însăși natura lor, către vaste acțiuni de creare și de cuceriri pe toate terenurile, ei trec adeseori de posibilitățile impuse de realitățile vieții și dispar lăsând în urma lor ruini și dezastre.

CLX

Nimic nu pregătește mai bine pentru rolul de moralizator public decât o viață întreagă de imoralitate.

Cu o singură condiție: această viață să-ți fi dat puțința de a vorbi dela înălțimea unei situații impunătoare.

CLXI

Imoralitatea conducătorilor e cu atât mai primejdioasă cu cât e mai puțin ipocrită. Depravarea lor devine atunci pildă pentru cei slabi și scuză pentru cei păcătoși. Ei sunt astfel fermentul disoluțiilor sociale și deci dușmanii Statului, — cu atât mai de temut cu cât sunt mai inconștienți.

CLXII

Chemat la sfat, Cornelius nu-i da șefului niciodată consilii. Cunoștea și inanitatea și primejdia sistemului. Era însă neîntrecut în arta de a-și sugera opiniunile. Atât de mult încât șeful, după ce i le adopta, nu lipsea să-i spună la sfârșitul sfatului:

— Văd că ne înțelegem și-mi pare bine că-mi împărtășești părerile...

Iar Cornelius, cu o modestie aproape de umilință:

— Șefule, ar fi păcat ca tot ce mi-ai spus să se uite. Dă-mi voie să le aștern într'un memoriu...

Incântat, șeful aproba și aștepta memoriul, în care Cornelius să-i aștearnă vederile.

CLXIII

Ambițiile mărturisite nu sunt nici cele mai ireductibile nici cele mai greu de satisfăcut. Ambițiile, ce mocnesc în adâncul sufletelor înăcrite, făuresc urile și dușmăniile, pe care arareori le poți dezarma.

CLXIV

În foarte mulți oameni există, în oarecare măsură, spiritul de contradicție.

Adopti, față de aceștia, teza contrară aceleia pe care o dorești și, fără multă bătae de cap, ajungi la aceasta din urmă.

CLXV

Nu-ți lua sarcina imposibilă de a-ți îndrepta semenii. Omul politic nu e nici duhovnic nici pedagog. Cu atât mai mare îți va fi însă meritul cu cât, sprijinit pe suflete inferioare, vei izbuti totuși să servești interesele superioare ale Statului.

CLXVI

Fixitate în opinii? Dar totul în jurul nostru nu e decât o necurmată variație. Și chiar în noi înșine, ce altceva este decât o neconținută preschimbare?

Nu căuta fixitatea nici în morminte. Și acolo e o eternă prefacere.

CLXVII

Postumius e neîntrecut în arta de a cere pentru dânsul și pentru alții. Fulnius, în arta de a nu cere nimic, nici pentru dânsul nici pentru alții.

Din amândoi, firește acesta e cel mai încărcat de atenții și de situații, ca unele ce revin de drept unei atât de îndelungate și statornice dezinteresări.

CLXVIII

Trei sferturi din oamenii, cari au pretenția să cârmuiască, sunt incapabili de a se cârmui pe ei-înșiși.

CLXIX

Din toate învinuirile ce se pot aduce unui șef de partid, cea mai absurdă e lipsa de sinceritate. Sincer, în ce? În scopurile lui politice? În părerile lui despre oameni? Dacă și le-ar dezvălui pe unele ca și pe celelalte, ar cădea copleșit sub greutate și sub număr.

CLXX

Sunt oameni, pe cari nu trebuie să-i desumfli; se desumflă ei singuri. Sunt alții, pe cari încercând să-i desumfli, se umflă.

CLXXI

Ipocrizia nu este numai un omagiu pe care vițiul îl aduce virtuții. Ea însăși este o virtute socială, fără de care viața între oameni ar fi imposibilă.

CLXXII

Nimic mai absurd decât credința în adevăruri generale. Ca și cum originile, ereditatea, tradițiile, clima și ceilalți factori, cari determină fizionomia sufletească a unui popor și creează condițiuni speciale pentru anume posibilități, ar putea fi suprimați pentrucă niște doctrinari inepti, așa au hotărât din fundul cabinetului lor de lucru!

Noroc că realitățile sunt mai tari decât toate ineptiile creatoare.

CLXXIII

Suprema artă a politicianului este să-și facă propriile-i treburi părând că le face pe ale altora.

CLXXIV

În vremurile noastre de publicitate desmățată, gesturile teatrale și acțiunile eclatante sunt cele care se impun. Și totuși se mai găsesc oameni politici, cari se resemnează să-și facă, în toate împrejurările și cu toată modestia, datoria, nimic decât datoria.

E de altfel singurul mijloc de a mai protesta împotriva demenței generale.

CLXXV

Necesari sunt toți; nu-i nimeni indispensabil, — spune de obicei orice conducător. Afară de mine însumi, — adaugă însă, firește fără s'o spună.

CLXXVI

Cu cât îmbătrânești, cu atât devii mai exigent în materie de morală publică. E încă una din manifestările impotenței senile.

CLXXVII

Absența e adeseori în politică un mijloc sigur de a recuceri terenul pierdut prin greșeli de tactică ori prin ingratitudea conducătorilor. Cu o singură condiție: să nu fie prelungită dincolo de limita, dela care începe uitarea.

CLXXVIII

A încerca, în perioadele de decadență, să te înalți și să te impui prin însușirile spiritului și ale inimei, e vreme pierdută.

Nu numai în interesul tău dar și într'al Statului, e să te pui la nivelul moral și intelectual al triumfătorilor. Căci e singurul mijloc de a fi tolerat și singura cale de a servi Statul, pe cât se poate în asemenea vremuri.

CLXXIX

Nimic mai sterp în politică decât așa zisele « atitudini morale », care țin să se afirme ca o veșnică protestare

împotriva oamenilor, a moravurilor și a împrejurărilor. Aplaudate de câțiva naivi, nesocotite de marea mulțime, disprețuite de oamenii de acțiune, ele nu sunt în realitate decât « neputințe morale ».

Politica nu e « atitudine » ci « acțiune ». Iar scopul oricărei acțiuni nu poate fi decât succesul.

CLXXX

Numai naivii își întemeiază drepturile pe recunoștința celor mari. Omul cuminte și le întemeiază pe interesul acestora. Căci recunoștința, chiar când într'adevăr e sinceră, obosește pe când interesul e pururea viu: astăzi mai mult decât ieri și mâine mai mult decât astăzi.

CLXXXI

Virtutea singură nu desleagă problemele de Stat. Și aici stă inferioritatea ei față de capacitate. Căci dacă virtutea nu se poate dispensa de capacitate, capacitatea se poate dispensa de virtute.

CLXXXII

Nimic mai primejdios decât o camarilă, care te conduce. Foarte utilă însă o camarilă pe care o conduci. Cea dintâi, călăuzită de propriile ei interese și planuri, îți macină autoritatea și-ți primejduște propriile tale interese. Cea de-a doua, cu atât mai devotată cu cât își închipuie că e mai puternică, îți poate înlesni toate manevrele și acoperi uneori toate răspunderile.

CLXXXIII

Adeseaori atitudinile morale nu au la bază decît un insucces. Respins dela binefacerile puterii, Sextus devine un censor necruțător față de corupțiunea timpului și-a oamenilor. Guste mâine din ele și nu va fi om mai acomodant cu această corupțiune și cu acești oameni.

CLXXXIV

Cu un șef venal, Decumius își închipue că poate afișa o cinste imaculată. A luat calea cea mai sigură spre a nu ajunge la nimic. Căci la urma urmei, șeful ar mai tolera naivilor practicarea inofensivă a cinstei, dar ofensiva acesteia n'o poate privi decât ca îndreptată împotriva propriei sale turpitudini.

Și, ca întotdeauna, șeful are dreptate.

CLXXXV

Spurius nu e nici inteligent, nici cult, nici talentat. Și totuși a știut să se impună șefului.

La mirarea întimilor, acesta are întotdeauna aceeași scuză:

— E cel mai discret om din câți cunosc.

Și iată cum o virtute minoră te poate împinge la situațiuni majore!

CLXXXVI

Să tragă folos din evenimente, iată toată arta omului politic.

Să stea în fața evenimentelor ca vițelul la poarta nouă, iată atitudinea omului născut pentru orice afară de politică.

CLXXXVII

Mesius a îmbătrânit fără să ajungă la vreo situație. Nu-i lipsește nici inteligența, nici cultura. I-a lipsit însă totdeauna acea lărgime a sufletului, care-ți dă posibilitatea să trăiești lăsând și pe ceilalți să trăiască.

Modestia lui ascunde o bolnăvicioasă infatuare. Cinstea lui, lipsa prilejului de a fi altfel. Resemnarea lui, neputința revoltei.

Orice succes al oricui e o lovitură ce i se dă lui însuși; orice cădere e propriul lui triumf.

CLXXXVIII

Cunoașterea exactă și precisă a terenului nu e un postulat numai al artei războiului. Și al politicei este printre cele dintâi.

Fără de această cunoaștere, chiar și însușirile eminente riscă să fie paralizate dacă nu anihilate.

E necesar de aceea să nu te oprești la vag și la aparențe. Scormonește în adânc și vezi realitatea, nu așa cum ai vrea să fie ci așa cum este.

Altă strategie și altă tactică îți reclamă o sinceră democrație. Altele, o falsă democrație, sub care se ascunde voința numai a unuia sau a câtorva. Căci presupun că vrei să învingi. Intr'altfel, poți fi în biuroul tău, strateg

și tactician în halat, poți făuri planuri interesante și chiar birui pe... hârtie. În lături însă de pe câmpul de luptă. Acolo nu te așteaptă decât dezamăgiri și înfrângeri.

CLXXXIX

Elocința politică nu poate avea decât un scop utilitar: determină o acțiune ori o împiedică; răpește un vot ori îl înlătură; creează o atmosferă ori o risipește pe cea creată de alții, etc.

De aceea, oratorul politic, care vrea să facă literatură, cu gândul la admirația posterității, nu numai riscă să nu-și atingă scopul politic dar poate fi sigur și de indiferența posterității.

CXC

Pe inrtiganți nu-i poți dărâma decât prin intrigă. Ești însă într'adevăr înzestrat cu însușiri superioare? Ajunge talpa. Apas-o și vei strivi jivinele care, târîndu-se, își închipuie că sboară.

CXCI

Sunt și oameni politici cu însușiri mediocre cari se impun totuși prin muncă și seriozitate.

Sunt alții bine înzestrați, pe cari numai lipsa de seriozitate îi prăvălește dela cele mai înalte situațiuni.

CXCII

Sunt oameni cari au trebuința de a bârfi cum au pe aceea de a se hrăni. E-de altfel hrana lor spirituală de căpetenie.

Nu încerca să-i dezarmezi. E peste putință. Ocolește-i însă și arată-te indiferent la ecoul injuriilor și calomniilor lor.

CXCIII

Nu lăsa pe mâine ceea ce trebuie să faci astăzi dar nici nu face astăzi ceea ce trebuie să lași pe mâine.

CXCIV

Cei mai ireductibili dușmani nu-ți sunt nici adversarii politici și nici amicii, ale căror interese le vatămi cu voie ori fără de voie. Caută-i și-i vei găsi printre invidioșii, pe cari succesul tău nu numai îi tulbură dar îi și împinge la toate intrigile, la toate feloniile și la toate conspirațiunile.

Nimic nu-i ațâță mai mult decât ura ori disprețul tău, — afară numai de generozitatea ta.

Pe aceștia nu ai de ce să-i cruți. De-ți stă în putere, zdrobește-i.

CXCv

Se vorbește de nu știu ce instinct secret al masselor. În realitate, ele n'au decât un singur instinct, și acela lipsit de orice mister: instinctul de conservare.

E însă atât de puternic și de exclusiv încât pretutindeni și 'ntotdeauna triumfă împotriva oricui și a orice.

CXCVI

A stărui pe aceeași cale când logica, bunul simț și, mai presus de orice, realitățile îți arată că nu poți ajunge la nimic, e departe de a fi un semn de statornicie în convingeri și de consecvență în atitudini. Mai degrabă e semnul unui spirit strâmt care, incapabil de a schimba împrejurările, le ignorează ori, însuflețit de un eroism steril, se mărginește să le stea împotrivă.

De sigur, curajul impune și place totdeauna. Rostul omului politic însă nu e de a culege simpatii inoperante ci de a trage din însuși jocul circumstanțelor maximum de folos pentru el și pentru acțiunea lui.

CXCVII

Nu este întotdeauna o dibăcie să amăgești pe ceilalți. Este însă întotdeauna o nerozie să te amăgești pe tine însu-ți.

Și struțul, în felul lui, face politică, dar vai de omul care, punând-o în practică, își închipuie că atinge astfel culmea abilității!

CXCVIII

Ce e mai absurd decât să aștepti mântuirea dela o formulă? Mântuirea să vină totuși.

Istoria cunoaște și asemenea minuni.

CXCIX

Așa zișii intelectuali nu sunt cei mai comozi și mai utili dintre partizani. Când fac parte și din specia destul de numeroasă a înăcrișilor, ei îți sporesc dificultățile

fără a-ți da nimic în schimb. De-ți vorbesc și dela înălțimea unor vaste și anoste compilațiuni, nu-ți mai rămâne, față de imbecilitatea lor erudită, decât o singură atitudine: s'o faci să înțeleagă că locul ei este aiurea.

CC

E o naivitate să-ți închipui că, oricare ți-ar fi scopurile și acțiunea, timpul lucrează pentru tine. Timpul nu lucrează pentru nimeni. Sunt însă oameni dibaci, cari știu să folosească trecerea lui, chiar atunci când par că se resemnează la rolul de spectatori. Pe când alții, luând acest rol în serios și încrucișându-și brațele, își închipuie că pasivitatea poate fi în politică altceva decât sinucidere.

CCI

Oarecare mister în politica pe care o faci, nu strică. Credulitatea publică e întotdeauna înclinată spre tainele ocultismului.

CCII

Fugi de pedanți. Au toate închipuirile și toate susceptibilitățile. Chiar când reclamă o situație, au aerul că se coboară spre a-ți face un deosebit serviciu. Și nu uita că prezența lor, chiar mută, irită și plictisește.

Trimete-i deci mai bine *à leurs chères études*.

CCIII

Cei mai ridiculi dintre politicieni sunt acei cari, agi-tându-se, își închipuie că lucrează.

Ca și cum corul din operetă care, tot cântând « să mergem », și-ar închipui că într'adevăr înaintează.

CCIV

Puterea nu poate fi decât rău înconjurată pentrucă, la binefacerile ei, nu se îmbulzesc deobicei nici cei mai buni, nici cei mai onești și cu atât mai puțin, cei mai independenți.

CCV

Ce ați zice de un alpinist, care, în ascensiunea sa, ar refuza să-și rezeme piciorul pe o piatră pentru că nu este destul de estetică.

Ce ați zice de un om politic, care, în acțiunea lui, ar disprețui un mijloc sigur de izbândă sub cuvânt că nu e destul de etic?

CCVI

Amatorii de « ideologii », când sunt sinceri, cred în acțiunea ideilor și'n atotputernicia ei. Dar se înșeală. Numai legată de acțiunea lucrurilor, acțiunea ideilor devine evidentă și se poate impune.

CCVII

Ce fel de secret e acela, pe care-l încredințezi altuia? Ori ai interesul ca toți să-l cunoască, ori ești atât de naiv încât îți închipui că secretele altora pot fi păstrate.

CCVIII

Poți să chibzuiești, poți să eziți, poți să temporizezi cât vrei, mai înainte de a porni o acțiune. Dar, odată pornită, fă-o cu toată hotărîrea, cu tot curajul și cu toată iuțeala.

Izbânda nu e niciodată a celor cari se îndoiesc. Și chiar dacă ai avea motive de îndoială, nu șovăi ci, dimpotrivă, cu cât le ai mai puternice, compensează prin temeritate ceea ce pierzi din lipsa de încredere. Căci nu vei fi urmat decât în măsura siguranței ce vei ști să inspire. Și nu vei învinge decât dacă ceilalți te vor crede de mai înainte învingător.

CCIX

A găsi un rol și lichelelor e din partea unui șef, o măsură de înțeleaptă prevedere. A le spori însă numărul, dincolo de această măsură și mai ales a le încredința posturile de comandă, iată o imprudență întotdeauna scump plătită.

CCX

Oamenii mari sunt urmați mai mult pentru slăbiciunile decât pentru tăriile lor.

CCXI

Firește, talentul unui conducător este de a ști să-i țină pe oameni prin defectele și viciile lor. În mocirla acestor suflete, arareori însă să nu existe și un petec, oricât de mic, de curățenie și sănătate.

Și nu este de disprețuit arta șefului care îl descoperă și-l folosește pentru scopuri superioare.

CCXII

Nu toate adevărurile trebuie spuse. Cu atât mai puțin realizate.

Mai funest chiar decât o eroare, un adevăr, care nu-și află nici atmosfera nici legătura necesară, dărâmă fără să poată construi.

CCXIII

Orice partid își are imbeciliile lui. Într'altfel pe cine s'ar sprijini oamenii inteligenți spre a-și realiza scopurile lor ori ale partidului însuși?

CCXIV

Nu e cale mai dreaptă, mai sigură și mai comodă, care să ducă la cezarism decât o falsă democrație.

CCXV

Dacă morala nu ar trece dincolo de marginile rațiunii, poate că ar guverna și acțiunile politice.

Fiindcă le trece însă, rațiunea rămâne singurul resort al acestor acțiuni.

CCXVI

Față de un optimism indolent, convins că orice ar fi, « totul se aranjează », cu cât mai nobil apare pesimismul senin al acelora, cari, deși încredințați de inanitatea efortărei, luptă totuși dintr'un sentiment de solidaritate în suferință !

CCXVII

Flaminius, care era un șef înțelept, spunea: Prețuiesc toată importanța socială a caracterului și știu câte energii și câte virtuți decurg dintr'însul. Nu stau însă în fruntea unui partid spre a selecționa și forma caractere ci spre a realiza anume scopuri de Stat. De m'aș rezema numai pe caractere, mi-ar trebui cel puțin două generații: a mea și cea care mă va urma. Sprijinindu-mă, recunosc, mai mult pe cei lipsiți de caracter, nădăjduiesc că nu-mi va trebui nicio generație.

Garantați-mi deci vârsta lui Matusalem și în douăzeci și patru de ore purific partidul.

Nu mi-o puteți garanta ?

Lăsați-mă atunci să lucrez cum pot și cu cine pot, mai ales că adeseori caracterul nu e decât masca celui mai autentic lichelism.

CCXVIII

Se tot vorbește de « geniul tinereții ». Vorbă deșartă ! Ca și bătrânețea, tinerețea nu are niciun geniu. Are, ca orișice generație, instincte și trebuinți.

Este de sigur o artă superioară a le canaliza pentru înfăptuirea unei mari opere naționale ori sociale. A le utiliza în scopuri personale ori de partid e și aceasta o artă, minoră, dacă vrei, dar tot o artă. Cu atât mai prețuită cu cât vremurile sunt mai mici și oamenii mai putrezi.

CCXIX

Partid al sancțiunilor ori al toleranței? În principiu, e frumos să fii cel dintâi; în practică e mai prudent să fii cel din urmă.

CCXX

Bunul simț e de sigur, din toate însușirile politice. tot ce poate fi mai lipsit de strălucire. Și totuși nimic nu-l poate înlocui, nici chiar geniul.

CCXXI

Dacă aspiți la respectul personalității, ce cauți în rândurile unui partid politic? Acolo nu ai decât o singură posibilitate de a te menține: să renunți, fără ezitări și fără rezerve, la orice personalitate.

Sau, cel puțin, să-i faci pe ceilalți s'o creadă.

CCXXII

— Ne trebuie sânge, strigă Taurus înfierbântat, reclamând o demonstrație violentă de stradă.

— Dar cine să-l verse? întreabă flegmatic șeful.

Iar Taurus, într'un hohot de râs:

— Pentru asta se vor găsi întotdeauna destui imbecili.

Cuminte și patriot, șeful lăsă să-i cadă încet cuvintele:

— Accept, cu o condiție însă: să te pui d-ta în fruntea lor.

CCXXIII

Dacă bătrânețea e mai întotdeauna lacomă și invidioasă, tinerețea e de cele mai multe ori pripită și închipuită.

CCXXIV

Sunt oameni cari își închipuie că în politică ne războim unii cu alți pentru că nu gândim la fel. Oricât ne-ar depărta « ideile », ce repede am înceta ostilitățile dacă « interesele » ne-ar apropia !

CCXXV

Se tot spune că jurnalismul îi deformează pe scriitori. Adevărați scriitori, pe cari să-i fi deformat nu cunosc. În orice caz un Eminescu nu va fi fost dintre aceștia. Dar așa ziși scriitori, cari să deformeze jurnalismul...

Deschideți orice jurnal și roștiți-vă.

CCXXVI

Ceea ce se numește *destindere*, de cele mai multe ori nu e decât *întindere*: întinderea complicității între guvern și opoziție.

CCXXVII

Orice doctrină își are logica ei. Un cuvânt mai mult să nu fii doctrinar în această viață, în care poți afla orice afară de logică.

CCXXVIII

Appius, o viață întreagă a purtat pe nedrept ponosul venalității. În realitate el practică numai o largă și atât de vădită toleranță, încât complicitatea devenea singura explicare plauzibilă.

Mai chibzuit și mai prevăzător, Auctus se mărginea să practice, cu o indulgență calculată, arta de a ignora, lăsând partizanilor toate posibilitățile de îmbogățire, iar opiniei publice toate satisfacțiile moralei curente.

CCXXIX

Scopul oricărui om politic a fost și este *puterea*. Diletanții, vanitoșii, profitorii de tot felul pot avea și altele.

Adevărații oameni politici însă nu-l au, nu-l pot avea decât pe acesta. Cât despre mijloacele, prin care-l ating, nu se poate vorbi de bune și rele, de morale și imorale, de permise și nepermise. Odată ce duc la izbândă, sunt și bune, și morale, și permise. Celelalte nu merită nici măcar cinstea unui epitet. Sunt pur și simplu pierdere de vreme.

CCXXX

Adevăratul om de Stat nu este niciodată sceptic. Având un ideal, o credință, o conștiință a datoriei, el nici nu-și poate închide ochii în fața dificultăților, nici

nu poate deslega cu un zâmbet de indiferență ori de dispreț problemele ce-i stau înaintea.

Nu este exclus însă ca uneori să afecteze un scepticism, pe care nu-l are dar care, mascându-i adevăratele scopuri, îi poate ușura mânuirea partizanilor și dezarmaura adversarilor.

CCXXXI

Flaminius pare sceptic, și nu este. Marcellus nu pare, și este. Admirabile atitudini pentru ca cel dintâi să facă treburile Statului, iar cel d'al doilea să și le facă pe ale sale !

CCXXXII

Unii sunt oamenii zilei. Alții se resemnează să fie oamenii unei singure clipe, — dar aceea hotărîtoare. Nu pentru dânsii ci pentru neamul pe care-l servesc.

CCXXXIII

Tristețea e contagioasă.

Poate că acesta este și motivul pentru care cei puternici o evită. Nu fii deci trist în fața lor și, chiar dacă firea ori adversitățile vieții te apleacă să fii, poartă-ți întotdeauna printre dânsii masca mulțumirii și a voioșiei.

CCXXXIV

Pentru ce îi repeți cu atâta insistență șefului că ești onest? Te-a întrebat? Ți-o cere? Ți-a dovedit prin ceva că se îndoiește? Ori vrei, indirect, să-i dai lui însuși o lecție de morală?

Onestitatea e o chestiune de ordin privat. Practic-o și cânt-o cât dorești în sânul familiei și al prietenilor personali. Iar în politică, fii după cum îți dictează împrejurările și interesul.

CCXXXV

Două categorii de politicieni se dedau la manifestări sgomotoase de cinste: unii cari își pregătesc piedestalul puterii lor viitoare, alții, cari, clasați ca necinstiți, caută să se reabiliteze.

Și al unora și al altora scopul e însă același: crearea condițiunilor necesare pentru ca nesuspectați și neturburați, să lucreze cu cât mai puțin folos pentru țară și cât mai mult pentru dânșii.

CCXXXVI

— Tinerețea e prezumțioasă, insolentă, ridiculă...

Și bătrânul Ancus, care, atât de zelos, își desmiardă cu cataplasme cei peste 70 de ani ai vieții sale, se încruntă.

Cu bonomia lui obișnuită, tovarășul din tinerețe, Marcellus, murmură:

— Și totuși ce n'am da să mai putem fi și prezumțioși, și insolenți, și ridiculi!...

CCXXXVII

Nu-i înfrunța niciodată pe cei puternici dovedindu-le că, împotriva prevenirilor tale, au greșit. Chiar de vor recunoaște-o cu manifestări de afecțiune și recunoștință, vei cădea totuși într'o disgrație, din care nimic și nimeni nu te va mai putea ridica.

CCXXXVIII

Sunt oameni cari, coborînd în spre prăpastie, își închipuie că urcă spre culmi.

Odată ajunși unde era fatal să ajungă, se trezesc dar e prea târziu.

Sunt însă și dintre aceia cari nu se trezesc niciodată.

CCXXXIX

Amorul propriu al partizanilor îți poate ușura adeseori mînuirea lor. Ți-o și poate însă îngreuna. Oricum, e preferabil să înlături pe aceia la cari acest sentiment ia forme bolnăvicioase.

CCXL

Există procedee clasice spre a exalta mulțimea. A le folosi cu succes nu e niciun merit.

Meritul e de a utiliza această exaltare la realizarea unei mari opere constructive.

CCXLI

Ați observat cu câtă ușurință oamenii într'adevăr inteligenți cad victimele unor escrocherii grosolane? Să nu te miri dacă și'n politică indivizi, cari nu strălucesc nici prin inteligență, nici prin fineță, târăsc după dînșii oameni cu însușiri evidente și superioare.

O dovadă mai mult că îndrăzneala impune și triumfă.

CCXLII

Din toate boalele, de care suferă așa zisa noastră democrație, cea mai frecventă și mai gravă e *presumpția guvernamentală*.

Odinioară guvernau numai aceia pe cari tradiția, pregătirea, talentele îi chemau la sarcina delicată și plină de răspunderi a cărmuirii. Astăzi, cu un atestat de curs primar aspiți la banca ministerială, iar cu o diplomă de bacalaureat visezi o prezidenție de consiliu.

CCXLIII

Duilius, cu o mină sinistru de îngrijorată, oftează din adânc:

— Ne lipsesc oamenii de valoare! Cine vreți să ne scape?

Durere cu atât mai mare cu cât nimeni nu se gândește la dânsul, care-i gata, mai mult decât oricând, să se sacrifice pentru mântuirea obștească.

CCXLIV

Că ai păcătuit din slăbiciune ori din ignoranță, ce importă! Ești tot așa de vrednic de osândă ca și când ai fi făcut-o din perversitate ori cu bună știință.

Duhovnicul poate ierta. Popoarele n'au de ce să ierte.

CCXLV

Nu mai știu ce Suveran spunea odinioară că instituțiile corup oamenii. Adevărul este însă că oamenii sunt atât de depravați încât și cele mai bune instituții devin în mâinile lor instrumente de corupțiune.

CCXLVI

Oportunismul e o politică excelentă, cu o singură condiție: să nu se uite înapoi în loc de a privi înainte. Căci înapoi nu poate fi decât ceea ce nu mai există, iar înainte e viața întreagă cu toate realitățile și cu toate posibilitățile ei.

CCXLVII

Necinstea conducătorilor nu provine decât dintr'o confuziune juridică. Nedeosebind dreptul public de cel privat, ce este mai firesc decât să confunzi lucrul public cu patrimoniul tău individual? Ceea ce este curios e că cei mai ignoranți în acest domeniu al Dreptului, sunt tocmai unii din cei mai de seamă juriști.

CCXLVIII

O mare cultură nu e indispensabilă unui șef de Stat. Eduard VII a fost, în această privință, un exemplu strălucit. Neposedând nici pe departe cunoștințele nepotului său, Wilhelm II, cât de inferior apare totuși acesta pe planul politic față de unchiul său, erudit mai ales în materie de curse și de îmbrăcăminte.

CCXLIX

Pascal zicea: adevăr dincolo de Pirenei, eroare dincoace!

De ce ne-am mai indigna atunci dacă ceea ce ar constitui un act de banditism la Londra, e la București un act de bună gestiune publică?

CCL

Afacerile sunt afaceri: serviciul public e serviciul public. Confundându-le, Fulvius e totuși mai puțin greșit decât s'ar crede; oare servindu-se pe sine, nu servește indirect Statul?

CCLI

Pe înoprate, la cotitura unui drum, suntem opriți:
— Punga ori vieța!

Din întuneric străfulgeră oțelul revolverelor noastre.

— Fiți oameni de ispravă! V'am oprit ca să vă cer *destindere*. Nu vă dați seama prin ce vremuri trecem?

CCLII

O justiție subordonată intereselor politice ori intereselor personale, este ultimul târnăcop ce se poate da la temelia ordinii stabilite.

Și totuși, cunoaștem cel puțin o țară, în care o astfel de justiție nu-i o poveste. Iar Statul continuă să trăiască. Dar și cerbul lovit de moarte mai aleargă uneori până își dă sfârșitul.

CCLIII

Flaminius obișnuia să zică: prea multă murdărie în partid strică; oarecare murdărie însă, chiar de n'ar fi fatală, e indispensabilă. Dacă nu pentru altceva dar cel puțin ca, din când în când, să-i poți vâri pe unii din cei

mai prețioși colaboratori cu nasul în propria lor operă. Nu vă puteți închipui cât de mult această mică operațiune poate reduce unele tarife și evita unele ofensive.

CCLIV

Intreb pe Gheorghe a Marandei:

— Ești cu dreapta ori cu stânga?

Gheorghe stă pe gânduri, se scarpină'n cap și răspicat îmi răspunde:

— Sunt cu dreptul, numai că d-v., boierii, călcați tot cu stângul.

CCLV

În oratorie nu e un singur gen, nici două, nici trei; sunt mii și mii de genuri. Căci fiecare orator vorbește cu creierul, cu temperamentul, cu fizionomia, cu vocea lui.

Și acesta e dealtfel și primul comandament al elocinței.

Nu căuta să imiți, — vei fi mai întotdeauna o copie sarbădă. Caută însă să te dezvolti și să te perfecționezi pe tine însuți, și te vei impune. Până și din defectele, pe care ți le-a hărăzit firea, vei putea, dându-ți osteneală, să tragi efecte nebănuite.

CCLVI

Dacă l-am parafraza pe candidul Persan al lui Montesquieu? Usbek spunea:

— Un mare senior e un om care-l vede pe rege, care vorbește cu miniștrii, care are strămoși, datorii și pensii.

Hai să spunem și noi: în democrația noastră un politician e un om care-l vede pe rege, care vorbește cu miniștrii, care n'are strămoși, nici datorii, dar are comisiioane, șperțuri și cel puțin un *Safe* în Elveția.

Știu că nu se potrivește. Dar ca joc de societate poate c'ar merge.

CCLVII

Nu știu ce e mai de osândit: îndrăzneala necinstițiilor ori pasivitatea celor cinstiți.

CCLVIII

Atticus umblă să se impună prin toate eforturile spiritului: vorbește, scrie, publică.

Mai practic, Fulvius știe că o sufragerie veselă, un vin generos și o bucătăreasă talentată te impun și te înalță.

Buni psihologi, Francezii n'au inventat oare așa zisele *dejunuri de afaceri*, în care chestiile cele mai spinoase se netezesc și se aranjează, — politice și financiare?

Căci și politica ce altceva este pentru Fulvius decât o simplă «afacere»?

CCLIX

Talentul diplomatului nu este de a pune noi probleme, ci de a face ca cele existente să nu alunece depe adevăratul lor teren, singurul pe care pot fi deslegate.

CCLX

Cea d'întâi teamă, de care trebuie să te scapi când vrei să devii orator, e teama de banal.

Elocința nu cunoaște banalul. Dovadă că aceeași idee în gura unui prost vorbitor te face să caști, pe când, mânuită cu arta consumată a oratorului, te târăște și te umple de admirație.

CCLXI

« Ordine'n spirite și coeziune în acte... », Magnus e acel care vorbește astfel.

Cine, auzindu-l, și-ar închipui că e autorul principal al dezordinei și al destrămării în toți și în toate ?

Dar Magnus are darul de a debita cele mai îndrăznețe minciuni cu pompă și cu ostentație.

Iar în politică mai întotdeauna *atâta* ajunge.

CCLXII

Nu e nicio primejdie să amăgești pe alții. E uneori chiar indispensabil. Periculos este să te amăgești pe tine însu-ți. Și totuși nu e ceas dela Dumnezeu și n'o facem, — în viața de toate zilele ca și'n politică.

N'o crezi? Cercetează — dar cu sinceritate și cu atențiune, mobilul acțiunilor tale și, dacă vei fi destul de pătrunzător, vei vedea că, îndărătul celui mărturisit, e mai întotdeauna unul pe care, deși hotărîtor, nu ți-l mărturisești niciodată.

CCLXIII

De oameni răi te poți servi; nu-i apropia însă prea mult. Ei sunt otrava, pe care o poți administra altora în doze masive. Tu însă n'o folosești decât la nevoie și în doze omeopatice.

CCLXIV

Naivii partidului îndrăznesc în sfârșit să se prezinte șefului:

— Vrei să-l faci ministru pe Spurius? !... Poate nu știi că e un om de afaceri.

— Ba o știu, și mai mult decât voi. Dar ce vreți? Am trebuință de oameni de afaceri.

Iar corul naivilor:

— Adâncă mai este și înțelepciunea șefului!

CCLXV

Cei puternici cred că totul li se datorește de către toți.

Fă-i, din când în când, să înțeleagă că și ei datoresc ceva, măcar unora.

CCLXVI

Sunt prinți și prinți. Unii, din vanitate; alții, din interes.

Nu indispuce deci cu măguliri și onoruri pe aceia, pentru cari blazonul înseamnă sume certe și lichide.

CCLXVII

Dacă e în puterea ta de a alege să fii călău ori victimă, mai poți oare să stai la îndoială?

CCLXVIII

Mai 'nainte de a te îngriji de dușmanii din afară, apără-te de cei din jurul tău: rudele, pentru care buna ta situație e o injurie; amicii, cari cred că nu te-au exploatat destul și, mai presus de toți, creaturile, pe care le-ai înălțat din pulbere și care vor fi cu atât mai neiertători față de tine cu cât îi vei fi ridicat mai sus.

CCLXIX

Oamenii nu-i poți schimba. Orice ai face, pornirile, pasiunile lor rămân aceleași.

Deci, una din două: ori îi îndepărtezi pe cei de cari te poți dispensa, ori utilizezi în interesul tău instinctele și patimele lor.

CCLXX

Inconjoară-te de mediocri. Sunt singurii capabili să-ți dea muncă, devotament și abnegație.

Cei inteligenți, cum vrei să urmărească altceva decât propria lor înălțare?

CCLXXI

Ferește-te de omul, care nu are nici slăbiciuni, nici defecte.

Ori se apropie de perfecțiunea morală, — și aceasta e întotdeauna greu de mânuit, — ori este întruparea ipocriziei, și o artă împinsă atât de departe îți va fi, în cele din urmă, fatală.

CCLXXII

Singură vanitatea poate da fericirea deplină.

Nesocotită, ofensată, batjocorită, ea se ridică deasupra tuturor jignirilor și, sigură de ea însăși, își găsește satisfacție în propria-i existență.

CCLXXIII

Adeseori ideologia este vestmântul de carnaval al interesului.

Deși nu amăgește pe nimeni, interesează însă pe toți: pe cei cari cred că înșeală ca și pe cei cari se lasă înșelați.

CCLXXIV

Când un partizan e pe povârnișul căderii, nu-l opri decât la marginea codului penal.

Intrat într'însul, îți devine nu numai inutil dar și o povară. Netrecându-i limita dar totuși îndestul de compromis, te poți bizui pe devotamentul lui inalterabil.

CCLXXV

Oricât de decăzuți am fi, căutăm întotdeauna cauzele decăderii noastre în afară de noi înșine.

CCLXXVI

Orice portret are trebuință de un fond care să-l pună în valoare. Tot astfel și conducătorul politic.

Atâta numai că fondul acestuia e mai întotdeauna același: prostia și imoralitatea partizanilor.

CCLXXVII

Popularitatea adversarului să te sperie mai puțin decât a ta însuși.

CCLXXVIII

Unii sunt buni din calcul, alții din lașitate. Sunt și dintre aceia cari practică bunătatea ca o măsură de igienă personală.

Să nu fie oare una din cauzele longevității?

CCLXXIX

Câți dintre cei puternici, cari cred că determină evenimentele și conduc oamenii, sunt în realitate jucăria unora și altora!

Întreține-le însă iluziunea. De vei ști s'o exploatezi, ea poate deveni pentru tine un izvor de mărire și câștiguri.

CCLXXX

Ești șeful unui partid?

În jurul tău se îmbulzesc nu ideile și idealurile, ci interesele, patimile, ambițiunile.

Numește-le cum vrei vrea dar nu uita nici ce sunt nici ce vor.

CCLXXXI

Vrei să te bucuri de stima ostentativ manifestată a politicianului venal și putred?

Tot așa de ostentativ afirmă în fața tuturor cinstea și valoarea lui morală.

Cu cât moralitatea ta, pe drept sau pe nedrept, va fi mai îndeobște recunoscută, cu atât recunoștința celui pătat va fi mai masivă și mai durabilă.

N'ai făcut însă nimic dacă nu vei ști, la timp, să traduci această recunoștință în bunuri mai puțin imponderabile.

CCLXXXII

Marii rozători ai banului public alcătuiesc, peste granițele de partid, o devărată maffie.

Se înțeleg din ochi, se sprijină cu discrețiune, în orice caz nu se combat decât pe tema principiilor și a idealurilor.

Ii leagă nu numai comunitatea instinctelor și teama de răspunderi, dar și sentimentul posibilităților viitoare.

CCLXXXIII

A-ți plăti reclama din propria-ți pungă e să riști disprețul opiniei publice.

A o face din punga Statului e să câștigi simpatia și admirația tuturor.

CCLXXXIV

Annius, rămas onest până în pragul bătrâneței, acceptă, în noua lui situație, colaborarea lui Aepolus, vechiu și îndrăzneț om de afaceri.

Să fi intrat Aepolus pe calea virtuții ori, sătul de-a o bate, s'o fi părăsit Annius?

Aepolus e destul de inteligent, iar Annius destul de strimtorat pentruca această mică piesă să aibă alt desnodământ decât acela al zilelor noastre.

CCLXXXV

Orice s'ar zice, politicianii sunt mai puțin lacomi decât se crede.

Ei nu se consideră și nu se comportă decât ca uzufructuari ai Statului, nuda proprietate rămânând tot națiunii.

CCLXXXVI

Dintre toate darurile hărăzite lui Gnaeus, acela, pe care-l prețuiesc mai mult, e darul de a descoperi proștii și de a-i utiliza în interesul lui personal.

Ceea ce nu-i împiedecă pe aceștia de a-și închipui că ei l-au descoperit pe Gnaeus și că-l întrebuințează pentru scopurile lor.

CCLXXXVII

Nu trebuie să fii nici prea inteligent nici prea învățat spre a mânuși cu succes oamenii.

O mediocritate onorabilă și o fineță, moștenită ori dobândită, îți sunt îndestulătoare.

CCLXXXVIII

Marcellus, care a guvernat în atâtea rânduri, are un trecut încărcat de greșeli și de păcate. Appius, care nu a guvernat nici odată, n'a greșit și n'a păcătuit.

Și totuși, opinia publică îl preferă pe cel d'întâi. Cu dânsul, cel puțin, știe la ce se poate aștepta.

CCLXXXIX

Toate darurile și toate bunurile excită invidia: inteligența, talentul, cultura, bogăția, prestigiul, mărirea.

Singură virtutea nu tulbură liniștea nimănui.

CCXC

Dintre toate învinuirile ce se pot aduce omului politic, cea mai neroadă este că iubește puterea cu pasiune. Dar cine ar fi în stare fără de această iubire să-și închine vieța artei de-a înșela, de-a linguși, de-a amenința, de-a intriga, de-a minți, de-a învrăjbi, de-a corupe, de-a trece la nevoie, peste ruini și peste cadavre?

Numai o mare pasiune îți poate da tăria de-a o face zilnic și fără desgust.

CCXCI

Cei cari vorbesc mai mult în numele sacrificiilor conșimțite sunt acei cari le-au făcut mai puțin.

CCXCII

Ca și 'n război, în politică cei cari se jertfesc sunt întotdeauna aceiași.

CCXCIII

Nimic mai trecător decât indignarea opiniei publice. O ştiu toţi acei cari, după ce au comis toate ticăloşiile, reapar candizi şi îndrăzneţi în faţa lumii.

CCXCIV

De pe înălţimea unei averi agonisite prin jaf şi turpitudini poţi vorbi, mai cu răsunet şi mai cu succes decât de pe culmea unei vieţi absolut nepătate.

Cu o singură condiţie: averea să fie impunătoare.

CCXCV

Studiază-l mai întâi pe cel puternic dacă vrei să tragi foloase de pe urma lui. Nu e destul să-l linguşeşti, căci poate fi dintre aceia, cari, deşi acceptă linguşirea, detestă pe linguşitori. Trebuie ca el să simtă afinităţi sufleteşti cu tine. Joacă-i deci comedia în costumul lui şi vei izbuti.

CCXCVI

Pe unul l-a ridicat inteligenţa. Pe altul talentul. Bogăţia, pe acesta. Pe acela, îndrăzneala.

Neavând nimic din toate acestea, Pilemo a izbutit totuşi să răsbată şi să se înalţe.

Origina lui obscură putea să-i fie mai degrabă o piedică, i-a fost o şansă. Numai dintr'însa şi-a tras el acel aer de umilinţă care, dacă nu i-a deschis uşa principală a nimănui, i-a îngăduit însă scara de serviciu a tuturor.

CCXCVII

Evită sufletele înăcite.

Orice le-ai da, se vor socoti întotdeauna nedreptățiți căci ei nu cântăresc ceea ce le dai lor ci numai ceea ce ai dat altora.

Orgolii înfrânte și vanități nepotolite, dâșii îți vor fi un fel de remușcări vii pentru nedreptăți necomise.

CCXCVIII

Nu uita că «il n'y a pas de grand homme pour son valet de chambre». Sunt valeți inteligenți, a căror influență, fină și discretă, asupra stăpânului nu e de nesocotit.

Pe Flavius poate că l-a strecurat pe banca ministerială mai mult protecția unui astfel de valet decât meritele lui personale.

CCXCIX

Nu da consilii niciodată. Fă-te însă că le primești pe-ale tuturor.

CCC

Nu ai dinți ca să muști? Ai însă mâini ca să desmierzi. Totul e să ajungi unde vrei.

CCCI

Nimeni nu-l întrece pe Torquatus în arta de-a se preface. Îți închipui că l-ai supărat; pare mai voios ca oricând. Ești convins că l-ai nemulțumit; îți arată o față radioasă. Îi încredințezi un secret: deși îl știa de mai

'nainte, e numai urechi. Îți ascunzi planurile și intențiile: cu toate că ți le-a pătruns, crezi că e cu totul străin de ele. Ai în sfârșit certitudinea că l-ai amăgit: deși te-a înțeles, nici fața nici vorba nu-l trădează.

Și astfel, când ești mai sigur că-l stăpânești, el te stăpânește.

CCCII

În politică, mai mult decât în orice, scopul scuză mijloacele. La ce folosesc cele mai curate dacă nu te pot ajuta să-ți atingi ținta? Adevăr valabil nu numai pentru scopurile personale dar și pentru cele de Stat.

CCCIII

Nimic mai ridicul decât un semi-cult la tribună. Debitând pe un ton dogmatic banalități și platitudini răsuflate, crede că rostește adevăruri noi și extraordinare.

Ceea ce este însă uimitor e că adeseori oameni într'adevăr culți se lasă târâți de torentul unor simple palavre.

CCCIV

E surprinzător câte însușiri și câte merite putem descoperi în omul de care avem trebuință. E destul însă ca așteptările noastre să fie înșelate pentru ca geniul, talentul și capacitățile de ieri să se prefacă în aptitudini mediocre care mâine pot deveni nulitatea unui arivist norocos.

CCCV

Singura răzbunare a meritului și-a virtuții este că, nici după moarte, nuli~~itate~~ și vițiul nu-și află repaus. Panegiriștii stau la pândă, cu un întreg arsenal de iperbole, iar mulțimea îi aplaudă. Cadavre destinate profanării, răposații plătesc astfel o vieță de nerușinări și de ipocrizie.

CCCVI

În politică drumul drept nu e totdeauna și cel mai scurt. Zigzagul adeseori te duce mai repede și mai sigur la țintă.

CCCVII

Nu întotdeauna defectele care te-au înălțat, te și pot menține.

CCCVIII

Pentru ce prin afișarea defectelor tale, ții să nu le uit pe ale mele? Știu mai bine decât tine cât suntem de înrudiți sufletește dar, amintind-o mereu, crezi că îmi aduci vr'un serviciu ori îmi faci o plăcere? Nu știi oare că, dacă suntem de obicei indulgenți pentru păcatele altora când nu se deosebesc de-ale noastre, preferăm însă pe acei cari nu ne seamănă, chiar dacă, în unele privinți sunt mai buni decât noi?

CCCIX

Un mare muzicant obișnuia să zică: ce poate fi mai urât decât un flaut? — două flaute.

Tot astfel s'ar putea spune: Ce poate fi mai urât decât un politician? — doi politiciani.

Și decât doi, toată turma.

CCCX

Nu-ți vorbi de rău amicii. Cu atât mai puțin dușmanii. Mai curând ori mai târziu vor afla-o și, dintr'un amic ori un indiferent, îți vei face un adversar ireductibil. Ți-e adversar de mai 'nainte? Laudă-l. Nu este exclus să câștigi un prieten.

CCCXI

Ipocrizie, îndrăzneală, nerușinare, — sunt cele trei mari virtuți ale politicianului. Cu ele poate întreprinde totul, orbi pe toți, izbuti în toate.

Și astfel omul care, cu aceleași atitudini, ar risca în viața privată să fie scos din rândul oamenilor, devine în cea politică o forță și o valoare.

CCCXII

Octavus, deși lipsit de orice inteligență, de orice talent și aproape de orice cultură, se bucură de încrederea și de favoarea șefului.

Pentru partid e o taină, pe care n'o poate înțelege. Pentru intimitatea șefului e de asemeni o taină dar pe care au înțeles-o de mult: căminul ospitalier al lui Octavus încălzește amorurile tardive ale bătrânului șef.

CCCXIII

Când în politică doi foști adversari se sărută, niciunul nu-i Christ: amândoi sunt Iuda.

CCCXIV

În politică oamenii onești se pot dispensa de principii. Un oportunism înțelept, închinat intereselor Statului, le ajunge.

Pentru șarlatani însă principiile sunt pâinea cea de toate zilele. Ele îi impun mulțimii neroade; le oferă scuza tuturor ticăloșiilor iar, odată ajunși, le dau posibilitatea de a împărți prada sub masca interesului general.

CCCXV

Omul într'adevăr cinstit nu simte trebuința de-a o spune. Necinstitul n'o uită însă niciodată. Dar surprinzător este că pe când cel dintâiu cade adeseori victima unor mizerabile suspiciuni, cel de-al doilea trece, cu timpul, dincolo de orice bănuială.

CCCXVI

În orice ocazie, Drusus își declară slăbiciunea: e un sentimental. Firește, el nu o crede. Lumea tot așa de

puțin. Și totuși acest sentimentalism inexistent îi înlesnește toate murdăriile, iar mulțimea nu numai că tolerează dar și aplaudă.

CCCXVII

Numai cei înfrânți apelează la verdictul posterității. Invingătorii se mulțumesc cu al contimporanilor.

CCCXVIII

Sînt ipocrizii care, rușinate de ele înșile, încearcă să treacă neobservate. Sînt și din acelea care, sigure de ele, înfruntă și desfid.

CCCXIX

Sînt împrejurări când și tăcerea poate deveni o forță redutabilă. Cu o condiție însă: să strige pietrele în locul tău.

CCCXX

Adeseori lumea nu e condusă nici de pasiuni nici de idei. Vorbele goale le înlocuesc pe unele ca și pe celelalte.

Invață deci de timpuriu meșteșugul de a-ți învărti limba fără de a gândi și fără de a simți. Cu cât vei învărti-o mai ușor și mai repede, cu atât îți vei spori șansele de-a ajunge și de-a te menține.

CCCXXI

Pseudo-democrația e periculoasă nu atât prin tot răul pe care-l pricinuește cât prin tot binele, pe care-l împiedică.

CCCXXII

Trăim în vremuri în care greșelile de sintaxă se numesc stil personal, iar vorbăria neroadă: ideologie.

De ce palavra n'ar trece drept elocință?

CCCXXIII

Cornelius nu se mulțumește să fie un democrat convins, nici chiar pățimaș. El e democrația însăși. Urechia lui — antenă miraculoasă — e în permanent contact cu suferințele poporului. Acțiunea lui e în popor și pentru popor.

Ccea ce nu-l împiedică, firește, ca, după orice vizită populară, să-și deschidă larg ferestrele, iar seara, când în smoking, cinează într'un mare restaurant la modă să spună intimilor:

— Democrația este excelentă dar îi miroase picioarele.

CCCXXIV

E primejdios să stăruiești într'o greșeală: *perseverari diabolicum*... Dar adeseori e tot așa de primejdios să încerci a o repara.

CCCXXV

Unui partid compromis nu prin aplicarea unor principii greșite ci prin jaf și incapacitate nu-i rămâne, spre a se reabilita în fața opiniei publice, decât să-și revizuiască principiile.

Ca și cum acestea l-ar fi făcut pe Decimus să ajungă, după un an de guvernare, fericitul și respectatul posesor al câtorva sute de milioane.

CCCXXVI

Conducătorii unui partid ca și aceia ai unei bande se pot certa adeseori dela pradă ; se pot amenința, insulta ; pot fi gata să se încaere.

Nu există argument care să-i poată liniști. Arată-le însă perspectiva apropiată a pradei viitoare și plângând se vor îmbrățișa.

CCCXXVII

Oamenii nu cer decât puțința de a trăi cât mai bine prin munca lor. In loc de-a le-o da, politicianii le oferă ideologii, unele mai absurde decât altele, menite să mobilizeze muzeul așa de încărcat al prostiilor omenеști.

Ideologiile sunt însă pentru ceilalți. Pentru dânșii, situațiunile și afacerile rentabile, — suport indispensabil al ideilor salvatoare.

CCCXXVIII

Ideile nu se pot combate cu violența. De sigur. Dar de unde până unde Quintus care nu reprezintă niciun fel de idee ci numai apetituri nepotolite, poate invoca dreptul de a nu fi atins chiar atunci când întreaga lui viață nu e decât o permanentă atingere a drepturilor și intereselor celorlalți?

CCCXXIX

Dacă am îngădui adversarilor a suta parte din ceea ce ne îngăduim nouă, armonia dintre partide ar fi definitiv stabilită. Bine înțeles pe spinarea cetățenilor.

CCCXXX

Între dictatura sinceră, francă, îndrăznească, și pe cont propriu a unui om și aceea, falsă, ipocrită și pe contul altora, a unui partid, cine ar putea să stea la îndoială?

Și totuși ne înspăimântăm copilărește de cea d'întâi, iar pe cealaltă o privim cu liniște și indiferență, deși o înțelegem și o știm de o mie de ori mai primejdioasă și mai dizolvantă.

CCCXXXI

Este înspăimântător câtă cruzime se poate ascunde sub vălul conveniențelor sociale! Fără de ele, fiara din noi ar apărea în toată monstruozitatea ei, incapabilă să simtă durerea altuia dar capabilă de ură până și dincolo de mormânt.

CCCXXXII

Fac bine șefii de partide că se feresc de tot ce este inteligență și personalitate. Le trebuie spiritul gregar, fără de care un partid este amenințat să se fărâme și să dispară.

CCCXXXIII

Numai mediocritățile se înțeleg ușor și sunt întotdeauna gata să colaboreze. Oamenii, cari reprezintă o valoare personală, nu se înțeleg și nu colaborează decât atunci când interesul personal le dezarmează nu numai tot ce este orgoliu dar și tot ce este gândire și concepție proprie.

CCCXXXIV

Atât prețuiesc idealurile cât oamenii cari le reprezintă. Cele mai înalte și mai curate sunt literă moartă, când cei cari le agită nu reprezintă ei înșiși o conștiință superioară.

CCCXXXV

Pornim întotdeauna în căutarea unui ideal când cel vechiu nu mai poate ascunde falimentul acțiunei noastre politice.

CCCXXXVI

Dintr'un dușman poți face uneori un prieten; dintr'un prieten arareori să nu-ți faci un dușman.

CCCXXXVII

Publius e întotdeauna 'cu «idealul» pe buze: ideal național, ideal social, ideal moral... Ai crede că, desprins de toate contingențele și interesele omenești, plutește în azur, dincolo de mizeriile și minciunile pământești. E însă un aprig și dibaci om de afaceri, iar toate ideologiile lui superioare la un loc sunt masca sub care și-ascunde apucăturile lui inferioare.

CCCXXXVIII

Pentru cel care te ruinează spre a se 'nălța pe el însuși nu e mai mare crimă din parte-ți decât să-l oprești la jumătatea drumului.

CCCXXXIX

Agrippa nu e un idealist și nici nu vorbește în numele idealului. Nu e decât un om ca toți oamenii, cu nevoile, cu slăbiciunile și cu păcatele omenești.

E totuși destul ca un mare interes național să fie în joc pentru ca, nelipsit, să-l găsești întotdeauna de partea celor cari îl apără cu devotament și cu abnegație.

CCCXL

Nu ți-e mai primejdios dușman decât acela care te face să crezi că-l poți amăgi cu vorbe și cu atitudini.

O vei înțelege de îndată ce nu va mai avea interesul acestui joc ipocrit.

CCCXLI

În partidul său, Publius are specialitatea « idealurilor ». E un incomparabil fabricant de asemenea mașini spirituale. De aceea și șeful îl apreciază atât de mult și cât poate îl recompensează. E adevărat că și Publius e întotdeauna gata să-l servească cu promptitudine și cu dexteritate: croiește idealul ce i se recomandă din nimica toată și, cât ai clipi din ochi, ți-l prezintă sculptor de noutate și de interes.

CCCXLII

Ratat în viața privată ca și în cea politică, epavă rătăcind la voia întâmplării pe valul capricios al politicei, Speratus și-a găsit salvarea într'un nou ideal

național. L-a înădit cu răbdare și cu dibăcie din toate petecele ce avea la îndemână și astăzi, campion redutabil al unui ritm nou, nu are decât să întindă mâna spre a prinde tot ce dorește.

CCCXLIII

E destul să te declari campion al unui nou ideal pentru ca mii de indivizi să te urmeze. Oare bunătatea înăscută a sufletului omenesc să nu fie numai o vorbă? Ori pasiunea jocului la noroc, așa de obștească, să-i facă a juca pe idealuri cum ar juca pe caii de curse?

CCCXLIV

Să nu ierți. Pe nimeni și niciodată. Mai curând ori mai târziu, lovește-l. Dar s'o știe. Intr'altfel, te va lovi el pe tine. Și lovitura celui cruțat e fără de milă.

CCCXLV

Prin bunătate nu-ți alipești pe nimeni. Cel peste care o reverși, dacă nu va putea să te exploateze, te va nesocoti.

Singură răutatea poate, prin teama ce inspiră, să adune în jurul ei prietenii și devotamente.

CCCXLVI

Din pulbere să nu ridici pe nimeni. Cel ridicat nu-ți va ierta niciodată că ridicându-l l-ai umilit.

CCCXLVII

Înainte-ne nu se deschid numai abisuri dar și orizonturi. Dacă trebuie să te ferești de cele d'întâi, nu trebuie să-ți închizi ochii la cele din urmă.

E ceea ce deosebește pe adevăratul bărbat de Stat de omul politic obișnuit.

CCCXLVIII

Ura fățișe a adversarului — oricât de violentă și de activă — să nu te înpăimânte: cu oarecare dibăcie și cu multă îndrăzneală o poți, dacă nu dezarma, cel puțin paraliza.

Să te înpăimânte mai mult ura ascunsă a amicilor, care adeseori nu te iartă nici dincolo de mormânt.

CCCXLIX

Cu drept cuvânt amabilitatea excesivă a șefului îți dă de gândit: ori e pe punctul de a-ți cere un serviciu neplăcut ori pe acela de a-ți refuza ceea ce ți s'ar cuveni.

CCCL

Ne străduim ascunzând nu numai celorlalți dar și nouă înșine adevăratele motive ale acțiunilor noastre.

Pe noi ne înșelăm adeseori; pe ceilalți niciodată.

CCCLI

Este într'adevăr uimitor cu câtă ușurință oamenii de ispravă cad în mrejele escrocilor politici. Incapabili de a vedea lumea prin altă prismă decât a lor înșile, ei

proiectează propria lor candoare pe noroiul celor mai abjecte suflete.

Când nici aceasta nu le mai poate acoperi, ei se plâng nu de naivitatea lor ci de lipsa de orice scrupul a înșelătorilor.

CCCLII

Nimeni nu e mai dușman al violenței decât cârmui-torul care o reprezintă. Arogându-și monopolul în vir-tutea celui mai tare, el nu adămite rezistență nici chiar atunci când forța lui calcă în picioare nu numai legile omenești dar și pe cele divine.

A suferi o asemenea stare de fapt nu înseamnă a o legitima. Legitimă ar fi numai împotrivirea.

CCCLIII

Trebue să suferi ca să înțelegi. Și totuși, Fabius suferă fără să înțeleagă.

Nu este el oare convins că șeful, făcând neîncetat apel la munca și cunoștințele lui, îl apreciază și îl iu-bește? Un altul ar zice că-l exploatează fără a-i da nimic în schimb.

Sărac și necăjit, Fabius nu numai că nu o zice dar, cu orice prilej, își deplânge șeful pentru grijile și ostenele lui.

CCCLIV

Rățiunea de Stat e scuza tuturor aventurierilor, a tuturor escrocilor și a tuturor briganzilor politici. Câte-odată și a unor adevărați bărbați de Stat.

E arma care deopotrivă poate servi tâlharului ca să asasineze dar și omului de ispravă ca să se apere.

CCCLV

Este o naivitate să-i împarți pe oamenii de afaceri în cinstiți și necinstiți. În realitate, nu sunt decât unii cari reușesc și alții cari naufragiază.

Norocoși până în cele din urmă în calculele lor, un Krueger ori un Stavisky ar fi trăit și ar fi murit înconjurați de stima și de admirația tuturor. Învinși, ei au sporit numărul escrocilor celebri, dispărând în dispreț și revolta generală.

CCCLVI

Intotdeauna și pretutindeni sunt două categorii de partide: unele, apărând ordinea și drepturile câștigate, se reazimă pe clasele care, din orice prefacere au totul de pierdut și nimic de câștigat; altele, exploatând nevoile și ațâțând poftetele, se sprijină pe clasele care, din orice prefacere, au totul de câștigat și nimic de pierdut.

Cele d'intâi cad pururea înfrânte de cele din urmă.

CCCLVII

Este într'adevăr de mirat cât de puțin lucru fi trebuie unui politician spre a conduce nu numai un partid dar chiar Statul. Puțină inteligență, puțină cultură, puțin bun simț, puțină ușurință de a vorbi și încolo nimic.

Tot acest puțin însă trebuie să fie susținut de cât mai multă îndrăzneală și tot atâta nerușinare.

Sunt forțele creatoare ale politicianismului.

CCCLVIII

Statele nu se apără prin texte de legi ci prin vitalitatea rasei și conștiința cetățenilor.

Alterându-se una ori alta sau mai ales amândouă, catastrofa e inevitabilă, ori câte legi s'ar îngrămădi și ori câte sancțiuni s'ar prevedea.

CCCLIX

Intre națiuni, un pact mai mult: o iluzie mai mult. Dar și iluziile sunt necesare, nu numai în viața indivizilor. Nici popoarele nu pot trăi înfrigurate în teama zilei de mâine. Cu atât mai dureroasă le este trezirea dacă ceea ce trebuia să fie numai un calmant devine un narcotic.

CCCLX

Ferește-te de omul care, deși ofensat și lovit, găsește totuși puterea să te îmbrățișeze. Un moment de slăbiciune din parte-ți și ești pierdut.

CCCLXI

Te-ai încredințat de sufletul lui Postumius? Ești convins de perversitatea, de abjecțiunea și de ipocrizia lui? Pentru ce continui atunci jocul periculos de a te servi de dânsul când în realitate el nu numai se servește de tine dar, calculat și răbdător, lucrează zilnic la distrugerea ta?

Te crezi deasupra acestei urzeli infame?

O clipă numai să-ți întoarcă norocul spatele și te vei încredința că nimeni nu e mai presus de ticăloșia omenescă.

CCCLXII

Există un mijloc sigur de a menține devotamentul partizanilor și de a le cimenta solidaritatea: să-i faci a crede că, obosit și desgustat, îi vei lăsa la voia întâmplărei, cu interesele lor cu tot.

CCCLXIII

Ca și limba lui Esop, presa e totdeodată o binefacere și o calamitate.

O binefacere, nu atât prin răul, pe care-l denunță cât prin acela pe care-l previne. Căci adeseori onestitatea politicianilor nu este decât fructul temerii de scandal ori de șantaj.

O calamitate, mai ales prin reputațiile neîntemeiate, pe care le stabilește fie din interese de partid fie din interese pur comerciale.

CCCLXIV

Din arsenalul politic, șantajul nu lipsește niciodată. Meschin ori în stil mare, el este aproape o armă de precizie. Nu există cârmuitor, ori cât de sus ar fi pe scara celor puternici, cari să nu-l utilizeze și să nu tragă foloase dintr'însul.

Tot meșteșugul e să știi a-l întrebuința după timpuri și după oameni.

CCCLXV

Fanaticii nu sunt cei mai de dorit într'un partid.

Prin dinamismul lor, ei sunt elemente combative, pe care șeful lor le poate utiliza uneori cu folos pentru partid și pentru el însuși.

Prin lipsa lor de măsură însă, ei pot să pună în primădie situațiile cele mai favorabile.

Cântărind folosul și paguba e în definitiv mai prudent să te dispensezi de dâșii.

CCCLXVI

Orice guvern are profitorii lui.

O anume toleranță față de dâșii poate fi un act politic.

A le încredința însă, capitulând, principalele posturi de comandă, nu poate fi decât ori un act de extremă lașitate ori unul de extremă inconștiență.

CCCLXVII

În țările, în care Suveranul e totul ca și 'n acelea, în care poporul e suveran, ajungi și te menții la putere aproape prin aceleași mijloace. Căci suveranitatea, fie ea întrupată într'un individ fie într'o colectivitate, are îndeobște aceleași slăbiciuni și mai presus de toate aceeași incapacitate organică de a se conduce în judecata oamenilor după alte criterii decât cele subiective.

CCCLXVIII

Martialis, îmbogățit prin șantaj și escrocherie, e astăzi unul din stâlpii ordinii sociale, îndrumător autorizat al spiritului public, oracol respectat al lumii politice.

În somptuosul palat ce și-a clădit, la strălucitele lui recepții, se îmbulzește întreaga elită, a sângelui și a inteligenței, iar oamenii cei mai onești se simt măguliți când, cu un gest familiar și protector, Martialis îi bate pe umăr.

CCCLXIX

Vai de partidul prea bogat în personalități!... Vai de șeful care trebuie să conducă un astfel de partid!...

Nu personalități ci marfă omenească standardizată, cu atâta inteligență, cu atâta voință, cu atâta cultură câtă trebuie, — iată ceea ce dă unui partid tăria și disciplina, iar șefului liniștea și succesul.

CCCLXX

Marius — naiv incorijibil — își închipuie că onestitatea lui e o virtute politică. Sărac și necăjit, privit cu o compătimire insultătoare de cei puternici, ocolit de unii, disprețuit de alții, va rămâne, până la sfârșitul vieții, ceea ce a fost întotdeauna: un tolerat.

Disperat, poate că într-o bună zi va încerca și el o afacere veroasă, ceea ce îl va scoate și din rândul tolerațiilor desființându-l politicește.

CCCLXXI

În hotărârile tale, nu te lăsa influențat nici de cei prea bătrâni nici de cei prea tineri. Arivismul nerăbdător al acestora te poate împinge pe căi pripite, iar amestecul de rancune și de vanități al celor d'întâi te poate face să pierzi și ocaziile cele mai favorabile.

CCCLXXII

Din naștere oamenii sunt făcuți să comande ori să se supună. Încercarea de a răsturna ceea ce natura însăși a regulat, nu poate fi decât funestă pentru individ ca și pentru societate.

Din fericire, asemenea încercări izbutesc foarte rar. Și chiar dacă par o clipă că au izbutit, ordinea lucrurilor se restabilește. Iată pentru ce Decumius, suflet de sclav, asvârlit de împrejurări într'un mare post de comandă și-a regăsit, în sfârșit, echilibrul urmând orbește ordinele pe care secretarul său i le dă îmbrăcându-le în forma, insinuantă și dibace, a unor nevinovate sugestii.

CCCLXXIII

Capetele înfierbântate și obsedate de prefaceri vor să schimbe toate și, de fapt, totul se schimbă în jurul nostru. Un singur lucru rămâne totuși neschimbat și nici nu se poate schimba: structura omului.

Absolutism, constituționalism, dictatură, tot ce vreți. Sub toate formele, fondul rămâne însă același, căci fondul e sufletul omenesc, pe care, de mii și mii de ani, îl frământă aceleași pasiuni și aceleași instincte.

CCCLXXIV

Sunt și oameni pentru cari binele public e preocuparea exclusivă a vieții.

Virtutea lor răscumpără toate păcatele celorlalți.

CCCLXXV

Cu atât mai ușor vei mânui oamenii cu cât îi vei disprețui mai mult. Intr'altfel riști să le vorbești un limbaj, pe care nu-l pot înțelege.

Nu încerca deci să hrănești cu idei și cu idealuri niște biete ființe, care nu sunt decât patimi și interese.

CCCLXXVI

Strigătul lui Robespierre: « vite et fort » trebuie să fie lozincă tuturor extremiștilor. Popoarelor le place să fie violentate repede și zdravăn. Intr'altfel, cad în brațele acelor cu cari sunt obișnuite și a căror lozincă este: încet și pe neăgate'n seamă!

CCCLXXVII

Cu binele te înveți foarte ușor. Deprinde-te deci cu răul. E o măsură de prevedere pentru zilele ce pot veni.

CCCLXXVIII

Niciun dușman fără de trebuință!

Pentru ce i-ai spori? Crezi că nu ai destui? Ca să ajungi unde țințești, trebuie să lovești pe unii, să calci în picioare pe alții. Nu vei fi atât de naiv încât să-ți

închipui că aceștia îți vor rămâne prieteni. Dar chiar simpla ta înălțare, fără paguba și jignirea nimănui, nu-i oare o pricină îndestulătoare de ură și de dușmănie? Atunci pentru ce să le mai sporești prin vorbe ori prin atitudini, cari nu sunt nici oportune, nici utile, nici necesare?

CCCLXXIX

Pentru serviciile modeste, nu umbla după cei inteligenți. Ori te vor da peste cap ori îți vor impune, cu timpul, condiții pe care nu le-ai putea accepta.

Devotați și comozi nu pot fi decât proștii.

CCCLXXX

În politică demnitatea personală, la cei mari se numește orgoliu; la cei mici, încăpățănare.

CCCLXXXI

Invinșii sunt întotdeauna campionii moralei. E singura luptă, în care mai pot avea iluzia unor victorii.

CCCLXXXII

Imoralitatea mulțumește pe toată lumea: pe unii pentru că și ei o practică; pe alții pentru că îi ajută să-și pună și mai mult în evidență propria lor virtute — reală ori aparentă.

CCCLXXXIII

Primim cu resemnare, aproape cu indiferență, moartea, numai când ne-am deprins cu gândul ei. E de aceea o greșală s'o îndepărtăm, înfricoșați, din preocupările noastre.

CCCLXXXIV

Principala garanție a succesului este să lucrezi în conformitate cu tine însu-ți. Orice încercare de a ieși din cadrul naturei tale nu-ți poate da decât înfrângeri și neplăceri.

Ești combativ, luptă. Ești intrigant, intrighează. Ai spiritul afacerilor, fă-le. Ai însușirile unui curtezan, lingusește. Ești destul de canalie, trădează.

Examinează-te deci cu răbdare și cu atențiune, și croiește-ți calea, care te va duce la izbândă.

CCCLXXXV

Cele mai mari greșeli nu le fac imbecilii ci oamenii într'adevăr inteligenți și abili.

CCCLXXXVI

Pentru ce te-ai încăpățâna să dai sfaturi? Cine vrei să ți le urmeze?

Tu le dai cu mintea și cu inima ta. Cu mintea și cu inima lor, vrei să te înțeleagă și să le urmeze alții?

CCCLXXXVII

Nu-l imita pe Marius. Fire cinstită, leală și demnă, a crezut, sub presiunea nevoilor, că poate reuși prin venalitate.

Inercarea i-a fost fatală. Zdrobit politicește, el se întreabă și astăzi pentru ce pe aceleași căi, Cornelius a ajuns, se menține și comandă.

CCCLXXXVIII

Toate slăbiciunile se pot ascunde afară de una. Când crezi că ai mascat-o mai bine, tocmai atunci ea se dă pe față, incapabilă de a se reține, dar capabilă de a zădărnici într'o clipă îndelungate și laborioase efortări.

E vanitatea.

CCCLXXXIX

Nu poți ajunge la liniște decât privind viața *sub specie aeternitatis*.

Când știi că această viață nu este decât o clipă între două eternități, cât de neînsemnate și de ușor de suportat îți apar nu numai loviturile oamenilor dar și ale soartei!

CCCXC

Numai de pe culmea unei mari suferinți poți avea priveliștea largă și adevărată a vieții.

CCCXCI

Bagă de seamă: nu-ți închipui că adversarul e numai ceea ce pare. Mai e și altceva și acest altceva te poate distruge mai repede decât tot restul

CCCXCII

Mai mult decât programul, importă spiritul cu care abordezi problemele.

CCCXCIII

Partidele extremiste servesc întotdeauna de refugiu tuturor acelorora, pe cari politica incoerentă a guvernanților i-a condus la desnădejde.

CCCXCIV

Toate ideologiile sunt bune când te împing la putere. Toate sunt proaste când te încremenesc în opoziție.

CCCXCV

Ori ce s'ar zice tot ideologia democratică și parlamentară e superioară celei fasciste.

Pe când în aceasta din urmă, partidul se confundă cu Statul, în cea d'întâi partidul se consideră de-asupra Statului.

CCCXCVI

Mari și mici, stăpânitorii nu pierd niciodată prilejul de a vorbi despre fericirea popoarelor, care au norocul să fie subț dâșii.

Firește: pe mizeriile celor mulți proiectează propria lor fercire. Dar ciudat: pe când ei o spun fără s'o creadă, adeseori popoarele o cred fără s'o spună.

CCCXCVII

Asprimea, cu care bătrânii judecă prezentul nu e întrecută nici chiar de indulgența, cu care ei consideră trecutul.

Nu e atât greutatea de-a înțelege noutatea lucrurilor și a oamenilor cât, la cei mai mulți, neputința organică de-a trăi din altceva decât din amintirile trecutului. Căci îndeobște ei mor cu sufletul mai 'nainte de a muri cu trupul.

CCCXCVIII

Oamenii nu sunt nici mai răi nici mai buni astăzi de cum au fost ieri.

Ceea-ce s'a schimbat e puterea noastră de a-i înțelege și de a-i disprețui ori iubi.

CCCXCIX

Nu prețuiesc nimic cele mai de seamă însușiri dacă nu pot fi întrebuințate. De aceea, cucerirea puterii, prin orice mijloace, e cel d'întâi imperativ al politiceii practice.

Cine nu-l înțelege îndeajuns e ori diletant ori nerod. Se'ntâmplă uneori să fie și amândouă.

CD

Totul se schimbă în jurul nostru: natura, oamenii, ideile... Dece atunci te încăpățânezi, bătrânule, să judeci ceea ce vezi în veșnic raport cu ceea ce ai văzut odinioară?

Dar tu însu-ți mai ești acela care ai fost? Fizicește, nu mai ești decât caricatura omului de altă dată. Iar creerul tău, încremenit în ghiarele sclerozei, adoarme bucuros ca să viseze vremurile, pe care le-ai trăit.

Fii deci nu indulgent cu ceea ce nu mai poți înțelege ci drept cu tine însuși: nu ești nici mai presus nici mai prejos de lumea de astăzi. Căci pentru ca să fii ori una ori alta, ar trebui să faci parte dintr'însa, iar tu ești de mult în cimitirul în care sufletul grăbește, mai'nainte ca trupul să-l urmeze.

CDI

Se zice că încercările vieții ne fac mai buni și mai înțelepți. Eroare! Numai moartea când se apropie, izbutește, deși nu întotdeauna, să ne lumineze pentru câteva clipe zărilor bunătății și ale înțelepciunii.

CDII

Este curios că în țările în care, nu numai în viața publică dar și în cea privată, necinstea domnește de sus până jos, luptele între partide se dau atât de des pe tema moralității.

Să fie un omagiu ce se aduce unor virtuți inaccesibile ori încercarea fiecăruia și a tuturor de a-și acoperi propria murdărie?

CDIII

Manlius și Sulpicius sunt deopotrivă în turpitudine. Și totuși, Manlius trece drept un om corect pe când Sulpicius drept un șnapan, ceea ce și este.

Misterul?

Manlius e un riguros și meticulos păzitor al formelor pe când Sulpicius, bătându-și joc de ele, își atrage, odată cu admirația câtorva, disprețul celor mai mulți.

CDIV

Gaius e contrariat: șeful l-a lăudat în mod public pentru cinstea și autoritatea lui morală.

— Amice Quintus, sunt pierdut. Elogiul șefului m'a scos din viața politică...

— ?!

— Când un șef ca al nostru îți laudă cinstea, te-a și trecut în compartimentul rechizitelor inutile.

CDV

Din când în când Aulus are adevărate accese de pudoare: își acoperă ochii ca să nu mai vadă infamiile amicilor.

— Cu atât mai în voie și le vede pe-ale lui proprii, — șoptește cinicul Marcellus.

CDVI

Novius e de o sinceritate impudică în tot ce face nu numai dincolo de lege dar și dincolo de cea mai rudimentară morală.

Și totuși nimeni nu-l atacă.

Prietenii îl admiră, adversarii îl cruță, iar oamenii de ispravă cari nu fac politică, vorbind de dânsul, zâmbesc cu o indulgență afectuoasă.

CDVII

Nu disprețui prostia. Dibaciu exploatată, poți trage din ea foloase incalculabile.

De pe umerii celor proști te poți avânta mai sus; de pe ai celor inteligenți, mai întotdeauna îți frângi gâtul.

CDVIII

Suntem cu atât mai nemiloși judecători ai altora cu cât mai indulgenți suntem cu noi înșine.

CDIX

A frauda Statul ca să-ți umpli buzunarele, e tot ce poate fi mai imoral. A-l frauda în folosul instituțiilor, dela care tragi beneficii, e tot ce poate fi mai moral.

O dovadă mai mult că, în chestiuni de moralitate, «la forme emporte le fond».

CDX

Taurus și-a părăsit soția și copiii, lăsându-i în mizerie. S'a căsătorit cu o femeie, ușoară dar frumoasă, ale cărei grații le împarte cu un generos financiar.

Din traficul de influență și-a făcut o specialitate extraordinar de rentabilă.

Tutore al minorilor săi nepoți, le roade averea cu o lăcomie feroce...

Și credeți că, astfel asigurat de o existență materială strălucită și fără muncă, Taurus și-a găsit în sfârșit liniștea, pe care o căuta de o viață întreagă?

O, nu! E mai îngrijorat și mai chinuit decât oricând. Imoralitatea timpului, în care trăește, nu-l lasă să doarmă iar venalitatea cârmuitorilor îl deprimă și-l desnădăjduște.

CDXI

Oamenii într'adevăr virtuoși nu simt trebuința de a-și lauda virtuțile. Și le laudă numai aceia cari nu le au. Discret omagiu, pe care îl aduc celor d'întâi.

CDXII

Nicăieri ca în politică, și deci în meșteșugul cârmuirii, nu-i atâta nebunie, care să treacă drept înțelepciune.

Oameni, cărora n'ai îndrăzni să le încredințezi răspunderea unor treburi particulare, guvernează până în clipa când dezechilibrul mintal devine vizibil tuturor, și uneori chiar dincolo de această clipă.

Atât e de adevărat că, cel puțin în vremuri normale, mașina Statului merge nu numai cu ajutorul celor care o conduc dar chiar în ciuda aberațiilor lor.

CDXIII

În clipa în care cel d'întâi om a descoperit ipocrizia, viața socială a devenit nu numai posibilă dar și susceptibilă de cea mai înaltă dezvoltare.

Căci ceea ce îndeobște osândim ca ipocrizie nu e decât foaia de viță, pe care o punem peste nuditatea indecentă a fiecăruia dintre noi, ascunzând, nu dintr'un sentiment de falsă pudoare, celorlalți ceea ce într'altfel ar scandaliza și ar face imposibilă apropierea între oameni.

CDXIV

În ceea ce numim moderațiune e mai mult scepticism decât credință, mai multă lașitate decât prudență.

Dealtminteri, nu moderații au împins lumea înaintea ei excesivii, iluminării, revoluții, — în scurt, toți aceia cari, pe deasupra instinctului de conservare, au pus iluzia unui vis ori nebunia unei patimi.

CDXV

Marsilius, care nu se poate ridica până la adevărata elocință, are în schimb geniul emfazei.

Afirmă fără să argumenteze; atacă fără să dovedească; expune fără să precizeze — și toate, de sus, de pe Himalaia, cu o morgă incomparabilă și pe un ton ce nu admite replică.

CDXVI

Partidele de centru sunt tot ceea ce neputința politică a putut inventa ca mai potrivit subț aparențele moderațiunei.

Ele se declară paznicele ordinii sociale și, de sigur, că sunt, — atât cât eunucii pot păzi castitatea unui harem. Dar ca și opera acestora, opera lor e stearpă și deci fără nici-o valoare socială.

CDXVII

Pe un orb, cine l-ar pune să contemple o pictură și să decidă despre valoarea ei?

Dar în politică îi punem pe toți orbii să « vadă » și să-și aplice « vederile ».

Noroc că numai surzii îi aud și numai ologii îi urmează.

CDXVIII

E ceva mai greu decât organizarea ordinii: aceea a dezordinii.

Și totuși, Domitius a reușit. De aceea și stăpânește fără teama zilei de mâine.

CDXIX

Nu te bucura de succesele ușoare și repezi. Indărătul lor e întotdeauna cineva care trage sforile.

CDXX

În toate timpurile și pretutindeni s'au găsit oameni, cari din josnicie să-și facă mijlocul de căpetenie al înălțării lor.

Firește, ridicarea unor asemenea oameni nu este lipsită de orice primejdie pentru comunitate. Primejdia

cea mai mare începe însă atunci când, admirându-i, societatea numește simț politic ceea ce, în realitate, nu este decât nedemnitate și dibăcie ceea ce nu este decât lipsă de orice scrupul.

CDXXI

Sunt oameni politici, a căror activitate e pur verbală. Și ceea ce este ciudat, e nu atâta că dâșii, vorbind, își închipue că lucrează, dar că opinia publică ia palavra lor drept acțiune constructivă.

CDXXII

Drept nu poți fi cu nimeni și încă mai puțin cu tine însuși.

CDXXIII

Nu când ți-ai pierdut averea ori situațiunea începe decăderea. Ci numai atunci când pierzi puterea de-a lupta și hotărârea de-a învinge.

CDXXIV

Numai mediocritățile îngâmfate își fac din organizarea nemuririi, ocupația lor de căpetenie. Toate actele, toate vorbele, toate acțiunile lor nu tind decât în spre această țintă absurdă și unică a întregii lor existențe.

Din nefericire, nici ei nu se aleg cu nemurirea care, cu cât o urmărești, cu atât se îndepărtează, nici Statul nu culege vr'un folos depe urma acestei stupide vanități. Ba dinpotrivă, de cele mai multe ori, culege pagubă și dificultăți.

CDXXV

Cardinalul de Retz scrie undeva: « Îi stă și mai rău unui ministru să spună prostii decât să le facă ».

Prevăzători, câți dintre miniștri altor țări nu numai le spun dar le și fac!

CDXXVI

Și cuvântul este unul din mijloacele de a guverna. Pentru unii, singurul.

CDXXVII

Orice elocință, cu limitele ei. Numai elocința parlamentară, cu nici una: de aceea și bate atât de des câmpii.

CDXXVIII

Cei vechi defineau pe orator: *vir bonus dicendi peritus*, om cum se cade deprins să vorbească.

În pseudo-democrație, l-am putea defini: om nerușinat, deprins să înșire palavre.

CDXXIX

Numai acei cari nu înțeleg valoarea unui cuvânt pus la locul lui și nu pot prinde ritmul divin al unei fraze numesc « elocință » ceea ce nu este decât vorbărie anostă și deșartă.

CDXXX

Dacă oamenii mari sunt uneori o calamitate publică, falsii oameni mari sunt întotdeauna.

Nemulțumiți să tragă foloasele de tot felul ale situațiilor lor excepționale, ei au, pedeeasupra, și vanitatea de a trece, în toată măreția lor, la posteritate. Iar de dragul posterității, sunt capabili de toate compromisurile, de toate tranzacțiunile și, firește, de toate turpitudinile.

Și, ceea ce este mai trist, e că toată opera lor nefastă și-o execută în aplauzele mulțimei imbecile.

CDXXXI

Crispinus se bucură de simpatiile tuturor. Nu e nici inteligent, nici talentat, nici abil, — zic prietenii — e însă « bonom ».

Cu această irezistibilă bonomie, el a știut să se ridice până la cele mai înalte trepte; să-și consolideze și să-și sporească o avere grav amenințată; să îngrămădească asupra-i onoruri, câștiguri și afecțiuni devotate.

Și astfel, după o viață întreagă de « bonomie », Crispinus s'a dovedit că este și inteligent, și talentat, și abil.

CDXXXII

Trăim în vremuri, în care demența colectivă acoperă demențele individuale.

CDXXXIII

Greu să fim buni observatori și drepecți judecătore ai lomei ce ne 'nconjoară. Pe când aceasta e într'o veșnică prefacere, noi continuăm s'o experimentăm cu aceleași idei, cu care am început s'o înțelegem.

CDXXXIV

Dictatura nu poate avea decât o scuză, dar una singură: succesul. Il are? Izbutește să pună în locul anarhiei, ordinea; în locul mizeriei, prosperitatea; în locul miilor de voinți risipite și neputincioase, o voință colectivă și constructivă, — izbânda consfințește ceea ce violența a reușit să impună.

CDXXXV

În epocele de decadență nu oamenii întregi ci jumătățile de oameni guvernează.

Și totuși, Doamne ferește de cioburile de oameni!

CDXXXVI

În mila pentru ceilalți e mai multă îngrijorare de noi înșine decât compătimire pentru dânșii.

CDXXXVII

O doctrină nouă e adeseori pentru un partid semnul nu al unei adaptări la realitate ci al unei tentative de a preschimba o veche desamăgire într'o iluziune nouă.

CDXXXVIII

Ticăloșia ridicată în sistem de guvernământ nu scandalizează și nu revoltă pe nimeni. Triumfă prin puterea obișnuinței.

Vai, însă, de guvernele corecte care, din slăbiciune, păcătuiesc cu discreție și cu intermitență.

CDXXXIX

Reprezentarea verbală a ideilor mai mult decât ideile înșile îi desparte pe oameni și-i împinge să se războiască între dâșii.

CDXL

Falsul regim democratic și parlamentar, care nu ascunde decât dictatura unui om sau a unui partid, ar fi un regim ideal dacă ar putea să aibă toate foloasele dictaturii fără inconvenientele ei.

De obicei însă nu are decât toate inconvenientele, iar din foloase nici unul.

CDXLI

Când luptele dintre partide devin sfâșieri; când aceste partide se fărâmițează, incapabile de mari concentrări de voință și acțiune; când astfel interesele esențiale ale Statului sunt nesocotite și primejduite, — necesitatea unui arbitru devine evidentă și imperioasă.

Și iată dictatura impusă chiar de aceia, cari o combat

CDXLII

Bătrânul Saturninus vorbește tânărului Cornelius:

— Voi, tinerii, sunteți o forță intactă și aveți lipsa totală a vechilor prejudecăți; noi, bătrânii, avem ponderațiunea și experiența. Să ne unim și lumea va fi a noastră.

— Dar nu ați avut-o și până acuma singuri?

— Ah, tinere, tinere, de aceea nu veți avea nimic pentrucă vreți totul.

CDXLIII

Cultul marilor dispăruți e caracteristic vremurilor sărace în personalități.

Trăind în trecut, popoarele își dau astfel iluzia mărilor după care suspină.

CDXLIV

Numai guvernele slabe și incapabile reclamă autoritatea și mâna forte. Căci numai cine nu se simte tare, țipă că vrea să fie și se jură că este.

CDXLV

Acei cari ți-au cunoscut tăria pumnului sunt singurii capabili nu numai să-ți fie devotați dar să te și iubească.

CDXLVI

Sensibilitatea exclude capacitatea de a-i mânui pe oameni. Căci nu iubirea ori mila, ci calculul și interesul trebuie să cântărească și să decidă.

CDXLVII

Ceea ce numim emulațiune nu e decât invidie. Invidie care urăște. Care vrea să dărâme. Spre a se ridica ea însăși. Flagel social, zic moralistii.

Virtute socială, resort care mișcă lumea și o împinge înainte.

CDXLVIII

Flaminius, mare democrat, nu se sfia să spună:

Ura superiorității e de esența democrației. Pentrucă democrația e numărul, iar numărul, întotdeauna mediocru, urăște în mod instinctiv tot ceea ce tinde să pună în locul cantității, calitatea.

CDXLIX

Ca și ipocrizia, invidia e o virtute socială. Cea dintâi face posibilă viața socială; cea de a doua o întreține prin dinamismul emulațiunei.

CDL

Numai pe realitățile economice nu s'a ridicat nicio dictatură.

Pe cele psihologice, câte!

CDLI

Pe oamenii întregi, toate jumătățile, toate sferturile de oameni fi încurajează. Dar *in petto*. Socoteala nu-i rea: ori își frâng gâtul și cu atât mai liber devine câmpul; ori izbutesc și o contra-asigurare nu strică.

CDLII

Mulți dintre cei, pe cari îi numim oameni, nu sunt decât fragmente ori umbre de oameni. A-i întregi ori a le da substanța, muncă inutilă și zadarnică! A-i mișca după o voință, care nu-i a lor și un plan, pe care nu-l pot înțelege, — e și util și posibil.

CDLIII

Eunucii politici fabrică ideologii și programe. Masculii răstoarnă și posedă.

CDLIV

Când toate forțele obosesc și toate valorile dezertează, nu trebuie să ai ochiul prea bun ca să zărești urechile dictatorului.

CDLV

Poporul e moralmente leneș sau — cum zic demagogii — înțelept. Înțelepciune, care, mai 'nainte de orice, dorește să nu fie tulburată și scoasă din făgașurile ei.

Și totuși, atât de mare e puterea voinței încât și a unuia singur poate să prefacă inerția în mișcare.

CDLVI

Pe trei sferturi politica e logomahie. Iar un sfert «operă constructivă» adică încurcă treburile pe care vrea să le descurce.

Noroc că viața își are legile sale, care o susțin și o îndrumază nu numai împotriva dificultăților inerente ei, dar și a celor create de incapacitatea și inconștiența cârmuitorilor.

CDLVII

Niciun guvern nu e mai categoric ca cel care simte că nu mai poate trăi. Nu caută numai să înșele pe ceilalți. Se înșeală și pe sine însuși.

— Suntem mai tari decât oricând, — exclama odată șeful unui guvern în aplauzele majorității.

A doua zi guvernul era silit să demisioneze.

CDLVIII

Guvernele muribunde sunt capabile de toate îndrăznelile. Își dau astfel iluzia vieții ce le părăsește.

E deci nu numai uman dar și politic ca agonia lor să fie scurtată.

CDLIX

Cine speră încă, nu e bătrân. E încă în stare să trăiască în viitor, împărăție interzisă celor părăsiți de dumnezeiasca putere a nădejdei.

CDLX

Tinerii n'au trebuință să se adapteze vremilor. Sunt ieșiți din însuși pântecul acestor vremi. Primesc viața așa cum este, iar lupta le este împotriva acelor cari, după ce și-au trăit-o pe a lor, vor s'o trăiască și pe a urmașilor.

CDLXI

Există un curaj al lașității precum există și o lașitate a curajului.

Amândouă, din frică.

CDLXII

Pasiunea de a domina prin putere nu poate fi învinsă decât de una singură: aceea de a fi dominat prin iubire.

CDLXIII

Ideile trase din practică și din observațiune, par întotdeauna banale și mediocre față de cele culese din rafturile bibliotecelor.

Imbracă-le deci pe cele d'întâi cu tot aparatul celor din urmă și vei izbuti acolo unde, într'altfel, vei trece, nebăgat în seamă.

CDLXIV

Un șef, care nu mai predică decât resemnarea, a și iscălit partizanilor săi permisul de emigrare.

CDLXV

Și desnădejdea poate construi.

CDLXVI

Numai contactul direct cu viața îți dă puțința de a o înțelege.

Cărțile nu-ți dau decât iluzia înțelegerii.

CDLXVII

Inconjurat de urile dușmanilor, te poți înălța moralmente; abandonat de ele, te prăbușești în neantul indiferenței și al uitărei.

CDLXVIII

Nu ideologiile și programele pot pune în mișcare un popor ci numai potențialul emotiv pe care știi să-l îngrămădești în sufletul lui.

CDLXIX

Obiectivitatea în politică e falsa virtute a celor cari unesc lașitatea cu ipocrizia.

CDLXX

Cedează în cele mici; nu ceda în cele mari.

Vei trece astfel drept un spirit mlădios, dar și o voință hotărâtă.

CDLXXI

Să nu renunți la ceea ce vrei pentrucă împrejurările neprielnice ori influențe puternice încearcă să te oprească din drum. Dar nici să nu treci dincolo de ceea ce ai vrut, pentrucă împrejurările și oamenii te târăsc într'acolo.

Nici mai puțin decât trebuie dar nici mai mult.

CDLXXII

Interesul, invidia, mediocritatea stau pururea și pretutindeni în calea realizărilor omului de Stat. Dar spiritul magistral al acestuia știe ori să le înlăture ori să le facă a servi, umile, scopurilor ce el și-a propus.

CDLXXIII

Și în supunerea față de cei mari ne putem păstra demnitatea și independența de spirit. E chiar singura cale ca această supunere să fie nu numai durabilă dar și rodnică pentru amândouă părțile.

CDLXXIV

Sunt oameni cari au trebuința înăscută a servilismului. Oricât ai vrea să-i ridici, ei preferă să se coboare.

Nu încerca să te servești de dâșii decât lăsându-i să se târască la picioarele tale.

CDLXXV

Rând pe rând, Demetrius a fost colaboratorul, zice dâșul, omul de casă, în realitate, a trei din puternicii zilei. Devotat, el a fost întotdeauna ultimul care să-i părăsească.

Acum, e în căutarea unui al patrulea. Il va găsi pentru că e neîntrecut în arta de a se face util mai ales prin micile servicii atât de apreciate întotdeauna de oamenii mari.

CDLXXVI

Liviuș și-a făcut cariera politică prin anume servicii de ordin sentimental.

Inteligentă, blonda lui soție l-a ajutat, cu grațiile ei *pour commencer*, cu ale prietenelor ei *pour continuer*.

Iar șeful, om consecvent, a continuat cu entusiasm ceea ce începuse cu plăcere.

Și astfel, Livius e astăzi unul din stâlpii partidului, apreciat de șef, respectat de prieteni, stimat chiar de adversari pentru moralitatea lui neșovăitoare și austeră.

CDLXXVII

Un șef de partid trebuie să țină pururea în evidență tariful partizanilor, să-l verifice din când în când, să-l modifice de câteori crede de cuviință.

Numai astfel va izbuti să nu le acorde nici mai mult nici mai puțin decât indică balanța partidului.

CDLXXVIII

Dacă geniul politic al unui popor s'ar măsura după mulțimea monumentelor mari și mici, pe care contemporanii le ridică în memoria oamenilor politici, poporul nostru ar fi printre cele d'întâi.

Din nefericire însă mai toate aceste urite arătări de bronz ori de marmoră nu au nemuritor într'însele decât materialul din care sunt turnate ori cioplite.

CDLXXIX

Nu-ți ridica genunchii de pe dușman mai 'nainte de a te asigura că e mort. Poate să ai surprize.

Și nu abandona pe un amic mai 'nainte de a fi sigur că s'a sfârșit cu dânsul.

Cel d'întâi poate să te mai cruțe. Cel d'al doilea va fi însă fără de milă.

CDLXXX

— Unchiule, cine este domnul ăsta? — Și Dănel îmi arată un domn de bronz înțepenit pe soclul lui de piatră, cu o redingotă impecabilă.

— Citește, dragul meu...

Și Dănel citește: « Lui Lache Vasilescu, Patria recunoscătoare ».

— Dar ce-a făcut domnul Lache Vasilescu, unchiule?

— A făcut... o lege pentru protecția pisicilor negre.

— Păi de ce scrie atunci că Patria e recunoscătoare?

— Dar ce să scrie?

— Că pisicile negre sunt recunoscătoare.

— O s'o scrie mai târziu, dragă Dănel, dacă peste douăzeci de ani o mai ști cineva ce a făcut domnul ăsta.

CDLXXXI

Dănel are toate curiozitățile:

— Ce este un ministru, unchiule?

— Un servitor al Statului.

— Cum este Ioniță, servitorul tatii?

— Cum este Ioniță, puiule.

Dar numai cu atât, Dănel nu e mulțumit.

— Vasăzică Statul își bate miniștrii?

— Dar pentru ce Dănel?

— Pentrucă tata l-a prins pe Ioniță furând bani din biurou și i-a tras două palne.

— Nu, puiule, Statul nu-i bate pe miniștri.

— Dar dacă fură?

— Vezi, Dănel, asta o s'o pricepi tu mai târziu dar eu tot ți-o spui: Ioniță când fură, fură; un ministru când fură, servește Statul.

CDLXXXII

Și pe cele mai murdare lacuri, sunt ochiuri limpezi,
în care se resfrâng luminile cerului.

CDLXXXIII

Nicio deosebire între sufletul unui politician și al
unui escroc: aceeași lipsă de scrupul în concepțiune,
aceeași îndrăzneală în execuție, aceeași nerușinare în
exhibițiune.

CDLXXXIV

Dacă ești bun, să nu te simtă nimeni. Intr'altfel iești
pierdut. Cei mai ticăloși te vor ruina și batjocori; cei
mai puțin răi te vor călca în picioare.

Dacă se va găsi și câte unul într'adevăr cumsecade,
îți va dărui cel mult o compătimire, vecină cu disprețul.

CDLXXXV

Licheaua e un produs specific al Leventului. Importată pe meleagurile noastre, ea a devenit însă de mult un produs național: *made in Rumanian*.

Din nefericire e o marfă, care nu merge la export: Balcanicii o au cu prisosință, iar Occidentalii o detestă.

CDLXXXVI

Numai oamenii într'adevăr tari se pot înconjura fără pericol de ticăloși.

Ei se servesc de dâșii cum se servesc de cuțitul, cu care își taie pâine.

Cei slabi, în loc de pâine, își taie însă craca de sub picioare.

CDLXXXVII

Mulți dintre cei cari greșesc nu găsesc ca scuză decât sinceritatea lor.

Iar opinia publică, credulă și indulgentă, admite:

— A greșit dar a fost sincer!

Și iată sinceritatea scuzând toate imbecilitățile și uneori toate ticăloșiile.

CDLXXXVIII

Ce este un om de afaceri? Mai întotdeauna un domn care știe să se strecoare printre articolele codului penal iar, când cade în ele, printre robele judecătorilor.

CDLXXXIX

Nu strică să ai împotriva ta pe oamenii, a căror viață publică e un scandal. Din potrivă. Dușmănia lor îți ridică, în ochii lumii, propria ta valoare morală.

E un certificat mai mult, pe care ți-l dă turpitudinea adversarilor.

CDXC

Un mare om de Stat e mai presus de toate o mare voință.

Câți oameni admirabil înzestrați n'au căzut tocmai pentru că voința lor a șovăit când trebuia să 'ndrăznească.

Ce ar fi fost Cezar fără Rubicon, Napoleon fără 19 brumar, Mussolini fără marșul asupra Romei?

CDXCI

În mâinile unui om abil și onest, chiar defectele unei Constituții pot deveni mijloace de bună guvernare.

CDXCII

Dintre toate utopiile omenești, egalitatea e cea d'întâi. Nu numai pentru că însăși Natura o respinge, dar mai ales pentru că, dacă s'ar putea realiza între toți și între toate, societățile civilizate s'ar stinge de urât și de desgustul vieții.

CDXCIII

Cel mai sigur mijloc de a se disqualifica într'o adunare de ignoranți e să le vorbești cu acea înălțime de cugutare și de expresiune, până la care numai spiritele cultivate se pot ridica.

CDXCIV

Ceea ce este mai dificil în politică nu este de a sări pe cal ci de a nu sări dincolo de cal.

Este greșala, în care cad îndeobște tinerii grăbiți de a ajunge și cari adeseori e catastrofală pentru întreaga lor carieră.

CDXCV

Unde sfârșește politica și unde începe banditismul?
Chestiune de latitudine și de moment.

CDXCVI

Ingratitudinea e singura armă a suveranilor împotriva lingușitorilor.

CDXCVII

Niciun fel de complicitate cu oamenii cari nu au ce pierde.

Din cea d'întâi clipă, șantajul îți va rânji din umbră.

CDXCVIII

Şeful ca şi dresorul, nu e tare decât prin teama ce inspiră: un moment de slăbiciune şi fiarele îl vor sfâşia.

CDXCIX

Ironia e adeseori masca sub care ascundem adevăratele noastre sentimente.

D

Numai bătrânii neputincioşi îşi trec vremea în explicarea trecutului. Omul, capabil de acţiune, nici nu se uită 'napoi nici nu se pierde în explicaţii: organizează şi loveşte.

DI

De câte ori nu auzim: bine dar şi imoralitatea trebuie să aibă o limită!

De sigur. Nu numai că *trebuie* dar o şi are: e limita care o desparte de scandalul public.

DII

Există în viaţa fiecăruia un moment unic şi decisiv, în care toate elementele favorabile par a nu aştepta decât actul de voinţă al celui care le-ar putea folosi.

DIII

Nu e destul să vrei să te sacrifici.

Mai trebuie ca cei care ţi-o cer, s'o primească până la sfârşit.

DIV

Nu suntem numai sclavii cuvintelor, dar adeseori și victimele lor.

DV

Simțul ridicolului, de parte dea fi o forță, e mai degrabă o slăbiciune. El ne face adeseori să renunțăm la acțiuni, care nouă ni se par ridicule, dar care, în marea mulțime, lipsită de acest simț, pot produce impresiune și efect.

Căci, mai ales în democrație, opinia celor puțini nu contează.

DVI

Nimic mai fără de efect ca ceea ce se chiamă « efecte oratorice ». Numai o artă consumată ar putea să le dea acel aer de spontaneitate, fără de care apar ca simple exerciții de retorică.

O asemenea artă devine din ce în ce mai rară în zilele noastre.

DVII

Se pot spune cu moderațiune lucruri violente, precum se poate spune cu violență lucruri foarte moderate.

Stăpân pe situațiune, Flaminius întrebuița întotdeauna cea d'întâi din aceste metode. Simțindu-și însă terenul slab și fugitiv, nu ezita s'o întrebuițeze pe cea de a doua, care mai întotdeauna restabiea o situație primejduită.

DVIII

În viața oricărui guvern vine și clipa tragică a balonului de oxigen. Este o nebunie să-ți pui toate nădejdlile într'însul, dar nici nu e o înțelepciune să-l refuzi.

Precum în unele boli grave, criza odată trecută, bolnavul poate spera să mai trăiască, tot astfel s'au văzut guverne gata să expire și totuși salvate *in extremis*.

DIX

Sufragiul universal, care a schimbat atâtea în aspectele vieții noastre parlamentare, a omorât elocința tribunei și arta subtilă a nuanțelor.

Astăzi o bătaie cu pumnul în pupitru, ori chiar o strâmbătură grotescă pot deslănțui furtuni de aplauze din partea unor adunări, incapabile, în marea lor majoritate, să urmărească firul unei gândiri și cu atât mai puțin nuanțele expresiunii.

Dar, după două—trei generații, gândirea și arta își vor relua drepturile și imperiul lor.

DX

Nu ai autoritatea pentru că vrei s'o ai și nici nu o dobândești pentru că te-ai hotărât s'o înveți dela alții.

Sunt oameni foarte inteligenți cari nu o posedă. Sunt foarte culți cari nu o pot căpăta. Sunt în sfârșit, competenți, serioși și onești cari năzuiesc în zadar s'o aibă.

Ea vine din adâncurile personalității; dintr'o radiare particulară de prestigiu și de influență, dar și dintr'un concurs de împrejurări abil exploatate.

DXI

Sunt oratori, ale căror discursuri par a fi mai mult acompaniamentul unor mișcări de gimnastică suedeză.

La ei nu gestul sprijină cuvântul ci cuvântul par'că ar vrea să sprijine și să explice gestul.

Ca exercițiu al mușchilor, metoda își are de sigur avantajele ei.

Ca elocință, nu e însă departe de aceea a oratorilor din iarmaroace.

DXII

Oricare ar fi regimul, oamenii sunt aceiași. În democrație ca și sub dictatură: aceleași instincte, aceleași pasiuni, aceleași ambițiuni.

Ceea ce se schimbă sunt numai metodele de a le exploata.

DXIII

Dacă ai într'adevăr însușirile unui șef, caută să deosebești în sufletul partizanilor, ceea ce formează trăsătura dominantă.

Intr'altfel, riști să umilești ori să revolți, fără niciun folos pentru tine însu-ți. Căci dintr'un orgolios nu vei putea face un șperțar, iar pe unul ca acesta din urmă, nu-l vei mulțumi cu toate atențiile onorifice din lume.

DXIV

Morala capitalismului? Morala lui Krueger și a lui Stavisky dacă isbutesc până la sfârșit.

DXV

Partidele politice rămân instrumente de guvernare atâta timp cât la conducerea lor sunt oameni, pe cari îi leagă de Stat și altceva decât interesele și ambițiunile lor personale.

Când însă conducerea lor cade pe mâna unor aventurieri, travestiți în oameni de Stat, ele devin instrumente de exploatare și de ruină a Statului.

DXVI

Numai cei cari au simțul riscului și al succesului, se pot avânta dintr'odată în marile acțiuni politice și pot izbuti.

Cine nu-l are, să practice arta minoră a viermelui, care, încet dar sigur, se poate târî și până în vârful copacului.

DXVII

Flaminius zicea într'o zi:

— Se spune că sunt cunoscător de oameni. Cred și eu că, de când îi practic, am dobândit oarecare experiență. Manlius însă, venind dintr'o lume, pe care n'am practicat-o, rămâne încă o enigmă pentru mine. Când cred că-l știu mai bine, îmi alunecă printre degete. Să nu vă mirați deci dacă în raporturile cu dânsul comit uneori greșeli de neiertat.

DXVIII

Sunt discursuri învățate pe dinafară, care impresionează și obțin efectul urmărit. Sunt și unele care obosesc ca o lecție prost recitată.

Cu o metodă identică, rezultatele sunt așa de diferite pentru că nu metoda îl face pe artist ci artistul poate străluci chiar în ciuda celor mai detestabile metode.

DXIX

Ceea ce mai ales reușește în democrație este bonomia jovială și serviabilă, gata să tolereze celorlalți toate compromisurile, pe care și le tolerează și-eși.

DXX

Uneori micile pasiuni, micile orgolii, micile interese sunt mai greu de satisfăcut decât cele mari. Ascunse în falsa lor modestie, nu le descoperi ușor. Rămân însă cu atât mai periculoase cu cât sunt mai necunoscute.

DXXI

Cei lipsiți de talent îl disprețuesc. Li se pare nu numai inutil dar chiar primejdios.

E destul însă ca, într-o bună zi, un succes cât de mic să le dea, și lor și celorlalți, iluzia talentului pentru ca din adversari să devină campionii înflăcărați ai acestuia.

DXXII

Cel mai mizerabil criminal nu e asasinul, care te ucide ca să te jefuiască. E ticălosul care, investit cu vaza și

cu puterea autorității, dă exemplul necinstei și al depravării...

Așa se rostește Balbinus. Iar Gallus ascultă, aprobă și, gândindu-se la ministerul de odinioară al lui Balbinus, se întreabă:

— Inconștiență ori ipocrizie?

DXXIII

Când un amic, totalmente lipsit de talent, fulgeră și tună împotriva talentelor și reclamă ostracizarea lor, oprește-l:

— Cum se poate s'o ceri tocmai dumneata care ești atât de talentat?

Răspuns inevitabil, pe un ton minor:

— Nu zic... dar...

La sfârșit, dispare și acest « dar ».

DXXIV

Sunt oameni cari, după ce i-ai cumpărat, îți păstrează recunoștința stomacului.

Sunt și alții cari a doua zi nu te mai cunosc.

Aceștia nu sunt numai prudenți dar și siguri că gestul, pe care l-au uitat, se va repeta.

DXXV

Spre a spune cu o brutală sinceritate lucrurile cele mai neplăcute nu e nevoie să-ți umfli vocea și să-ți holbezi ochii. Tonul cel mai dulce, însoțit de cea mai blajină privire, nu numai că-ți poate face același serviciu dar îți poate și spori sortii de-a ajunge la ceea ce urmărești.

DXXVI

Pe Licinius îl poți cumpăra ușor. Cu o singură condiție: să-i prezinți oferta corupțiunii ca un apel patriotic, iar acceptarea ei ca un serviciu adus unor mari interese naționale.

DXXVII

Orice adevărat om politic nu poate fi decât cinic. De nu ar fi astfel, ar ieși din cercul strict al realităților și ar intra în acela al atitudinilor romantice, care nu poate duce decât la ruina lui și a Statului.

Căci a fi cinic în politică nu înseamnă a afișa în vorbe de clacă un imoralism, care adese ori nu este decât o vanitate mai mult, ci a exploata cu metodă pasiunile, slăbiciunile și prostiile omenești, trăgând din ele tot folosul ce se poate trage.

Marii cunoscători de oameni, un Richelieu, un Tallyrand, un Bismarck nu făceau altfel.

DXXVIII

Gloria obosește. Pe ceilalți, firește. Povestea lui Aristide cel drept, rămâne veșnic adevărată. Omul de Stat abil, cu drept cuvânt, își proptește gloria, dobândită în mari acțiuni naționale, prin combinațiuni, care pot părea mărunte dar tocmai de aceea consolidează și sprijină.

DXXIX

Are dreptate Leopardi că oamenii nu sunt ridiculi decât când vor să pară ceea ce nu sunt.

Și totuși, în politică aceasta este cea dintâi dintre poruncile artei.

Câți proști nu trec drept inteligenți. Câți ignoranți drept culți. Câți venali drept cinstiți. Câte lichele drept oameni de caracter. Câți intriganți, drept lealitatea însăși.

Poate și pentrucă în politică succesul acoperă toate: chiar și ridiculul.

DXXX

Nu te lăsa amăgit de cuvinte.

Vezi întotdeauna ce se ascunde sub ele. Să nu te miri dacă uneori vei găsi tocmai contrariul ori, ceea ce se întâmplă și mai des: neantul.

DXXXI

Gradul civilizației unui popor nu se măsoară după numărul știutorilor de carte. Mai curând după acela al purtătorilor de încălțăminte.

DXXXII

Realul, — iată singurul lucru ce trebuie să te preocupe ca om politic. Restul nu e decât literatură.

DXXXIII

Precum e absurd să judecăm sensibilitatea altora după propria noastră sensibilitate, tot așa de absurd este să judecăm inteligența lor după a noastră proprie.

În acțiunea comună ce întreprindem cu dâșii nu e prudent să-i socotim mai proști decât sunt, căci numai

atunci ne vom lua toate măsurile necesare. Dar și dacă sunt într'adevăr mai inteligenți decât noi, să nu-i sub-evaluăm ci, din timp, să ne luăm toate garanțiile.

DXXXIV

Intrebat care constituție e mai bună, Solon răspundea: « Pentru cine și în care moment? ». Ceea ce înțeleptul Grec pricepea acum atâtea veacuri, câți dintre noi pricepem astăzi?

DXXXV

Pasiunea deformează și lucrurile și oamenii. Dar și pe aceștia, trebuie să-i vezi așa cum sunt, nu cum par prin prisma tulbure a patimei. Într'altfel riști să te lupți cu ceea ce este mai mult în propria-ți închipuire.

Don Quixotte nu făcea altceva.

DXXXVI

A fi ingrat cu unii e adeseori o măsură de prudență și de simplificare a vieții.

A fi ingrat cu toată lumea e o imprudență, care ți-o poate complica.

DXXXVII

Nu propriile tale acțiuni ci greșelile adversarului îți dau mai întotdeauna izbânda. Înlesnește-i-le deci cu generozitate.

DXXXVIII

Vai de acela care aşteaptă dela viaţă mai mult decât poate să-i dea. Zilele îi sunt o povară, iar nopţile un chin.

Înţeleptul nu aşteaptă nimic ci se mulţumeşte să-şi facă datoria.

Şi fiindcă nu-l aşteaptă, binele, oricât de mic, îl încântă şi-i sporeşte fericirea de a trăi.

DXXXIX

Nimic mai absurd în politică decât răzbunarea. E întotdeauna semnul unui spirit meschin, incapabil să se ridice deasupra patimilor mărunte ale vieţii.

Pe adversar ajunge dacă-l dobori. Pentru amicul felon ai dispreţul. Impotriva celui dintâiu răzbunarea ar fi o lipsă de generozitate. Faţă de cel d'al doilea ar fi o cinste, pe care n'o merită.

Şi într'un caz şi 'n celălalt e o pierdere de energie şi de vreme. Şi în politică nu se pierde niciuna nici cealaltă.

DXL

De simţi aripile ciocârliei, avântă-te în văzduh. De nu le simţi decât p'ale leşitei, resemnează-te şi nu încerca să-ţi îndepărtezi pământul.

DXLI

Facultăţile lui Carus sunt mediocre. Una singură îi e într'adevăr superioară: mirosul. A mirosit întotdeauna pe cei cari aveau să devină puternici, s'a alipit de dânşii

și i-a servit cu desinteresare. Iar aceștia, odată ajunși, l-au răsplătit cu largă generozitate cum se și cuvenea față de un om, care a crezut într'înșii fără de calcul și fără de interes.

DXLII

La tribună nu e patetic cine vrea, iar dacă totuși o încearcă, în loc de emoție produce ilaritate. Căci pateticul izbucnește nu din încordarea cugetării ci din prisosul simțirii.

Adevăr valabil doar pentru oratorii obișnuiți. Marii artiști îl pot nesocoti nu numai cu succes dar uneori chiar cu strălucire.

DXLIII

Suportăm pe cei cari, în ticăloșie, sunt deopotrivă cu noi. Acei cari ne întrec, ne sunt insuportabili.

DXLIV

Galerius, diplomat improvizat, crede că deține secretul de-a capta bunăvoința oamenilor politici ai țării unde este acreditat. La un dineu nu a găsit oare subț șervet unul dintre aceștia, și din cei mai influenți, o mare decorație românească? Un zâmbet glacial și o mulțumire corectă au fost singura satisfacție a bietului Galerius.

— E un om care ne iubește dar, ce vreți, nu e sentimental, — șoptește diplomatul român compatrioților săi.

Ceea ce însă Galerius nu înțelege este că dacă o decorație n'a putut deschide stăvilarele sentimentului, un cec impresionant ar fi făcut-o de sigur.

DXLV

Ipocrizia e proteiformă. Imbracă mii de aspecte și atât de bogate îi sunt resursele încât arareori să nu reușească.

Grosolană ori subtilă; familiară ori distantă; surâzătoare ori gravă; jovială ori sinistrală; vorbăreață ori quasi-mută; rezervată ori temerară; cuviincioasă ori insolentă, — în fond rămâne una și aceeași: masca sub care se ascund adevăratele instincte și pasiuni.

În carnavalul vieții politice, obișnuiește-te deci nu numai cu ceea ce vezi dar mai ales cu ceea ce se ascunde.

DXLVI

Lui Napoleon îi veneau ideile trăgând tabac. Lui Talleyrand, așezându-se în pat. Ceea ce nu înseamnă că, dacă vei trage tabac ori te vei așeza în pat, ideile au să te îmbulzească.

Ii vin idei numai aceleia, care le are.

DXLVII

Nu e susceptibil de nicio îndreptare omul incapabil de a-și recunoaște greșelile. E ca și cârmaciul, care, conducându-și rău barca și, asvârlit pe o stâncă, găsește de

vină pe toți: pe meșterul, care n'a știut s'o construiască; pe marinarul care n'a întins bine pânzele; pe Dumnezeu, care a deslănțuit vântul...

Iar el, el singur, victimă nevinovată, zadarnic a luptat cu înțelepciune și prevedere...

DXLVIII

În orice partid omul de talent, la urma urmei, e acceptat dacă se mulțumește cu roluri de mâna doua.

E maximum de concesiune, pe care mediocritatea o poate face superiorității.

DXLIX

Într'un timp de necredință, Maxentius a rămas credincios. E ortodox practicant, urmează regulat liturgiile, se spovedește, se împărtășește și, de câte ori se așează la masă, își face semnul crucii.

În schimb, Dumnezeul ortodocșilor i-a fost pururca prielnic. Cu discrețiune dar fără șovăială, El l-a ajutat în toate acțiunile întreprinse pentru gloria bisericii și punga marelui ei apărător.

DL

E destul ca Maximianus să ia cuvântul pentru ca toată lumea să înțeleagă cât e de perimat. Nu e oare dintre puținii cari au rămas la vechile forme elegante ale unor spirite înțelepte și cultivate?

Vai! pe cine ar mai putea interesa asemenea ecouri ale trecutului?

DLI

Constantius a îmbătrânit idealist. Toate forțele spirituale ale neamului găsesc într'însul un apărător entusiast și fără de prihană.

Om practic în același timp, el a știut însă, cu concursul acestor forțe, să-și agonisească prin munca și sacrificiile altora, o avere, cu atât mai solidă cu cât e mai discretă.

În stil filosofic, aceasta s'ar putea numi: idealismul creator.

DLII

Numai o mare ambițiune te poate susține în lupta pentru cucerirea puterii.

Ea singură te face să înduri nu atâta loviturile adversarilor cât mai ales priverile hidoase, pe care ți-o oferă micimea sufletească a prietenilor.

DLIII

Iși are și politica antropofagii ei. În deobște însă ei nu-și devorează adversarii ci prietenii.

DLIV

În afară de câțiva iluminați, nu crede nimeni în capacitatea de cârmuire a masei ignorante și amorfe. Cred însă mulți, și cu drept cuvânt, în capacitatea ei de a se robi sprijinind dictatura unui om sau a unui partid.

DLV

O doză de scepticism nu strică. Ne ferește de marile desamăgiri, care ne pot fi fatale, nouă și acțiunilor noastre.

DLVI

Declarațiile de cinste ale politicianilor veroși nu sunt atâta un omagiu adus virtuții cât unul prostiei obștești.

DLVII

În iubire se întâmplă ca aceeași ființă să te amăgească și a doua oară. Și aceasta e din parte-ți semnul unei mari pasiuni.

În politică, de se întâmplă, e semnul unei mari nerozii.

DLVIII

Numai pe cei slabi îi poate copleși greutatea trecutului. Cei tari sunt cu atât mai cutezători cu cât această greutate e mai apăsătoare. Opinia publică nu rezistă ofensivelor îndrăznețe.

DLIX

Cei mai puțin lacomi nu sunt cei cari s'au înfruptat mai mult. Căci și în politică pofta vine mâncând.

DLX

Imbecilitatea obștească e nemărginită. Greșit e deci omul politic, care n'o cuprinde în calculele lui. Dar și acela, care se bizue numai pe ea, nu greșește mai puțin.

DLXI

Adeseori cinismul nu e decât masca subțilă care cei slabi își ascund neputința.

DLXII

Domitius aleargă găfâind:

— Șefule, e lată rău. Afacerea « Raska » ia proporții. Probus al nostru e compromis.

— Numai compromis?

— Deocamdată.

— Atunci, tot deocamdată numește-l președinte al delegației pentru tratativele cu grupul nordic.

— Dar pentru ce? Pentru că e compromis?

— Nu. Pentru că de acum e un om sigur... Domitius, Domitius, securitatea înainte de toate!

DLXIII

Mânuiitorul de oameni care, după o viață întreagă, rămâne totuși idealist, poate fi canonizat: e un sfânt autentic.

DLXIV

Secundus, diplomat mediocru și fără avere personală, duce o viață fastuoasă.

Cei cari îi cunosc resursele bugetare se întreabă: de unde?

Guvernul, pe lângă care e acreditat, nu se întreabă dar nici nu se crede în pagubă.

DLXV

Aemilius își închipuia că posteritatea se va ocupa de dânsul. Și-a pus deci la punct jurnalul; și-a strâns toate hârtiile și hârtiuțele; și-a întocmit un *curriculum vitae*, plin de demnitate pentru el și de sinceritate pentru ceilalți.

Posteritatea s'a rostit însă mai de grabă decât ar fi crezut-o dânsul. Și tocmai prin glasul unui amic care, grav, îi urma cortegiul funebru:

— Se duse și bietul Aemilius!...

— Păcat!...

— Ce păcat? Un caraghios mai puțin în viața noastră politică...

DLXVI

Suprema abilitate este să potolești foamea celor flămânzi cu idealuri, iar pe însetații de ideal cu vorbe goale.

DLXVII

Vrei să nu-ți sporești dușmanii?

Nu numai nu-ți ridică amicii dar, pecăt îți stă în putere, împiedică-i de a se ridica.

DLXVIII

Nu-ți lua o personalitate de împrumut.

Mai ușor te vor înălța propriile tale defecte decât calitățile pe care nu le ai.

DLXIX

Personalitatea șefului — atunci când e într'adevăr covârșitoare — devine adeseori funestă pentru existența partidului. Zdrobiți de proporțiile extraordinare ale inteligenței conducătoare; deprinși să asculte și să se încline, — partizanii ajung o turmă, pe care dispariția marelui păstor o lasă lipsită nu numai de orice voință proprie dar și de orice simț al orientării.

DLXX

Imbracă-ți egoismul în vestmintele dezinteresărei; venalitatea în ale onestității; micimea de suflet în ale generozității. Numai răutatea nu ți-o ascunde. Dimpotrivă, desvălu-i-o cu ostentație.

DLXXI

Lucius obișnuia să spună:

— Fac ce pot cu partidul, pe care-l am: cinstiții sunt proști, iar inteligenții sunt necinstiți.

La care Fabricius răspundea:

— Partidul meu e egalitar: toți sunt necinstiți.

DLXXII

Nu cei mai mari cărturari au fost și cei mai mari bărbați de Stat. Acela care crede că-și poate învăța arta din cărți e ca tânărul care și-ar închipui că poate deveni medic între pereții bibliotecii.

Spitalul e biblioteca acestuia. A omului politic e societatea însăși, care, la urma urmei, e tot un spital.

DLXXIII

Numai un mare dispreț pentru cei de cari te servești
îți poate da tăria de a-i mânuși și putința de a-i exploata.

DLXXIV

Nu-ți biciui calul mai 'nainte de a-l fi încălecat.

Riști nu numai să rămâi pe jos dar și o pereche de
copite.

DLXXV

Orice-conducător are ceva din sufletul unui tiran. De
aceea și confundă interesul public cu propriile lui inte-
rese, iar, în jurul lui, nu poate suferi nicio superioritate,
a inteligenței ori a inimei.

DLXXVI

Sunt probleme, pe care trebuie să le deslegi; sunt
altele, pe care le va deslega timpul. De nu le poți deosebi,
lasă politica pe seama altora.

DLXXVII

Prima condiție a succesului este să știi ce poți și ce nu.
A doua este nu atâta să faci ceea ce poți cât să nu te
încurci în ceea ce stă mai presus de puterile tale.

DLXXVIII

Posibilul este câmpul de operație al omului politic.
Cel care operează într'altul este nerod ori geniu.

DLXXIX

Teoria posibilității în politică e scuza tuturor concesiunilor, a tuturor tranzațiilor și a tuturor toleranțelor.

Slăbiciunea ori egoismul conducătorului nu infirmă însă adevărul cuprins într'însa.

DLXXX

Popoarele au și mai puțină memorie decât indivizii. Nu i te încrede deci pentru binele ce-l săvârșești. Increde-i-te fără grijă pentru tot răul ce-l faci.

DLXXXI

Ca și alcoolul, egoismul conservă. Adâncile bătrâneți, sănătoase și optimiste, sunt ale marilor egoiști.

DLXXXII

Aerul solemn dă și celui mai imbecil o aparență de demnitate, care impune. Dacă ești într'adevăr inteligent, te poți dispensa; dacă însă îți dai seama de propria-ți inferioritate, fii demn, fii grav, fii solemn. Mai curând ori mai târziu vei ajunge.

DLXXXIII

Imprejurările favorabile joacă un rol important în cariera politică. Nu te bizui însă pe ele.

Ține seamă mai ales de cele potrivnice. Pe acestea de le poți birui, celelalte te vor împinge spre culmi nebănuite.

DLXXXIV

În arta de a mânui oamenii e desigur și o parte de escrocherie. De aceea minciuna îi este inerentă.

DLXXXV

Ferește-te de oamenii cari mint fără niciun interes. Pe când ceilalți, se trădează, — aceștia se identifică în așa grad cu propria lor închipuire încât adeseori te amăgesc îndrumându-te pe căi greșite.

DLXXXVI

Nu-ți manifesta niciodată sentimentele. Lovește dar cu surâsul pe buze.

DLXXXVII

Despotismul e forma ce convine sufletului colectiv. De aceea se și poate menține.

DLXXXVIII

Nu-i puteai face mai mare plăcere lui Napoleon decât lăsându-te să fii bătut la șah. Înțelegea dar se bucura. Deprins să câștige bătăliile, nu admitea să piardă niciuna.

Caută deci să-i atragi pe cei mari nu dovedindu-le propria-ți superioritate ci înlesnind-o întotdeauna pe a lor.

DLXXXIX

Nu-i om, oricât de mare ar fi, care să nu aibă călcâiul lui Achile. Devrei să izbutești, descoperă-l. Al unuia se chiamă orgoliu; al altuia, modestia; vițiul este al acestuia; iar al aceluia e virtutea. Vei ști astfel unde trebuie să lovești.

DXC

Indulgența e o virtute amabilă. În politică e mai întotdeauna o virtute criminală.

DXCI

Se zice că amiciția bătrânilor e «delicioasă». În politică, nu.

Nu e drept pe care bătrânețea să nu și-l aroge față de cei tineri, iar cât despre experiență, ea adeseaori nu e decât oboseală nemărturisită.

DXCII

Din toate rolurile ce poți juca pe lângă cei puternici, evită-l mai ales pe acela de mentor. Consiliile îți vor fi auzite nu și urmate, iar situația de moralist perpetuu te va asvârli în disgrație mai curând decât toate defectele și toate rătăcirile.

DXCIII

În orice succes sunt și germenii înfrângerilor viitoare. Gândește-te mai bine la acestea decât să dormi pe laurii biruinții.

DXCIV

Pierzi o partidă de cărți? Ești nerod dacă, jucând după toate regulile și utilizând toate posibilitățile, te superi ori te descurajezi. Ce ai pierdut azi, poate vei câștiga mâine.

La fel și în jocul politic.

DXCV

Față de cei puternici să nu te plângi și să nu gemi. Nu vei obține decât compătimiri ipocrite, sub care se ascunde disprețul ori, în cazul cei mai bun, indiferența.

Arată-ți însă colții și îndată vei trezi interesul.

DXCVI

Situațiile sunt disperate numai pentru cei disperați.

DXCVII

Privește cu calm evenimentele și arată-te superior lor.

O doză de fatalism curajos e absolut necesară.

DXCIII

În orice calcul politic acordă-i oarecare credit și întâmplărei. Dar, bagă bine de seamă: măsură nu înflație.

DXCIX

De ce tremuri de primejdia, în care singur te-ai aruncat. Trebuia să te temi mai 'nainte; acum disprețuiește-o.

DC

La fortune vient en dormant... E totuși mai bine să fii treaz și s'o apuci de păr când îți trece pe dinainte.

DCI

Ai mlădierea necesară spre a te adapta în fiecare zi neprevăzutului? Ești om politic. N'o ai? Ești orice afară de asta.

DCII

La sfaturile bunicei sale, Antonia, Caligula răspundea: « Nu uita că am toate drepturile, -și față de toți ».

Monstrul încoronat nu avea decât meritul sincerității. Mai puțin monștri decât dânsul, cei puternici o cred fără s'o spună.

DCIII

Măsoară-ți valoarea după urile ce inspire.

DCIV

Regretele sunt rugina sufletelor îmbătrânite.

A regreta e a privi spre trecut, iar a privi spre trecut e a fi renunțat la viață.

DCV

Propriile tale defecte, utilizează-le. Pe ale celorlalți, exploatează-le.

DCVI

Nu proclama zădărnicia moralei.

E nu numai o chestie de bună creștere, dar și de prevedere. Poate că mâine îți vei zdrobi adversarii în numele ei.

DCVII

Atilius trecea drept cel mai bun și mai sigur prieten deși el nu avea decât unul singur: pe el însuși.

Era însă neîntrecut în arta de a-și ascunde egoismul sub aparențele generozității și calculul rece sub acela al spontaneității.

DCVIII

Orchestra cu un singur fel de instrumente nu se poate. Conducere politică numai cu un singur fel de suflete, de asemenea.

De aceea, în jurul celor puternici vei găsi virtutea alături de vițiu; demnitatea alături de servilism; lășitatea alături de bărbăție.

Tot meșteșugul de a-ți atinge scopul stă în dozarea și în mânuirea lor.

DCIX

Divide et impera... Excelent remediu în anume împrejurări. Nu însă panaceu; nu oricând și nu oriunde.

Sunt cazuri când, spre a stăpâni mai sigur și mai ușor, trebuie nu să despați ci să unești.

O dovadă mai mult că, în politică tot ca și'n patologie, nu există boale ci bolnavi.

DCX

Nimic nu atrage și nu cucerește ca sinceritatea.

Aparentă, e întotdeauna necesară. Reală, este adeseori un semn de slăbiciune.

DCXI

Nu te măguli cu ideea că ai pătruns ticăloșia sufletului omenesc până în cele din urmă adâncuri ale lui.

Dincolo de acestea sunt altele, pe care nici nu le poți bănuî.

DCXII

Apărătorii ordinii sunt în deobște și ai intereselor lor. Vrajmașii ei sunt aceia cari vor apăra-o mâine.

DCXIII

Interesul personal trebuind să te conducă, ferește-te de câte pot să-l întunece ori să-l rătăcească. Ura e în deosebi dintre acestea.

DCXIV

Nu-ți pierde calmul în nicio împrejurare. Iar dacă ți l-ai pierdut, adversarii să n'o bage de seamă.

Cu atât mai puțin prietenii.

DCXV

Acceptăm doctrinele politice în măsura în care ele sunt conforme cu ideilor și sentimentelor și intereselor noastre.

În orice caz le adaptăm acestor sentimente și acestor interese și adeseori e o minune cum această operă de deformare se impune naivității celor mulți ca o adevărată ideologie.

DCXVI

Oricât de trist ai fi, arată-te celor mari cât mai voios. Tristețea ta e ca și o imputare, pe care o aduci mulțumirei lor.

DCXVII

Departe de a fi un defect, prostia e uneori o calitate. Lipsindu-i sentimentul ridiculului, ea are toate îndrăznelile și mai întotdeauna toate succesele.

DCXVIII

Ca și poetul, politicianul se naște.

Studiul și experiența n'ar putea niciodată înlocui ticăloșia congenitală.

DCXIX.

Când un partizan se răzvrățește, șeful înțelept știe că principiile nu joacă niciun rol ci numai interesele.

DCXX

Orice conștiință se poate cumpăra numai să știi cu ce, cu cât și cum.

DCXXI

Vițiul amabil place mai mult decât virtutea rigidă.

DCXXII

Cinstea personală e adeseori în politică pregătirea îndelungată și laborioasă a necinstei.

DCXXIII

Codul penal e mai de prețuit prin virtuțile pe care le provoacă decât prin pornirile pe care le reprimă.

DCXXIV

Orice s'ar spune, mai ușor guvernezi cu instinctele decât cu convingerile.

DCXXV

În politică cinismul se numește realism.

DCXXVI

Afacerile... Nu cunosc, în această privință, decât două categorii de politicieni: unii cări le fac și alții cari le-ar face. Cei dintâi reprezintă spiritul de ordine; ceilalți, duhul răzvrătirei.

DCXXVII

Opinia publică e întotdeauna de partea învingătorului. Ea nu-l întreabă prin ce mijloace a învins nici ce foloase personale știe să tragă din victoria obținută; îi ajunge

faptul brutal al biruinții. Ba chiar, înfruntarea moralei curente îi pricinuieste uneori oarecare plăcere tot așa precum femeilor nu le displace să fie siluite.

DCXXVIII

Pe cei tari pasiunile îi înalță, pe cei slabi îi doboară.

DCXXIX

« Cunoaște-te pe tine însu-ți... ». Adevăr mai puțin valabil în politică. Cunoaște-ți semenii, — iată marea înțelepciune.

DCXXX

În politică mai mult decât oriunde, cu lupii trebuie să urlii. Într'altfel, te mănâncă.

DCXXXI

Nimic nu trezește remușcarea pentru josniciile săvârșite din îndemnul și pentru folosul altuia ca slaba ori tardiva răsplătire a lor.

DCXXXII

Ceea ce e într'adevăr util în politică e mediocritatea unui spirit echilibrat. Tot restul e nu literatură ci primejdie.

DCXXXIII

În politică infamiile mari te consolidează; cele mici te clatină.

DCXXXIV

Sunt modestii mai vanitoase și mai insolente decât cele mai impertinente îngâmfări.

DCXXXV

Omul politic care, neînțeleș ori osândit de contemporanii săi, așteaptă judecata Istoriei, a și suferit-o fără să știe.

DCXXXVI

Nu depărtarea pune între oameni distanța cea mai mare. Cei cari trăiesc alături sunt adesea mai depărtați unul de altul decât cei pe cari îi despart oceanele.

DCXXXVII

Succesul în viață depinde mai puțin de propriile noastre merite cât de lipsa de merit a celorlalți.

DCXXXVIII

Oricât de grosolană, șiretenia are întotdeauna trecere în politică; marea majoritate a oamenilor nu așteaptă decât să fie amăgiți.

DCXXXIX

Nimic nu ne este mai necesar în viață ca stima celor pe cari îi disprețuim.

DCXL

A vroi să rămâi cinstit în mijlocul necinstiturilor e ca și cum ai face nudism în mijlocul antropofagilor.

DCXLI

Uneori înflorirea clasei conducătoare e semnul neîndoios al decăderii unui popor.

DCXLII

Un cârmuitor savant nu e întotdeauna o binefacere. Unul semisavant e mai întotdeauna un dezastru.

DCXLIII

Vițiile mai mult decât virtuțile ne creează cele mai alese, mai trainice și mai folositoare legături.

DCXLIV

Iubirea țărănimii e pentru foarte mulți o formă a remușcării. Cei mai nerușinați speculanți ai acestei clase, nu sunt oare adeseori și cei mai înfocați poporaniști? Astfel, odată mai mult, morala iese triumfătoare.

DCXLV

Probitatea inactivă e mai de disprețuit decât necinstea activă.

DCXLVI

Când, dacă nu zdrobești, ești zdrobit, e nu numai o slăbiciune dar și o nerozie să-ți alegi armele.

DCXLVII

Principiile și instituțiile sunt ca lichidele: iau forma vasului, în care sunt turnate.

Principiile marei revoluții franceze în țara românească! Instituția parlamentului ori a sufragiului universal pe malul Dunării!...

Și e o fericire că e așa. Intr'altfel, principiile și instituțiile ar rămâne intacte dar vasul ar plesni și, orice s'ar zice, mai bine să trăiască vasul.

DCXLVIII

Rapidus, om sărac — deși ar fi putut să se îmbogățească — are o infinită admirație pentru cei îmbogățiți, oricare le-ar fi fost mijloacele.

El, pe care nu-l mișcă decât ambiția de-a ajunge, nu prețuește la ceilalți decât dibăcia de a se îmbogăți. Ah! dacă ambiția nu și-ar fi înfipt ghiarele atât de adânc în sufletul lui!

DCXLIX

Spre atingerea unui mare scop, nu-ți trebuie în jurul tău nici inteligențe nici caractere. E destul dacă ai puteri de muncă și devotamente.

DCL

Nu năzui la recunoștința nimănui. Dimpotrivă: o simți că mijește, descurajează-o. Vei înlătura astfel din calculele tale un element care, la un moment dat, ți-ar putea crea multe dificultăți și nicio înlesnire.

DCLI

Ceea ce în viața de toate zilele numim ingraturitudine, în politică nu e decât o necesitate profesională.

Incărcat de obligațiile recunoștinței, când și cum ai mai avea timpul și putința de-ă îndeplini primul comandament al politicei: servește-te pe tine însuși?

DCLII

Pe unii îi legi prin împlinirea ambițiilor; pe alții prin a intereselor. Sunt și din aceia cari îți rămân cu atât mai devotați cu cât îi faci să sufere mai mult. Aceștia au voluptatea suferinței. Satisfă-le-o.

DCLIII

Nu mai știu ce moralist ar fi dorit să scrie o carte: « Fericirea de-a fi bun ». Aș scrie mai degrabă: « Fericirea de a fi rău ».

Soție, copii, prieteni, partizani, servitori, toți sunt la picioarele celui rău; toți îl servesc, toți îi cruță grijile și suferințele.

Dacă nu poți fi rău, fă-i totuși pe ceilalți s'o creadă.

DCLIV

Ca să-l decidă la o intervenție armată în Italia Cavour asvârli în patul lui Napoleon al III-lea, pe vara sa, frumoasa contesă Castiglione.

Mai bine documentat, Cavour n'ar fi făcut-o căci bietul împărat visa independența Italiei și fără argumentele voluptoase ale sensualei contese.

Orișicum, fanaticii moralei în politică vor afla în gestul ilustrului Italian destulă materie pentru reflexiune.

DCLV

Dacă, după spusa lui Diderot, înțelepciunea e știința fericirii, nebunia ar trebui să fie a nenorocirii. Și totuși în politică nebunii sunt cei mai fericiți.

DCLVI

— «Ne lipsește caracterul», — e strigătul ce ne împuiază urechile.

E curios că cei cari se vaită mai mult, îl au mai puțin.

DCLVII

Severus a îmbătrânit. Grav defect pentru un politician, care nu aspiră încă la odihnă.

Amicii din aceeași generație îl sfătuiesc să meargă cu vechea gardă. Mai înțelept decât dâșii, el afișează pretutindeni o inimă încă tânără; se alătură îndrăzneț tuturor pornirilor generoase; ideile cele mai înaintate găsesc într'însul un campion redutabil.

Și astfel Severus continuă să se bucure de toate onorurile și de toate satisfacțiile.

DCLVIII

Cardinalul Mazarin, când i se recomanda vr'un protejat, obișnuia să întrebe:

— *Est-il heureux?*... E oare fericit?

Cardinalul avea dreptate. Unui cârmuitor îi trebuie să vadă în jurul lui oameni mulțumiți și voioși, nu numai pentru buna lui dispoziție dar și pentru că e mult mai ușor să cârmuești cu cei veseli decât cu cei triști.

În orice afacere, aceștia văd numai dificultățile și înfrângerile.

Sunt *piazza rea*, cum grăiește înțelepciunea poporului.

DCLIX

Pentru ce, sărmame Magillius, încerci să fii scafandrul propriului tău suflet? Nu vei scoate din adâncul lui nicio comoară. Nimic decât obscure porniri pe care nu cutezi să ți le mărturisești.

Păstrează-ți cel puțin iluzia, pe care alții n'o mai au de mult despre tine.

DCLX

Politica este un joc al rațiunii. Când pasiunile și sentimentele se amestecă într'însul, nu mai joci decât la voia întâmplării.

DCLXI

Sf. Augustin zicea: «Nu sunt de disprețuit lucrurile mici, fără de care lucrurile mari nu pot să existe».

Catulus urmează cu sfințenie învățătura sfântului părinte. Cunoaște toate micile pasiuni ale șefului și le satisface cu zel și discrețiune. Ca flori, garoafele; ca vânat, sitarii; ca pește, păstrăvii; ca femei, blondele. Garoafele sunt din grădina lui, cu toate că nu o are; sitarii i-a

vânat dânsul deși n'a tras niciodată; păstravii sunt de pe moșioara lui, deși n'o posedă. Singură blonda îi aparține cu adevărat căci e propria și încântătoarea lui soție.

Catulus și-a creat astfel o situație inexpugnabilă.

Să fie oare de mirat că în partid el e o forță, de care trebuie să se țină seamă?

DCLXII

Nu confunda pe patrioți cu negustorii de patriotism. Pe cei dintâi îi poți câștiga prin manifestări sentimentale; pe ceilalți prin contravaloarea serviciilor ce prestează.

DCLXIII

Capitolinus e convins că posteritatea *in saecula saeculorum* se va ocupa de operele lui. Ești sigur că peste douăzeci de ani nimeni nu va mai pomeni de ele, declară-l totuși căsătorit cu eternitatea, iar pentru prezent obține ceea ce poți dela dânsul.

DCLXIV

Sunt oameni cari îți iartă orice; venalitate, intrigă, felonie...

Nu ți-ar ierta însă niciodată talentul. Caută deci de-i convinge că nu-l ai iar, dacă nu reușești, ridică-l pe al lor în slava cerului.

DCLXV

Cei fără păcate sunt iertători. Păcătoșii, lovind fără cruțare în cei de o seamă cu dânsii, se reabilitează nu numai în ochii lumii dar și într'ai lor proprii.

DCLXVI

Octavus a dat, în vremea războiului, dovezi de un patriotism fără de prihană. Mandatul de parlamentar l-a scăpat de front, iar o misiune în Franța i-a dat putința să examineze situația din puncte înalte de vedere, — din Montmartre și din Montparnasse.

Convins că și-a făcut datoria pe deplin, el e astăzi judecător nemilos al celor cari — slabi de înger — au avut ezitări ori, într'un timp, când atâția nu mai credeau în victoria aliaților, ei au avut imprudența s'o și mărturisească.

DCLXVII

E greu să uităm injuriile ce ni s'au adus de alții; e așa de ușor să uităm pe acelea pe care noi le-am adus altora.

DCLXVIII

Ai avut slăbiciunea să te lași exploatat de altul? Incetează de a fi victimă, dar, pe cât îți va sta în putință, leagă-l pe călău nu numai prin manifestări de afecțiune dar mai ales prin speranța unor isprăvi viitoare. Chiar dacă nu vei trage alt folos, vei domoli cel puțin dușmănia de moarte a celui care nu ți-a putut scurge și ultima picătură de sânge.

DCLXIX

Indulgența e apanajul celor încărcați de păcate sau al celor cari n'au păcătuțit niciodată.

DCLXX

Măririle politice răsar deobicei în anticamerile celor puternici și adeseori apun pe banca ministerială.

DCLXXI

Ori cât de sătul, porcul tot mai ronțăie. La fel și politicianul.

DCLXXII

Disdediminează, în pijama, șeful l-a primit pe Camillus. Seara, la club, exultînd, Camillus o spune tuturor. Invidiile rînjesc din umbră; încă unul care, iese din rînduri, merit să urce.

Numai Fabricius, veșnic dezamăgit și înăcrit:

— Pe mine m'a primit în cămașă de noapte.... Și aștept încă!

DCLXXIII

Intre politică și autocritică e o incompatibilitate absolută.

Dacă Fabius, palavragiu îndrăzneț și lipsit de orice scrupul, și-ar vedea o singură clipă în oglindă chipul lui adevărat, ce i-ar mai rămâne din încrederea și îndrăzneala lui?

DCLXXIV

Departe de a fi un noroc, talentul adeseori e o nenorocire. Dela prima lui manifestare, invidiile se mobilizează și se coalizează, numeroase, necruțătoare, hotărîte

să suprimе ori cel puțin să paralizeze pe importunul care exasperează toate mediocritățile și amenință toate situațiile.

DCLXXV

Sînt și oameni pentru cari morala e un sprijin. Pentru cei mai mulți însă e o piedecă.

DCLXXVI

Suntem contra violenței altora. A noastră ne apare legitimă și necesară.

DCLXXVII

Nu ne închipuim cîtă trebuință are omul inteligent de aprobarea nerozilor. Așezându-se în fața șefului, cînd acesta vorbea; dînd din cap; surîzînd; încruntîndu-se; manifestîndu-și indignarea; completînd astfel printr'o mimică iscusită, discursul ce asculta, — Cassius și-a croit în viața politică un drum, pe care mii de oameni deștepți n'au putut să și-l croiască.

DCLXXVIII

Ai interes ca tot târgul să cunoască ceva din gîndurile ori planurile tale? Destăinuește-te primului amic politic ce-ți iese în cale. Il vei alipi astfel și mai mult de tine iar peste un ceas toată piața îți va cunoaște secretul.

DCLXXIX

Quintus, care e un tâlhar, vorbește în numele cinstei. Sextus, un vițios, în numele virtuții. Septimius, un transfug în numele caracterului. Octavus, un despot, în numele libertății.

Ție, amice Decimus, care ești onest, virtuos, statornic și liberal, nu-ți rămâne să vorbești decât în numele ticăloșiei omenești. Departe de a te izola, cinismul îți va face prieteni.

DCLXXX

Violența scandalizează și revoltă ori de câte ori nu o exercită agenții forței publice. Un cetățean arestat fără formele legale, maltratat ori chiar asasinat e un simplu fapt divers, când e și atâta.

Respectul libertății individuale e un cuvânt deșert. Respectul vieții umane nu-l înțelegem decât când e vorba de persoanele investite cu autoritate în Stat.

DCLXXXI

Intr'un partid politic o singură autoritate morală e permisă: a șefului. A oricăruia altul e o diminuare a acestuia și o injurie pentru toți ceilalți.

DCLXXXII

Nimic nu te înalță ca serviciile domestice. Inteligență, talent, competență, toate sunt puțin lucru pe lângă zilnica, neobosita, insinuanta activitate a omului care

îți încheie ghetele dacă ești pântecos și-ți oferă o hârtie mătăsoasă când ai trebuință.

Cunosc cariere politice care n'au avut la bază alte merite.

DCLXXXIII

Reclama e nu numai sufletul comerțului ci și al politiceii. Mai ales în democrație, o reclamă bine chibzuită, stăruitor condusă și ingenios exploatată poate înlesni toate ascensiunile și garanta toate situațiile.

DCLXXXIV

Femeia, care cade după o vieță de virtute, nu cunoaște în căderea ei nicio limită și nicio pudoare. Tot astfel și omul politic care cade după ce ani de-a-rândul s'a hrănit cu imperativele categorice ale moralei.

DCLXXXV

Tăcerea, mai mult decât vorba, stabilește reputațiile politice.

Când e și gravă, devine irezistibilă.

DCLXXXVI

Prostia omenească e infinită. Acela care, dorind să ajungă, o ignorează, e ca drumetul rătăcit pe cărări impracticabile.

DCLXXXVII

Idealistul de azi e realistul de mâine. Cu alte cuvinte: onestul de azi e necinstitul de mâine; omul cum se cade de azi e canalia de mâine; caracterul de azi e licheaua de mâine.

De ai vreun interes să ți-l apropii, cultivă-i deci nu defectele de azi ci virtuțile de mâine. Vei aștepta poate mai mult dar răbdarea îți va fi răsplătită.

DCLXXXVIII

Cea dintâi condiție a succesului în oratorie e una negativă: să nu ai teama banalității. La tribună importă mai puțin ce spui decât cum o spui.

De aceea, arareori discurs care să reziste cetirii.

DCLXXXIX

Dacă Lucius ar fi murit încărcat de ani și de opere, și el și operele lui ar fi fost de mult uitate.

O moarte neașteptată și năpraznică l-a smuls însă pentru totdeauna din valul uitării.

DCXC

În politică ești ceea ce pari nu ceea ce ești. Sextus trece drept o mână de fier; e fricos ca un iepure. Quintus se bucură de reputația unei vaste culturi; n'a cetit decât romane polițienești. Lucius are faima unui extraordinar trăgător de sfori: sforile lui sunt odgoane.

Cu cinstea e la fel. Nu cei cari trec drept onești sunt cei mai puțin veroși.

DCXCI

Reflexia unui bătrân bărbat politic, reputat pentru onestitatea lui.

De câte ori i se lăuda însușirile de om cum se cade ale vreunuia, el obișnuia să răspundă dând din cap:

— Da, da... Fiecare e de ispravă până are prilejul să devină porc de câine!...

DCXCII

Sînt oameni cari se nasc cu trebuința de-a urî. Puțin importă pe cine și pentru ce. Pe cel care i-a lovit. Pe cel care i-a cruțat. Pe cel care le-a întins bucata de pâine... Și ura lor e nesățioasă, statornică, feroasă.

Dacă soarta te-a pus în atingere cu dînșii: zdrobește-i. Cu zîmbetul pe buze dar fără nici-o cruțare și fără putința de-a se mai ridica vreodată.

DCXCIII

Are dreptate Anatole France că a fi onest înseamnă a te conforma uzurilor.

Pornirea de a te singulariza cu orice preț este o nebunie. A-ți îngriji cuta pantalonului în mijlocul unui trib african e tot așa cum ai căuta să fii cinstit în mijlocul tâlharilor.

Cu lupii trebuie să urli.

DCXCIV

Dușmanul de azi e poate prietenul de mâine. Atacă-l dar fii prudent: între tine și dânsul mai lasă măcar o punte.

DCXCV

Nimic nu asigură succesul și nu-l statornicește ca mediocritatea. Părând inofensivă, ea se înalță, se menține, triumfă. Când cei inteligenți au înțeles-o, e prea târziu: se izbesc de drepturile ei câștigate.

DCXCVI

Ca formă de guvernământ nu există decât una aproape desăvârșită: despotismul luminat.

Spre a-l avea trebuie însă concursul atâtor împrejurări încât biata omenire se mulțumește îndeobște cu puțină lumină fără despotism ori cu mult despotism fără lumină.

DCXCVII

Distant ori familiar? Temut ori iubit? Ce să fie mai util și mai comod pentru un șef politic?

Depinde de ceea ce urmărești. Vrei să-ți impui autoritatea în vederea unui scop impersonal și de durată? Ține-ți partizanii la distanță și fă-i să se teamă de tine.

Vrei un succes personal, pe atât de strălucit pe cât de trecător? Fii familiar și fă-ți partizanii să te iubească.

E drept că această iubire te urmărește uneori și dincolo de moarte, dar adevăratul om de Stat își consideră misiunea sfârșită la marginea mormântului.

DCXCVIII

Există o ierarhie a secretelor.

Unele le încredințezi câtorva; altele numai unuia. Pe cele mai importante însă — de altfel, adevăratele secrete — păstrează-le pentru tine însu-ți.

Cine nu are tăria de a o face, să se lase de politică.

DCXCIX

Ceea ce îi leagă pe politiciani de partid e prea puțin ideea și foarte mult interesul.

Șeful, care îl ocolește ori îl ignorează pe acesta, riscă să rămână într'o bună zi numai cu ideea.

DCC

Duilius, om prin excelență onest, e incapabil de a se vinde oricare ar fi suma. Vars-o însă amantei lui și se va vinde.

DCCI

Niciun șef fără camarilă. A unora e inteligentă și discretă; a altora proastă și ostentativă. În fond însă, cum zice Francezul, *elles se valent*. Important nu este nici gradul de inteligență nici cel de discrețiune al camarilei. Important e gradul ei de influență căci, în definitiv, s'au văzut oameni foarte inteligenți influențați și chiar conduși de adevărați imbecili.

DCCII

Față de cel puternic nu-ți arăta nici toată capacitatea nici toată generozitatea. Mai capabil decât dânsul, îl faci să se teamă; mai generos, îl umilești.

DCCIII

E un moment când și sclavul se poate revolta.

Vai însă dacă și l-a ales mai târziu ori mai devreme decât trebuie!

DCCIV

Postumius s'a impus șefului prin prețioase servicii domestice. Ajuns la situațiunea ce râvnea, a crezut că-și poate trata stăpânul pe picior de egalitate.

Cu atât mai grozavă și mai definitivă i-a fost căderea.

Mai cuminte, Octavus a continuat să fie omul de casă al patronului. E deci nelipsit din orice combinație ministerială, iar umilința o simte mai mult pentru cel care i-o impune decât pentru el, care o acceptă.

DCCV

Prestigiul și autoritatea nu se câștigă; te naști cu ele. Cu atât mai mult cu cât nimic nu le condiționează: nici inteligența, nici capacitatea și cu atât mai puțin virtutea.

DCCVI

Nu căuta să dovedești unei canalii că lucrează chiar în contra propriului său interes.

Adeseori o știe și totuși, împotriva rațiunii, instinctul triumfă.

DCCVII

În târgul conștiințelor teme-te întotdeauna de idealști. Celorlalți, cu oarecare experiență, le poți stabili întotdeauna tariful. Cu aceștia nu vei ști însă niciodată până unde poți ajunge.

DCCVIII

Curtezana îmbătrânită e necruțătoare pentru greșelile tinereței. Tot astfel politicianul învechit în rele devine moralist implacabil.

DCCIX

Ciudată țară în care obrăznicia ar trece drept energie; intriga drept abilitate; lipsa de scrupul drept simț politic!

Cunoașteți oare o asemenea țară?

DCCX

Politica este arta de a guverna sau de a încurca pe cei cari guvernează.

DCCXI

Cel care vrea să ajungă nu trebuie să cunoască atâtea țăriile celor puternici cât slăbiciunile lor.

Pe unii îi cucerești lingușindu-i; pe alții, înfruntându-i.

DCCXII

Ca să ajungi, încrede-te nu atât în deșteptăciunea ta cât în prostia ceorlalți. Aceasta e marea făuritoare a reputațiilor, — cu atât mai trainice cu cât sunt mai la nivelul mulțimei.

DCCXIII

O banalitate sau chiar o prostie în gura celor puternici umple de admirație nu numai pe imbecili — ceea ce e firesc — dar adeseori și pe oamenii inteligenți, a căror putere de judecată e invers proporțională cu distanța ce-i desparte de cei pe cari îi admiră.

DCCXIV

Nu-i om care să reziste lingușirei. Să știi numai s'o întrebuințezi pe cea care trebuie: grosolană față de unii, subtilă față de alții.

Receptivitatea victimei nu are niciun raport cu gradul ei de cultură. Am cunoscut oameni inteligenți cari acceptau cu plăcere lingușiri de cea mai grosolană speță, și am cunoscut oameni mediocri, pe cari numai o lingușire subtilă îl dispunea favorabil.

DCCXV

Nemulțumiți de a se fi *aranjat* în viață, unii vor să se aranjeze și *post mortem*. Își țin jurnalul, scriu memorii, adună hârtii, pun în evidență ceea ce le convine, distrug ceea ce le-ar umbri memoria, fac, în scurt, tot ce le stă

În putință pentru ca, în ochii posterității, să strălucească în haine de sărbătoare. Și totuși e destul ca într'o bună zi un petec de hârtie să iasă dintr'un sertar uitat pentru ca defunctul să apară în pielea goală.

Orice s'ar zice, există și în Istorie o justiție imanentă.

DCCXVI

Ca'n toate, și'n politică trebuie să știi dela început ce vrei, adică ce situație țiintești. Nehotărîrea și zig-zagul sunt funeste.

Odată hotărîrea luată, cu răbdare, cu iscusință și fără preget îți vei netezi terenul, — operație tactică indispensabilă. Vei înlătura din cale-ți, prin orice mijloace, pe toți aceia cari te-ar putea concura nu numai azi dar mâine și poimâine.

Nu poți să-i învingi? Convinge-i deschizându-le alte perspective.

Cu atâta mai strălucită și mai sigură îți va fi situația cu cât se va înălța peste mai multe ruine.

DCCXVII

Orice succes umilește... pe alții. Înțelepciunea parcă ți-ar dicta să nu te mândrești cu propria-ți izbândă; să-i faci pe ceilalți s'o primească, dacă nu cu bucurie dar cel puțin cu resemnare.

Zadarnică osteneală! Singura cale ce-ți rămâne e să mergi dintr'un succes într'altul și fiecare mai strălucit decât celălalt.

Numai astfel, cei cari nu te mai pot mușca, te vor linge.

DCCXVIII

Totul se uită în politică afară de binele ce l-ai făcut amicilor. De aceea nici nu ți-l iartă.

DCCXIX

În revolta morală a celor mai mulți nu e decât nepuțință și invidie.

DCCXX

Convingerile sunt sacii cu nisip ai aviatorului politic. Cu cât leapădă dintr'însele cu atât se ridică mai sus.

DCCXXI

Bunătatea e arma celor slabi. O voință șovăitoare ori motive nemărturisite îi silește să fie buni atunci când ar trebui și ar vroi să fie altfel.

DCCXXII

Mai curând vei face un prieten din omul pe care l-ai prigonit, decât din acela pe care l-ai încărcat cu toate binefacerile.

Cel prigonit ți-a cunoscut puterea; cel sprijinit, slăbiciunea.

DCCXXIII

Ingratitudinea este o expresiune a sentimentului de egalitate.

Binefacerea creând, pentru cel care o primește, o stare de inferioritate, constituie înfrângerea flagrantă și de neiertat a acestui sentiment.

DCCXXIV

Şef, nu-ţi număra devotamentele. Numără apetiturile.

DCCXXV

Morala nu cere decât să-ţi stăpâneşti pasiunile. Ca un bun stăpân vei şti deci să tragi din ele maximum de plăceri cu minimum de sacrificii.

DCCXXVI

Impotriva oricărei aşteptări, Armeniacus a obţinut cele mai înalte situaţii. N'a râvnit la niciuna fără ca s'o cucerească. Prin inteligenţă? Modestă. Prin talent? Nici umbră. Prin cultură? Obişnuită. Şi chiar puterea de muncă, pe care unii i-o laudă, nu-i decât dibăcia de a face pe alţii să muncească pentru dânsul.

Atunci? Un concurs de împrejurări fericite, spun acei cari, înlăturând orice explicaţie, îşi închipuie că explică totul.

Dar una totuşi există. Mişcat de patimi şi de viţii mediocre, Armeniacus a presimţit totdeauna, la puternicii de cari avea trebuinţă, clocotul marilor patimi şi viţii. Le-a înţeles, le-a cultivat, le-a netezit drumul. Treptat, metodic, cu aerul că o face împins de sentimentul unui devotament neţărmuit, gata întotdeauna să găsească dacă nu o scuză dar cel puţin un surâs de afectoasă indulgenţă pentru acel ale cărui păcate le servea uşurându-le.

Animator al slăbiciunilor omenеşti, el a pregătit altfel, cu un sânge rece netulburat, ruini peste care a ştiut să-şi dureze propria-i înălţare.

Căci el însuși n'a participat la ele decât ca spectator încântat, arareori desamăgit, dar pururea chibzuind, în mijlocul catastrofelor, căderea altor victime.

DCCXXVII

Cum vrei să ajungi, sărmane Granius? Unui om de afaceri îi vorbești de cinstea ta nepătată. Pe prost îl umilești cu inteligența ta, iar celui care o viață întreagă s'a chinuit alergând după talent, îi asvârli în față strălucirile talentului tău.

Și te mai miri că, în mediocra ta carieră, nu ai recoltat decât ura, disprețul ori nepăsarea celor puternici?

DCCXXVIII

Nu-ți pierde cumpătul niciodată, nici chiar în fața celor mai grave amenințări.

Stăpân pe tine însu-ți, vei stăpâni în cele din urmă și pe cei cari te amenință. Canalia nu îndrăznește decât împotriva acelor pe cari îi crede slabi. De ceilalți chiar de se atinge, dă îndărăt la cel d'intâi semn al forței nezdruccinate.

DCCXXIX

Există o lașitate a îndrăznelei pe care te poți bizui în ceasurile cele mai grele.

DCCXXX

Caută să pătrunzi cauzele cele mai intime ale atitudinilor politice. Treci peste principii. Peste grija interesului general. Peste marile preocupări naționale și

sociale. Căci toate nu sunt decât vestmintele de carnaval, sub care politicianul dibaci ascunde celorlalți, ba uneori chiar și lui însuși, adevăratele motive ale acțiunilor sale.

Pe unul îl mișcă frenezia de putere a unei soții ambițioase. Pe altul, vanitatea și poftele imperioase ale unei amante. Sunt și dintre aceia cari poartă amândouă poverile pe umerii lor.

Iar ca acestea sunt încă atâtea!

Dă-ți osteneală de a le cunoaște, de a le cântări; de a măsura slăbiciunea victimei.

Inarmat astfel, ceea ce nu vei putea smulge în cabinetul celui puternic, vei culege cu ușurință în anticamera ori în buduarul aceleia care poate totul, adeseori chiar imposibilul.

DCCXXXI

Cine se mai îndoiește că în afaceri reclama e indispensabilă? De ce nu ar fi și în politica, mare ori mărunță, care la urma urmei e tot o afacere?

E însă reclamă și reclamă. Unii o fac cu talent alții cu un adevărat geniu. Sunt și naivi cari, făcând-o prostesțe, riscă să cadă în ridicul.

Dar și aceștia triumfă uneori, nu prin dibăcia lor ci prin sărăcia de duh a celorlalți.

DCCXXXII

Trebue să știi a renunța la urile tale, — spunea Talleyrand. Dar marele diplomat cerea mai mult decât e necesar în politică.

Nu să renunți dar să le ascunzi. Și să lovești numai atunci, fie oricât de târziu, când o poți face cu toată paguba pentru cel lovit și fără nicio pagubă pentru tine.

DCCXXXIII

Să acoperi, când ești onest, ticăloșiile altora într'un interes superior al Statului poate fi un act de înțelepciune politică. A le acoperi într'un interes de partid e adeseori un semn de bună gospodărie.

A o face însă, fără niciun interes, nu poate fi decât sau o naivitate sau o perversiune. Căci și virtutea simte uneori voluptatea de a se culca alături de vițiu.

DCCXXXIV

Caracter, demnitate, cinste, — arii de cântat mulțimei. Celor mari însă, aria interesului personal.

Cântând-o ei înșiși, vor înțelege-o.

DCCXXXV

Te plângi că ai fost învins în acțiunea întreprinsă. Arăți tuturor o față jalnică iar, între intimi, lăcrămezi suspinând: «Tocmai eu! Eu care am avut cele mai bune intențiuni. Care am pornit la luptă cu tot entuziasmul și cu toată încrederea. Care n'am pregetat și n'am dat înapoi. Care...». Mai știe cineva, care ce?

Și totuși povestea ta e așa de simplă și așa de obișnuită. Dacă l'ai fi citit pe Epictét, nu te-ai fi tânguit astăzi. Înțeleptul sclav al lui Epaphrodite te-ar fi învățat că în

orice acțiune trebuie să examinezi antecedentele și consecvențele. N'ai făcut-o. Ce era deci mai firesc decât să cazi copleșit sub greutatea, pe care nu le-ai prevăzut? Și înfrânt nu de tăria împrejurărilor și a dușmanilor ci de ușurința, cu care ți-ai închipuit că o poți înfrânge.

DCXXXVI

Înfățișare atrăgătoare, privire candidă, voce fermecătoare, — teme-te. E cu atât mai primejdios cu cât puterile de a-i rezista îți sunt mai micșorate.

Studiază-l deci mai înainte de a-i te încrede, iar simțimentelor de simpatie pune-le frâu.

Intr'altfel, va veni o zi când, dezarmat, vei cerși îndurarea canaliei, împotriva căreia n'ai știut să te aperi din cea d'intâi clipă.

DCXXXVII

Fabricius e întotdeauna omul sacrificiilor. Numai că, în loc să le facă dânsul, le pretinde sgomotos celorlalți.

Și-a stabilit astfel o reputație de abnegație și desinteresare, pe care nimic nu o mai poate zdruncina. Lici-nius, dimpotrivă, nici nu cere nici nu primește sacrificiile nimănui. Se mulțumește să le facă el însuși, fără gălăgie și fără glorie. Ceea ce nu-l împiedecă să treacă în ochii multora drept omul interesului personal.

DCCXXXVIII

Nu e absolut necesar ca șeful să cunoască calitățile partizanilor. E însă indispensabil să le cunoască defectele.

DCCXXXIX

Extrema modestie ca și extrema infatuare au adeseori același izvor: orgoliul.

DCCXL

Fără puțină milă pentru cei pe cari îi guvernezi, dar și fără mult dispreț pentru dâșșii, e greu să ajungi a crea ceva.

DCCXLI

Toată pasărea trebuie să piară pe limba ei.

E tot așa de ridicul un pungaș care vrea să termine ca om onest, ca și omul onest care sfârșește cu o pungășie.

DCCXLII

Demnitatea noastră personală e în funcție de nedemnitățile celorlalți. Cu cât aceștia sunt mai nedemni cu atât atitudinea noastră morală apare mai evidentă și mai impunătoare.

DCCXLIII

Fericiți cei suficienți că a lor e împărăția politică! Ei au toate certitudinile și toate năzuințele.

Izbânda lor e numai o chestiune de timp.

Izbutesc să nu cadă în ridicul? Victoria lor e sigură. Și la urma urmei, de ce ar cădea când un suficient găsește întotdeauna mii de mai suficienți cari să-l admire?

DCCXLIV

Bătrânețea are toate inconvenientele. Acela de a vedea asvârliți pe primele trepte oameni ridicați din pulbere și gunoiu nu este din cele mai neînsemnate.

Singura mângâiere e că, dacă treptele demnităților sunt numărate, acelea ale degradării sunt fără de număr și, oricât de jos ar fi cineva pe acestea, îi poate urma un altul și mai jos.

DCCXLV

Oricât de nuli, oricât de nemernici ar fi politicianii impuși la posturile de comandă, opinia publică îi va accepta dacă vor ști să se strecoare cu o modestie serviabilă. Timpul va desăvârși opera prefăcând în drep-turi câștigate ceea ce nu s'a putut face decât prin in-conștiența conducătorilor și apatia celor conduși.

DCCXLVI

Politica este mai presus de toate arta de a masca subț-aparențe de principii și idealuri interese și ambițiuni personale.

DCCXLVII

Periculos pentru cariera politică este nu să fii necinstit ci suspect de necinste.

Odată clasat, — șef, partid, opinie publică, nimeni nu te mai discută. Plutind însă între două ape, ești supus discuțiunii, iar un politician discutat e lăpe jumătate înfrânt.

DCCXLVIII

În politică nu reputația de ignorant îți vatămă, ci aceea de om care știe prea multe.

DCCXLIX

Papirius e întotdeauna de părerea aceluia cu care a vorbit în urmă. E însă atât de bogat încât nimeni nu se îndoește că are idei personale. Și nici chiar dânsul.

DCCL

În arta de-a înșela mulțimea, politicienii sînt maeștri. Dar nu o plînge. E una din marile ei voluptăți.

DCCLI

Ne miră și ne revoltă ingratitudea aceloră căroră le-am făcut bine. Ar trebui să ne mire și să ne revolte pretențiunea așa zișilor binefăcători cari reclamă plata binelui, fie și sub forma unui sentiment de recunoștință.

DCCLII

Ridiculul nu omoară decât într'o societate care are sentimentul acestei atitudini.

DCCLIII

În politică onestitatea obosește. Pe ceilalți ca și pe cei cari o practică.

DCCLIV

Marea abilitate a unei camarile e de a face pe cel condus să creadă că el conduce.

DCCLV

Dacă în mrejele ce ți se întind de către cei puternici poți cădea fără primejdie pentru interesele tale, fă-o. Le dai astfel un testimoniu de superioritate și-ți creezi un titlu mai mult la recunoștința lor.

DCCLVI

Combate-ți propria vanitate, dar cultiv-o pe a celorlalți.

DCCLVII

E o mare greșeală să cauți a fi abil atunci când nu e nicio necesitate. A o face înseamnă a complica și a indispute.

DCCLVIII

Spre a-ți stăpâni partidul nu te bizui numai pe prostia partizanilor dar și pe lășitatea lor.

DCCLIX

În politică, alții pot avea interese; noi nu avem decât idealuri.

DCCLX

Guvernele de mână forte devin mai întotdeauna guverne de mână lungă și vice-versa. Iată de ce prefer guvernele fără niciun fel de mână dar cu un pic de rațiune.

DCCLXI

Sinceritatea e uneori și în politică abilitatea supremă.

DCCLXII

Ceea ce numim neșansă în viața politică e de obicei un plus sau un minus. O calitate mai mult sau un defect mai puțin, și e destul pentru ca omul cel mai înzestrat și mai pregătit să nu izbutească, acolo unde atâția mediocri și neisprăviți izbutesc.

Lipsit de darul cuvântului, Clodius n'ar fi căzut zdrobit de coaliția invidioșilor. De l-ar fi avut pe al intrigii, Balbinus ar fi fost de mult acolo unde te ridică mai mult defectele decât calitățile.

DCCLXIII

Să-ți faci cât mai des examenul de conștiință... al celorlalți. Căci nu guvernezi cu conștiința ta, ci cu a celor pe cari îi mânuești.

Sunt conștiinți adormite care se trezesc; dă-le soporificul necesar: un loc pe banca ministerială, o misiune importantă, o afacere rentabilă, etc. Sunt altele, ostenite de a fi treze. Pândește-le momentul când ochii li se împăienjenesc și dă-le motivul ca să adoarmă.

DCCLXIV

Când nu e o abilitate ori o ipocrizie, modestia e un beteșug al sufletelor menite să fie învinse.

A fi modest, în cazul cel mai bun, înseamnă a nu te prețui îndeștul. Dar, propria-ți supraevaluare e prima condiție a izbânzii în viața politică.

DCCLXV

Oamenii cei mai calmi nu sunt și cei mai lipsiți de agitații interioare.

DCCLXVI

Când cei puternici îți încredințează «secrete», nu te opri la ceea ce îți spun; caută să înțelegi ceea ce tac.

DCCLXVII

În orice partid bogăția te impune mai mult decât inteligența și talentul. Nu în nădejdea sacrificiilor ce ai putea face pentru partid (și pe care îndeobște nu le faci) ci de teama acelora pe care le-ai putea face în contra partidului atunci când ambițiile ori interesele nu ți-ar fi satisfăcute.

DCCLXVIII

Generozitatea cârmuitorilor nu e decât un calcul politic, iar aplauzele celor mulți nu sunt decât o dovadă mai mult a naivității lor.

DCCLXIX

Nu ridica pe nimeni. Din cel, pe care l-ai ridicat, e rar să nu-ți faci un dușman. Destul să nu-l mai poți menține acolo unde nu meritul lui ci slăbiciunea ta l-a înălțat, pentru ca dânsul să creadă că i-ai răpit ceea ce era dreptul și bunul lui.

DCCLX

Câtă înțelepciune în cuvintele unui moșneag basarabean: bunătatea e soră bună cu prostia.

Căci, dacă bunătatea nu e un calcul egoist, nici virtutea unui suflet superior, ce altceva poate fi?

DCCLXXI

Ai intrat într'un partid? Chiar dacă ești onest, ferește-te de a o spune. Intr'altfel, trecut pe lista neagră a importunilor primejdioși, te vei bucura de toată considerația rezervată celor sacrificați pentru totdeauna.

DCCLXXII

Ferește-te nu de omul care încearcă, prin idei, să dobândească sprijinul mulțimii. Ci de acela care izbuște să-i insuflă o credință, oricât de naivă sau de absurdă ți-ar părea.

Sau, dacă nu te ferești, alipește-i-te.

DCCLXXIII

De cum pășești în viață, hotărăște-te: victimă ori călău. *Tertium non datur*. Afară numai dacă, împrejurări excepționale, îți dau putința să te închizi în turnul de fildeș, departe de egoismul, de răutatea și de ticăloșia omenească.

DCCLXXIV

Chiar dacă sufletul ți-e incapabil de ură n'o spune nimănui și nu lăsa pe nimeni s'o bănuiască. Căci puterea de-a urî, reală ori prefăcută, îți va creea și-ți va statornici mai multe devotamente decât toată iubirea și toată generozitatea, de care ai fi capabil.

DCCLXXV

Și ce mai spune Atilius despre mine? Mă întreabă, cu bonomia-i obișnuită, Fulvius.

Ce spusese Atilius, numai urechile mele știau dar, ca să nu mai înveninez o situațiune destul de înveninată, răspund:

— Despre tine numai lucruri bune, dar despre cei cari te înconjoară...

— Și ce despre dâșii?

— Nimic decât că sunt niște pezevenghi.

Fulvius asvârle spre tavan o coloană de fum și liniștit:

— Dar ce, pezevenghii lui sunt mai buni decât ai mei?

DCCLXXVI

Mai mult decât în orice afacere, în politică timpul este bani.

Nu ți-l risipi deci nici în milă nici în recunoștință pentru ceilalți. Căci aceștia nu pot fi decât de două feluri: unii de cari ai sau poți avea trebuință; alții de cari nu ai, nu poți sau nu mai ai trebuință.

Pentru cei d'întâi vei avea toate atențiunile. Cu cei din urmă, ai oare vreme de pierdut?

DCCLXXVII

Inteligență, cultură, talent, — licheaua le poate avea pe toate și foarte adesea le are.

DCCLXXVIII

Ai avut puterea și m'ai făcut s'o simt. M'ai lovit, m'ai umilit, m'ai jefuit și, când am plâns, ai râs cu hohot. Dar iată că din zări se apropie primejdia, marea primejdie. Redevii frate, mă îmbrățișezi, mă implori:

— Să nu uităm că suntem din acelaș sânge. Să nu ne mai urîm. Să nu ne mai sfâșiem. Să ne unim în fața pericolului comun.

D'abia mai îndrăznesc să-ți șoptesc:

— S'o facem dar dă-mi înapoi ce mi-ai luat.

Te uiți la mine cu un ochiu de fiară iar, la urmă, disprețuitor:

— Ești lipsit de orice conștiință. Te las pe seama dușmanului și a Istoriei.

DCCLXXIX

Pentru un șef de partid cu simțul răspunderii, cetăținii se împart în două categorii: unii cari au dreptul să trăiască, adică partizanii; ceilalți cari sunt tolerați să trăiască, adică restul.

Cât de firească e deci indignarea adevăratului șef când vreunul din cei tolerați își permite să vorbească în numele dreptului.

DCCLXXX

Nu e destul să ridici pe cineva. Mai trebuie ca el să se poată menține. Nu înălța deci cu ușurință pe omul la care ții, dar de ale cărui însușiri nu ești încă pe deplin încredințat.

Cu cel, pe care vrei să-l micșorezi, o poți face. E adevărat un mijloc sigur de a desființa pe un incomod.

DCCLXXXI

Olgunius e nelipsit din orice acțiune de independență și de răsvrătire.

Se pune la cale o cât de nevinovată mișcare de constrângere a șefului? Olgunius nu lipsește dintr'însa.

O conspirație e pe punctul de a se încheia împotriva autorității patronului? Cum ar putea Olgunius să nu fie printre conspiratori?

O dizidență e gata să izbucnească? Olgunius e printre cei mai înflăcărați campioni ai ei.

Iar în fiecare zi, când umbrele serii se lasă, într'una din odăile retrase ale șefului, Olgunius e la raport și la primire de noi ordine.

Și astfel se pot câștiga două lucruri deodată: încrederea stăpânului și stima opiniei publice, pornită întotdeauna să aplaude veleitățile de independență ale oricărui politician.

DCCLXXXII

Papirius are proasta inspirație de a face și literatură. Ceea ce nu-l împiedică să aspire la un portofoliu. De câteori însă pipăe pulsul șefului, acesta se pierde regulat în considerațiuni de estetică și în lauda operei lui.

Disperat Papirius izbucnește într'o zi:

— Șefule, literații îmi spun că sunt bun pentru politică, iar D-ta, cum văd, mă socoți bun pentru literatură.

— Deocamdată, zâmbește șeful. am eu dreptate. Pentru motive de oportunitate. Nu-ți pierde însă răbdarea. Va veni și ceasul când literații vor avea dreptate.

Și fericit, Papirius a plecat, mai tare decât oricând în hotărîrea de a urma sfatul înțelept al înțeleptului, pe care îl slujește.

DCCLXXXIII

Prin scara de serviciu te înalți mai încet, dar mai sigur, decât prin scara principală a celor puternici. Practic-o deci cu asiduitate dar cu discrețiune. Vei avea de parte-ți nu numai slugile, ceea ce nu e de disprețuit; nu numai

familia zeului, ceea ce este foarte important, dar divinitatea însăși, obișnuită cu acte de generozitate pentru toți ai casei, familie și slugi.

DCCLXXXIV

Nu fixa prețul corupțiunei. Lasă-i să și-l fixeze. Unii nu se vor sfii s'o facă vorbind, alții tăcând. În orice caz vei ști că nu i-ai umilit oferind prea puțin, dar nici nu te-au păgubit oferindu-le prea mult.

DCCLXXXV

Despre Babius, șeful obișnuia să spună:

— Cum vreți să plec cu el la drum? E cal nărăvaș. Când ți-e lumea mai dragă, îți rupe hulubele.

Și adevărul e că Babius a rupt, în agitata-i viață politică, atâtea hulube că nici el nu le mai știe numărul.

A avut ce-i dreptul toate satisfacțiile răzvrătitului. Dar niciuna dintr'ale omului de partid.

DCCLXXXVI

Șeful e incintat: a stabilit scara valorilor. Nu după stima pentru partizanii lui, ci după disprețul pentru fiecare dintr'înșii.

DCCLXXXVII

Excelent mijloc de a calomnia: pledează pentru cel calomniat circumstanțe atenuante.

Licinius e maestru în această operație de distrugere.

— Cine zice că Fabricius a realizat milioane din afacerea contingentării? Poate câteva mizerabile sute de mii. Și acelea sub imperiul nevoii căci, nu uitați, un om de valoare a fost lăsat să se lupte din greu cu sărăcia...

— Se zice că Atilius transmite zilnic partidului advers planurile cele mai secrete ale propriului său partid. Zilnic! Ca și cum multiplele lui operațiuni i-ar îngădui s'o facă în fiecare zi. Și apoi nu uitați, vă rog, că are o mare datorie de recunoștință față de șeful acelui partid și, chiar dacă a greșit vreodată, n'a făcut-o mișcat de interese materiale ci de cele mai frumoase sentimente...

— Se șoptește pe seama lui Afinius svonuri într'adevăr infame. Sunt oameni cari nu se sfiesc să-ți spună — la ureche ce-i dreptul — că bietul Afinius trăiește cu propria lui soră. Nu zic, s'au văzut și asemenea aberații. Dar chiar de ar fi ceva, în definitiv omul acesta, care e numai bunătate și iubire, poate fi iertat pentru vreo clipă de rătăcire, pe care a avut-o dacă într'adevăr a avut-o...

Și așa mai departe. Iar lovitura nu dă niciodată greș. Sub aparențele scuzei, calomnia e consolidată, iar Licinius își sporește astfel reputația de om înțelegător al sufletului uman deși practicând într'adevăr o indulgență exagerată.

DCCLXXXVIII

Sunt adevarați oameni de stat, a căror venalitate nu mai e o taină pentru nimeni.

Cât am greși însă dacă am crede că e destul ca un politician să fie venal spre a fi și un adevărat om de Stat!

DCCXXXIX

Nu-i da nimănu și niciodată consilii.

Înțelepte îl vor umili. Absurde, te vor micșora.

Cere însă fără teamă consiliile altora.

Chiar de nu le vei dobândi ori nu vei alege nimic din ele, te vei înălța însă în stima și afecțiunea aceluia căruia i-ai recunoscut astfel superioritatea înțelepciunii și a experienței.

DCCXC

Poporul nu numai tolerează dar încă aplaudă orice minciună și orice violență. Cu o singură condiție: să i se asigure pâinea cea de toate zilele.

Și cât mai din belșug. Căci așa cere idealismul burții.

DCCXCI

Din orice înfrângere să tragi posibilitățile unei victorii viitoare. Numai neputincioșii se prăbușesc sub loviturile dușmane. Bărbăția adevăratului luptător își găsește în ele puteri nebănuite pentru o nouă efortare iar dibăcia omului politic condițiunile nesperate ale biruinței ce trebuie să vină.

DCCXCII

Precum există un curaj al înțelepciunii, există și o îndrăzneală a prostiei. O poți folosi și pe aceasta dar te și poate doborî.

E o forță. Și forțele, bune sau rele, nu se ignorează. Cu atât mai puțin se disprețuiesc.

DCCXCIII

Recunoști că viața e o luptă dar, naiv, aștepti dela cei pe cari îi combați ori îi înfrunți prin binefacerile tale, altceva decât ura, invidia și dorul de răzbunare?

Mulțumește-te mai bine ca și unii și alții să te știe de frică și nu dezarma nici chiar în fața celor mai evidente dovezi de devotament și recunoștință.

DCCXCIV

Făcând pe înțeleptul, nu-l poți câștiga pe nebun. Făcând pe onestul, nu te poți apropia de necinstit.

Orice pasăre nu numai pierde pe limba ei, dar și trăiește. Învață de la limba dacă vrei să-i înțelegi cântecul și să știi ce o doare.

DCCXCV

Orice prost poate ține minte. Numai omul cuminte știe să uite la timp.

Nu lăsa totuși pe ceilalți să creadă că ești dintre aceia cari uită ușor. Dimpotrivă. Căci teama este începutul devotamentului.

DCCXCVI

Nu după al tău ci după interesul lor judecă cei mari și lucrează.

Incadrează-te deci într'acesta. Cât mai adânc și cât mai îndisolubil. Cu cât vei părea astfel că lucrezi pentru al lor, vei lucra pentru tine însu-ți.

DCCXCVII

Nu trăi nici pentru alte timpuri nici pentru alți oameni.

Dela început și cât mai bine dă-ți seama de curențele vremii și de pornirile semenilor tăi. Nu te împotrivi celor d'întâi căci te mătură. Nu le contrazice pe celelalte căci vei rămâne izolat.

Dacă ții să joci cu succes rolul de politician, stoarce din fiecă clipă și din fiecare om maximum de folos ce poate da.

Iar restul lasă-l pe seama marilor personalități ori a nerozilor.

POST-SCRIPTUM

Paginele precedente sunt însemnări dintr'un jurnal fără dată.

Vre-o câte-va, foarte puține, au apărut pe vremuri în revista «Flacăra», semnate cu pseudonimul de Glaucon.

Observațiuni, lipsite de ori-ce pretenție, mai toate sunt în legătură cu oamenii și cu întâmplările, în mijlocul cărora am trăit.

S'au strecurat printre ele și câte-va de un caracter mai general, care de sigur puteau să lipsească. Vor fi totuși poate de vre-un folos amatorilor de politică.

Cât despre înțelesul acestor însemnări, dacă vor fi având vre-unul, el rămâne pe seama cititorilor obișnuiți să descopere un tâlc chiar acolo unde nu este nici-unul.

C. BANU

Hălăucești
25 August 1937

**MONITORUL OFICIAL ȘI
IMPRIMERIILE STATULUI
IMPRIMERIA NAȚIONALĂ
BUCUREȘTI, 1937**

CONST. C. GIURESCU

Istoria Românilor, I, ediția a II-a, cu numeroase ilustrații în text

Lei 200

Dr. G. BANU

Sănătatea poporului român

Lei 200

I. SIMIONESCU

Țara noastră, cu numeroase ilustrații în text

Lei 200

CONST. C. GIURESCU

Istoria Românilor, II, Part. I și a II-a cu numeroase ilustrații în text

2 vol.
Lei 260

SCRIITORII ROMÂNI CONTEMPORANI

Au apărut

R o m a n e

JOACHIM BOTEZ

Insemnările unui belfer

Lei 60

C. GANE

Trecute vieți de doamne și domnițe, II cu numeroase ilustrații în text

Lei 160

ADRIAN MANIU

Focurile primăverii și flăcări de toamnă

Lei 60

SĂRMANUL KLOPSTOCK

Feciorul lui Nenea Tache Vameșul, II

Lei 70

N. M. CONDIESCU

Insemnările lui Safirim, I

Lei 60

N. M. CONDIESCU

Peste mări și țări, cu 20 de reproduceri în culori, după acuarelele originale de S. MÜTZNER

Lei 800

LUCIA DEMETRIUS

Tinerețe

Lei 50

Au apărut

E s e u r i. C r i t i c ă

PAUL ZARIFOPOL

Pentru arta literară

Lei 60

PERPESSICIUS

Mențiuni critice, II

Lei 80

G. M. CANTACUZINO

Izvoare și popasuri

Lei 60

N. IORGA

Oameni cari au fost, I

Lei 80

EM. CIOMAC

Viața și opera lui Richard Wagner

Lei 60

M. D. RALEA

Valori

Lei 50

N. IORGA

Oameni cari au fost, II

Lei 90

ȘERBAN CIOCULESCU

Correspondența dintre I. L. Caragiale și Paul Zarifopol (1905—1912)

Lei 40

G. CĂLINESCU

Opera lui Mihai Eminescu, II și III

2 vol.
Lei 140

C. ANTONIADE

Renașterea italiană. Trei figuri din Cinquecento

Lei 70

N. IORGA

Oameni cari au fost, III

Lei 90

ALICE VOINESCU

Montaigne

Lei 70

EM. CIOMAC

Poezii armoniei, I

Lei 60

G. CĂLINESCU

Opera lui Mihai Eminescu, IV și V

Lei 150

PERPESSICIUS

Mențiuni critice, III

Lei 90

DRAGOȘ PROTOPOPESCU

Fenomenul englez

Lei 100

N. IORGA

Sfaturi pe întunec

Lei 90

ION PETROVICI

Figuri dispărute

Lei 50

C. BANU

Grădina lui Glaucon sau Manualul bunului politician

Lei 70

Au apărut

V e r s u r i

DEMOSTENE BOTEZ

Cuvinte de dincolo

Lei 60

ZAHARIA STANCU

Antologia poezilor tineri, cu portrete de Margareta STERIAN

Lei 60

G. BACOVIA

Poesii, cu o prefață de Adrian MANIU

Lei 40

G. GREGORIAN

La poarta din urmă

Lei 60

ADRIAN MANIU

Cartea Țării

Lei 40

G. LESNEA

Cântec deplin

Lei 40

GEORGE SILVIU

Paisie psaltul spune...

Lei 40

V. CIOCĂLTEU

Poesii

Lei 60

N. DAVIDESCU

Helada

Lei 60

ION POGAN

Zogar

Lei 40

N. DAVIDESCU

Roman

Lei 60

RADU BOUREANU	<i>Golful Sângelui</i>	Lei 50
N. DAVIDESCU	<i>Evl Mediu</i>	Lei 60
ION MINULESCU	<i>Nu sunt ce par a fi...</i>	Lei 50
VIRGIL CARIANOPOL	<i>Scrisori către plante</i>	Lei 40
ADRIAN MANIU	<i>Poezii din Carmen Sylva</i>	Lei 100
MIHAI MOȘANDREI	<i>Singurătăți</i>	Lei 40
CICERONE THEODORESCU	<i>Cleștar</i>	Lei 50
ILARIU DOBRIDOR	<i>Vocile Singurătății</i>	Lei 70
ANDREI TUDOR	<i>Amor 1926, poeme</i>	Lei 40

EDIȚII DEFINITIVE

TUDOR ARGHEZI	<i>Versuri</i>	Lei 100
MATEIU I. CARAGIALE	<i>Opere</i>	Lei 150
ELENA FARAGO	<i>Poesii</i>	Lei 100

Au apărut **SCRIITORII STREINI MODERNI ȘI CONTEMPORANI**

E. MADÁCH	<i>Tragedia omului</i> traducere în versuri din limba maghiară de Oct. GOGA	Lei 40
LUIGI PIRANDELLO	<i>Răposatul Matei Pascal</i> traducere din limba italiană de A. MARCU	Lei 40
M. CHOROMANSKI	<i>Gelozie și medicină</i> traducere din limba polonă de Gr. NANDRIȘ	Lei 50
R.-L. STEVENSON	<i>Comoara din insulă</i> traducere din limba engleză de Radu GEORGESCU	Lei 50
EMILY BRONTË	<i>La răscruce de vânturi</i> traducere din limba engleză de Mary POLIHRONIADE	Lei 60

Au apărut **BIBLIOTECA DE FILOSOFIE ROMÂNEASCĂ**

D. D. ROȘCA	<i>Existența tragică</i>	Lei 60
T. VIANU	<i>Estetică, I</i>	Lei 100
PETRE PANDREA	<i>Filosofia politico-juridică a lui Simion Bărnuțiu</i>	Lei 60
LUCIAN BLAGA	<i>Orizont și stil</i>	Lei 60
MIRCEA ELIADE	<i>Yoga. Essai sur les origines de la mystique indienne</i>	Lei 200
T. VIANU	<i>Estetică, II</i>	Lei 100
C. RĂDULESCU-MOTRU	<i>Românismul. Catehismul unei noi spiritualități</i>	Lei 60
ALEXANDRU CLAUDIAN	<i>Originea socială a filosofiei lui Auguste Comte</i>	Lei 70

A apărut **BIBLIOTHÈQUE D'HISTOIRE CONTEMPORAINE**

G. I. BRĂTIANU	<i>Napoléon III et les nationalités</i>	Lei 60
----------------	---	--------

Au apărut **COMPOZITORII ROMÂNI CONTEMPORANI**

P. CONSTANTINESCU	<i>Sonatină pentru pian și violină</i>	Lei 120
MIHAIL JORA	<i>„15 cântece“, pentru canto și pian</i> pe versuri de A. MANIU, G. BACOVIA și Tudor ARGHEZI	Lei 180

FUNDAȚIA PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ „REGELE CAROL II“

Cărțile noastre se găsesc de vânzare în principalele librării din țară. Procurarea lor se face numai prin
**FUNDAȚIILE CULTURALE REGALE
CENTRALA EDITURILOR**

2, Str. C. A. Rosetti — București, I — Telefon 335.66

www.dacoromanica.ro

Lei 70.—